

ANALIZA ZDRAVSTVENOG STANJA STANOVNIŠTVA RAŠKOG OKRUGA U 2010.GODINI

1. UVOD

Temelj u oceni zdravstvenog stanja stanovništva još uvek su "klasični negativni" zdravstveni pokazatelji koji se odnose na somatsku stranu zdravlja odnosno bolesti, zbog dostupnosti i kontinuiranog načina prikupljanja podataka unutar zdravstvenog sistema.

Analiza zdravstvenog stanja stanovništva Raškog okruga za 2010. godinu podrazumevala je sagledavanje osnovnih, dostupnih pokazatelja demografske i zdravstvene statistike u cilju dijagnostikovanja zdravstvenog stanja stanovništva i sledstveno tome implementaciju preventivnih, terapijskih i rehabilitacionih procedura u cilju unapređenja i očuvanja zdravlja i lečenja bolesti ove populacije.

Prikupljeni su osnovni podaci o Raškom okrugu i demografiji (najnoviji podaci o stanovništvu po polu i starosti Republičkog zavoda za statistiku Srbije za sve opštine i gradove Raškog okruga, vitalni

dogadjaji iz poslednjih publikovanih podataka RZS i baze podataka Prijava rođenja i Potvrda o smrti). Podaci o morbiditetu su uzeti iz rutinske zdravstvene statistike (periodični izveštaji domova zdravlja i stacionarnih zdravstvenih ustanova na području Raškog okruga) i tabelirani sa ciljem jedinstvenosti i boljeg sagledavanja najznačajnijih zdravstvenih problema stanovništva. Za podatke o mortalitetu je korišćena baza podataka Potvrda o smrti. Podaci o životnoj sredini su uzeti iz redovnih izveštaja Centra za higijenu i humanu ekologiju. Podaci o imunizaciji su preuzeti iz redovnih izveštaja Centra za kontrolu i prevenciju bolesti. Periodični statistički izveštaji zdravstvenih ustanova za 2010. godinu su poslužili kao izvor podataka o kadrovima zaposlenim u zdravstvenim ustanovama okruga, korišćenju zdravstvene zaštite i radu zdravstvenih ustanova na području Raškog okruga. Korišćeni su i pokazatelji kvaliteta rada zdravstvenih ustanova pri sistematskim pregledima.

I pored različitih izvora podataka moramo naglasiti da sveukupni evaluirani pokazatelji su ipak samo refleksija zdravstvenog stanja sa dominacijom pokazatelja „negativnog” „ zdravlja u odnosu na pozitivno zdravlje kao rezultat istorijskog toka načina prikupljanja podataka.

2. GEOGRAFSKE I DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE RAŠKOG OKRUGA

2.1. Geografske karakteristike

Raški okrug se nalazi u jugozapadnom delu Republike Srbije i prostire na površini od 3917 km². Obuhvata gradove i opštine: 1.Grad Kraljevo, 2.Grad Novi Pazar, 3.Opština Vrnjačka Banja, 4.Opština Raška, 5.Opština Tutin .(Slika 1. Karta okruga). Okružen je od zapada prema istoku sledećim okruzima: Zlatiborski, Moravički, Šumadijski, Pomoravski, Rasinski, Kosovskomitrovački i Pečki.

Okruzi Републике Србије

2.2. Demografske karakteristike

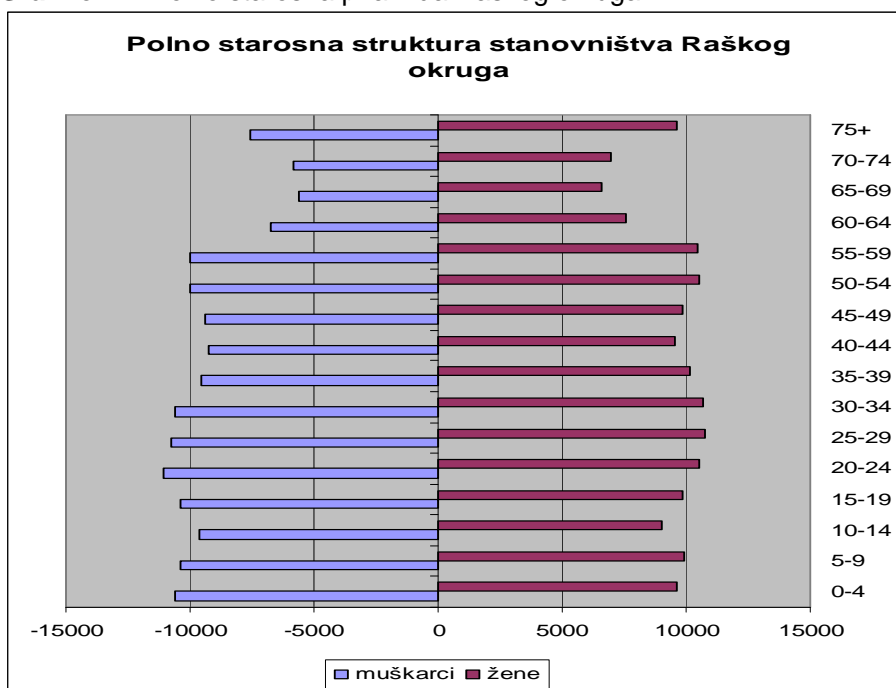
Na teritoriji Raškog okruga živi ukupno 291230 stanovnika (prema popisu iz 2002.godine) sa prosečnom gustom naseljenosti od 74,3 lica po 1 km² (tabela 1 i slika 1).

Tabela 1. Demografski i teritorijalni podaci za opštine Raškog okruga

OPŠTINE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Prosečna starost	Procenat starih	Predškolo (0-6)	Školska (7-18)	Žene (15 i više)	Odrasli	Stariji od 65 godina
VRNJJAČKA BANJA	239	26492	40.8	19.1	1680	3424	11658	21388	5061
KRALJEVO	1529	121707	40.5	17.86	8035	15321	52888	98333	21740
RAŠKA	666	26981	40.8	18.13	1738	3427	11500	21816	4892
NOVI PAZAR	742	85996	32.6	9.74	9677	16075	33241	60244	8377
TUTIN	741	30054	30.5	8.67	3663	6514	11234	19877	2607
RAŠKI OKRUG	3917	291230	37.2	14.65	24811	44761	120521	221658	42677

Na teritoriji Raškog okruga, prema površini koju zauzima i broju stanovnika najveći je grad Kraljevo sa 1529 km² i 121707 stanovnika.

Grafikon 1. Polno starosna piramida Raškog okruga

Starosna piramida ima srednju bazu i ujednačene starosne kategorije za prognozirano stanovništvo za 2009. godinu. Najbrojnije je stanovništvo muškaraca od 20-24 godine a žena od 25 -29 godina. Minimalne vrednosti i muškaraca i žena su u uzrastu od 65- 69 godina. Više se rađa muške dece i ima ih više sve do 30. godine. Posle tridesete u svim uzrastima je manje muškaraca zbog veće smrtnosti u zrelom i srednjem dobu. Unutar opština su različite piramide jer je stanovništvo značajno heterogeno (Grafikon 1).

Raški okrug je demografski heterogeno područje. Stanovništvo opština Kraljevo, Vrnjačka banja i Raška pripada veoma starom stanovništvu jer je udeo starijih od 65 i više godina značajno veći od 10%, a stanovništvo opština Novi Pazar i Tutin pripadaju zreloom stanovništvu. Prosečna starost u opštinama sa starim stanovništvom je 40,7 godina, a sa zrelim stanovništvom 31,6 godina.

Udeo starijih sa 65 i više godina u populaciji je 14,1 %, stim što postoji značajna razlika za opštine Kraljevo, Vrnjačka banja i Raška 18,1% prosečno, a za opštine Novi Pazar i Tutin 9,5% prosečno. Indeks starosti prema podacima sa poslednjeg popisa stanovništva za staro stanovništvo je 1,11 a za zrelo stanovništvo 0,38 što znači da na 100 mladih dolazi 111 starih odnosno 38 starih.

Indeks funkcionalno zavisnog stanovništva je 0,52 ili 52% funkcionalno zavisnog stanovništva u odnosu na nezavisno što govori o disharmoničnoj starosnoj strukturi.

2.3. Vitalne karakteristike

Vitalne karakteristike Raškog okruga posmatrane su kroz prirodno kretanje stanovništva, odnosno rađanje, umiranje, prirodni priraštaj i fertilitet (tabela 2).

Na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini stopa nataliteta je iznosila 12,1‰, sa opštinama Kraljevo, Vrnjačka Banja i Raška sa prosečnom stopom 8 ‰ (nepovoljna stopa nataliteta) i u opštinama Novi Pazar i Tutin 18.4 ‰ gde one imaju vrednosti povoljne stope nataliteta.

Stopa opšteg mortaliteta na nivou Raškog okruga je 10.74 ‰ i pripada srednjoj stopi sa značajnim razlikama unutar opština. Standardizovana stopa metodom indirektno standardizacije sa svetskom populacijom po Seggiju iznosila je 5,41‰, 6,34 za muškarce i 4,61 za žene. Blago je povećana u odnosu na prošlu godinu kada je bila 5,30, 6,13 za muškarce i 4,56 za žene i pripada niskim stopama.

Ukupna stopa prirodnog priraštaja u 2010. godini na teritoriji Raškog okruga je pozitivna zbog visokih pozitivnih stopa u opštinama Novi Pazar i Tutin dok u preostale tri opštine ima negativne vrednosti .

Fertilitet (rodnost) se najbolje izražava opštom stopom fertiliteta koja predstavlja broj živorođene dece na 1000 žena fertilnog perioda. Stopa fertiliteta je bila 48,33‰, stim što postoji značajna razlika u opštoj stopi fertiliteta opština Vrnjačka Banja i Raška i grada Kraljeva (34.66‰) i Novog Pazara i Tutina (66.67 ‰).

Tabela 2. Prirodno kretanje stanovništva Raškog okruga u 2010. godini

T E R I T O R I J A	Broj stanovnika	ROĐENI				UMRLI				Prirodni priraštaj	
		Živorodeni		Mrtvorodeni		Ukupno		Odojčad			
		Br.	St.	Br.	St.	Br.	St.	Br	St.	Br.	St.
Vrnjačka Banja	26492	221	8.34	1	4.52	327	12.34	1	4.52	-106	-4.00
Kraljevo	121707	1034	8.50	3	2.90	1640	13.47	3	2.90	-606	-4.98
Novi Pazar	85996	1488	17.30	9	6.05	702	8.16	6	4.03	786	9.14
Raška	26981	191	7.08	1	5.24	329	12.19	0	0.00	-138	-5.11
Tutin	30054	586	19.50	0	0.00	216	7.19	1	1.71	370	12.31
UKUPNO RAŠKI OKRUG	291230	3520	12.09	14	3.98	3214	11.04	11	3.13	306	1.05

Smrtnost odojčadi kao veoma važan indikator zdravstvenog stanja stanovništva predstavlja i važan pokazatelj dostupnosti zdravstvene zaštite, adekvatnosti i kvaliteta pruženih zdravstvenih usluga kao i nivoa socijalno-ekonomskog razvoja zemlje. Imala je vrednost od 3,13‰ i stagnira u zadnjoj deceniji (tabela 2, gGrafikon 31).

3.SOCIO-EKONOMSKI POKAZATELJI POVEZANI SA ZDRAVLJEM

Na kraju 2010.godine (stanje preseka 31.12.2010. godine) u Raškom okrugu, prema podacima Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje, bilo je ukupno 60307 zaposlenih lica kojima je pružena zdravstvena zaštita u zdravstvenim ustanovama.

U 2010. godini prema podacima Regionalne privredne komore Kraljevo stopa nezaposlenosti za Raški okrug iznosila je 25.68% i značajno je veća od prosečne stope u Republici Srbiji koja je bila 19.2 %.

Pogoršanje socijalne i ekonomske situacije u okrugu nastavljeno je i tokom 2010. godine usled zatvaranja preduzeća, otpuštanja radnika, smanjenja realnih zarada, poskupljenja i drugih negativnih faktora koji dugoročno mogu da utiču na pogoršanje zdravstvenog stanja stanovništva.

Potrebno je reći da je na ovom okrugu karakteristična mehanička migracija i da ima veliki broj izbeglih i raseljenih lica naročito u gradu Kraljevu.

4. OPŠTI POKAZATELJI ZDRAVSTVENOG STANJA STANOVNIŠTVA

Dobro zdravstveno stanje stanovništva, kao preduslov ukupnog ekonomskog razvoja društva, predstavlja multidimenzionalnu karakteristiku populacije i uslovljeno je nizom faktora klasifikovanih kao faktori stila života (približno 43%), genetike (približno 27%), socijalnog i ekološkog okruženja (približno 19%) i efekti rada zdravstvene službe (približno 11%)¹.

Procena zdravstvenog stanja stanovništva predstavlja osnovu za identifikaciju prioriteta, preduzimanje određenih aktivnosti kao i preispitivanje postojeće zdravstvene politike, strategije i tehnologije u zdravstvenoj zaštiti .

Najčešće korišćeni indikatori zdravstvenog stanja stanovništva su: opšti morbiditet, morbiditet od određenih bolesti, ambulantni i bolnički morbiditet, mortalitet, apsentizam i invalidnost.

4.1.Opšti morbiditet

Opšti morbiditet kao indikator zdravstvenog stanja stanovništva na teritoriji Raškog okruga, u ovoj analizi, posmatran je kroz *Izveštaje o oboljenjima, stanjima i povredama* na nivou domova zdravlja posmatranog okruga i Prijava određenih bolesti.

4.1.1. Zarazne bolesti

Prema godišnjem Izveštaju o zaraznim i parazitarnim bolestima u 2010. godini na teritoriji Raškog okruga prijavljeno je ukupno 59741 slučaj zaraznih bolesti i nosilaštva uzročnika određenih zaraznih bolesti što je za 31,7% više nego u predhodnoj godini kada je prijavljeno 45377. Od toga pojedinačnim prijavama u skladu sa zakonom je registrovano 782 slučaja, dok je zbirnim prijavama registrovano 58959 obolelih.

Tab 3 Broj ukupno registrovanih slučajeva zaraznih bolesti, po opštinama, Raški okrug 2010/2009.

¹ Slaven Letica „ Zdravstvena politika u doba krize , Zagreb, 1989.

Opštine	2010		2009		Promena inc. (%)
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	
Kraljevo	31.051	26.102,3	19,778	16,250.50	69,4
Raška	8.253	32.730,5	6,526	24,187.39	7,1
Vrnjačka Banja	8.496	32.119,8	7,479	28,231.16	3,6
Novi Pazar	4.207	4.339,0	6,616	7,693.38	-31,3
Tutin	7.734	24.219,5	4,978	16,563.52	16,6
Ukupno Raški okrug	59.741	19.969,9	45,377	15,581.16	92,2

Incidencija zaraznih bolesti je u porastu u odnosu na prethodnu godinu u svim opštinama Raškog okruga. Uzroci su bolja registracija akutnih infekcija gornjeg respiratornog trakta zbog pojačanog nadzora uvedenog zbog epidemije gripa.

U 2010.godini registrovano je ukupno 6 smrtnih ishoda od zaraznih bolesti i to: 3 od virusnog hepatitisa, 2 od tuberkuloze i 1 od sepse.

4.1.2. Hronična nezarazna oboljenja

Hronična nezarazna oboljenja kao bolesti savremenog doba, na žalost, u stalnom su porastu i zakonski podležu obaveznoj prijavi i odjavi prema Pravilniku o obrascu registra i načinu njegovog vođenja, obrascu prijave i postupku prijavljivanja i odjavljivanja određenih bolesti ("Sl. glasnik SRS", br. 2/1980). U pomenuta oboljenja spadaju: rak i leukemija, endemska nefropatija, psihoze, šećerna bolest, reumatska groznica, progresivno mišićne distrofije, hemofilija, hronična insuficijencija bubrega, narkomanija, koronarne bolesti srca i opstruktivne bolesti pluća, a pored ovih u proteklom periodu od donošenja pomenutog Pravilnika, bila su praćena u pojedinim opštinama i sledeća oboljenja: cerebralna paraliza, multipla skleroza i cistična fibroza.

Problem koji je prisutan kada su pomenute bolesti u pitanju u našoj sredini je isti kao i kod zaraznih bolesti vezano za prijavljivanje.

Analiza pokazuje da postoje razlike u broju obolelih i incidenciji malignih bolesti prema polu, ali su one izraženije kada posmatramo broj obolelih po opštinama i u direktnoj su korelaciji sa demografskim i vitalnim pokazateljima stanovništva ovih opština.

4.2. Vanbolnički morbiditet pojedinih kategorija stanovništva

U okviru analize zdravstvenog stanja stanovništva Raškog okruga posmatrani su: zdravstveno stanje predškolske dece, školske dece i omladine, odraslog stanovništva i žena.

4.2.1. Morbiditet predškolske dece (od 0 do 6 godina)

U okviru službi za zdravstvenu zaštitu predškolske dece u pet domova zdravlja Raškog okruga u 2010. godini registrovano je ukupno 143439 epizoda bolesti sa stopom od 5781.27/1000, približno 6 epizoda godišnje po detetu (Tabela 4).

Tabela 4.Vodeće grupe bolesti po MKB-10 registrovane u okviru službi za zdravstvenu zaštitu male i predškolske dece Raškog okruga u 2010. godini

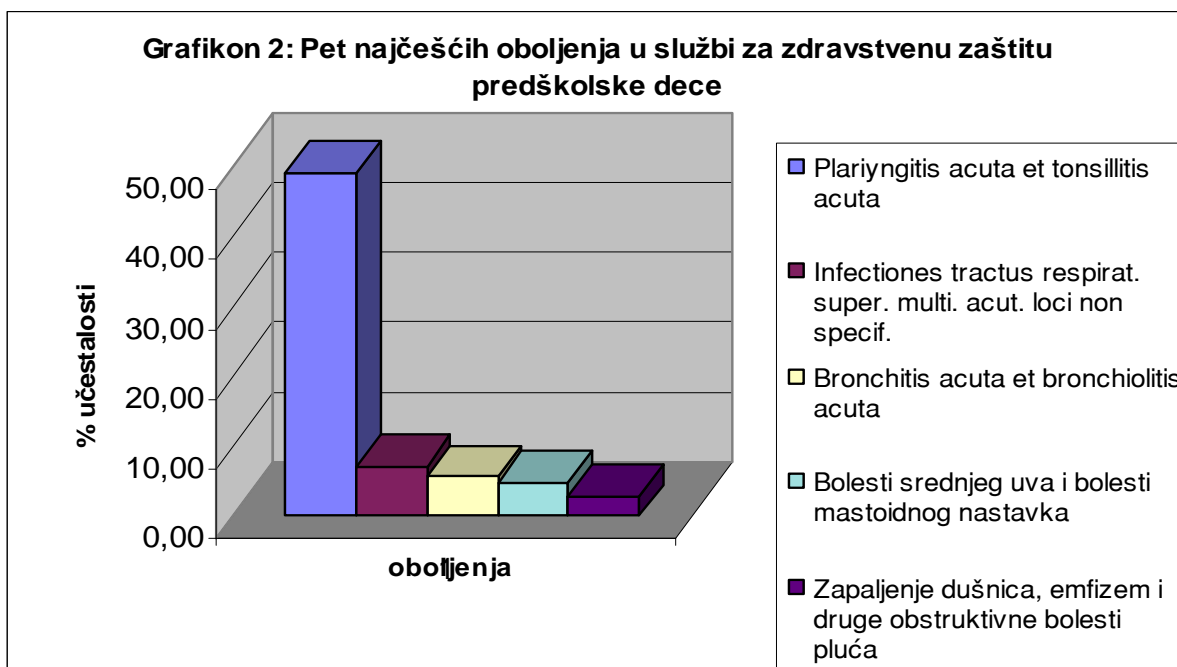
Grupe bolesti po MKB-10		predškolska deca	Broj
X	J00-J99	Bolesti sistema za disanje	104398
VIII	H60-H95	Bolesti uva i bolesti mastoidnog nastavka	7329
XVIII	R00-R99	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	6057
XII	L00-L99	Bolesti kože i bolesti potkožnog tkiva	4399
XIV	N00-N99	Bolesti mokraćno-polnog sistema	4214
I	A00-B99	Zarazne bolesti i parazitarne bolesti	3931
XI	K00-K93	Bolesti sistema za varenje	3806
VII	H00-H59	Bolesti oka i pripojaka oka	2758
XIX	S00-T98	Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	2528

Grupe bolesti po MKB-10		predškolska deca	Broj
III	D50-D89	Bolesti krvi i bolesti krvotvornih organa i poremećaji imuniteta	1840
IV	E00-E90	Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	902
XVII	Q00-Q99	Urođene nakaznosti, deformacija i hromozomske nenormalnosti	375
XIII	M00-M99	Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva	288
VI	G00-G99	Bolesti nervnog sistema	231
V	F00-F99	Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	166
XVI	P00-P96	Stanje u porođajnom periodu	157
IX	I00-I99	Bolesti sistema krvotoka	51
II	C00- D48	Tumori	9
XV	O00-O99	Trudnoća, rađanje i babinje	0
Ukupno			143439

Prema prikazanim rezultatima analize može se zaključiti da kao razlog posete lekaru kod predškolske dece na teritoriji Raškog okruga, dominiraju Bolesti sistema za disanje sa 67,39% sa stopom oboljenja od 4687.40 /1000, 5 poseta prosečno godišnje po detetu.

Tabela 5. Prikaz najčešćih dijagnoza koje su registrovane u službi za zdravstvenu zaštitu predškolske dece na teritoriji Raškog okruga 2010. godine

R.br.	Dijagnoze	Broj slučajeva	% učešća
1	Plariyngitis acuta et tonsillitis acuta	70540	49,18
2	Infectiones tractus respirat. super. multi. acut. loci non specif.	10168	7,09
3	Bronchitis acuta et bronchiolitis acuta	8227	5,74
4	Bolesti srednjeg uva i bolesti mastoidnog nastavka	6960	4,85
5	Zapaljenje dušnica, emfizem i druge obstruktivne bolesti pluća	4022	2,80
6	Astma bronchiale	4000	2,79
7	Laryngitis et tracheitis acuta	3824	2,67
8	Druge bolesti kože i potkožnog tkiva	2933	2,04
9	Febris causae ingnote	2792	1,95
10	Druge bolesti creva i potrbušnice	2571	1,79
11	Sva ostala stanja	27402	19,10

Bolesti sistema za disanje i dijagnoze iz ove grupe su uvek na prvom mestu kod predškolske dece. U prvih 5 dijagnoza po učestalosti su najviše zastupljene akutne infekcije gornjih puteva zatim donjih puteva ali i hronične opstruktivne bolesti pluća. Ako se izuzmu dijagnoze ovog sistema, učestale su bolesti srednjeg uva i mastoidnog nastavka, bolesti kože i potkožnog tkiva i bolesti creva i potrbušnice. Prikazani rezultati pokazuju da su oboljenja iz X grupe J00-J99 Bolesti sistema za disanje, odnosno akutna upala grla i krajnika kao i gornjih disajnih puteva bili najčešći zdravstveni problem kod male dece na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini. (prikazano Grafikon 2).

4.2.2. Morbiditet školske dece i omladine (od 7 do 18 godina)

U okviru službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine pet domova zdravlja Raškog okruga u 2010. godini registrovano je ukupno 98671 oboljenja sa stopom od 2204.40 /1000.

Vodeće grupe bolesti po MKB-10 registrovane u okviru službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine Raškog okruga u 2010. godini prikazane su u Tabeli 6.

Tabela 6

Grupe bolesti MKB-10	školska deca i omladina	Broj
X J00-J99	Bolesti sistema za disanje	66493
XVIII R00-R99	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	5985
XIX S00-T98	Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	4499
XII L00-L99	Bolesti kože i bolesti potkožnog tkiva	4117
XI K00-K93	Bolesti sistema za varenje	3213
VIII H60-H95	Bolesti uva i bolesti mastoidnog nastavka	2762
XIV N00-N99	Bolesti mokraćno-polnog sistema	2715
I A00-B99	Zarazne bolesti i parazitarne bolesti	2288
VII H00-H59	Bolesti oka i pripojaka oka	2093
VI G00-G99	Bolesti nervnog sistema	1317
XIII M00-M99	Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva	1199
III D50-D89	Bolesti krvi i bolesti krvotvornih organa i poremećaji imunитета	792
V F00-F99	Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	378

Grupe bolesti MKB-10	školska deca i omladina	Broj
IV E00-E90	Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	357
XVII Q00-Q99	Urođene nakaznosti, deformacije i hromozomske nenormalnosti	224
IX I00-I99	Bolesti sistema krvotoka	196
II C00- D48	Tumori	43
XV O00-O99	Trudnoća, rađanje i babinje	0
XVI P00-P96	Stanje u porođajnom periodu	0
Ukupno		98671

Prikazani rezultati analize, pokazuju da su kod školske dece i omladine u Raškom okrugu, Bolesti sistema za disanje najčešće dijagnostikovana oboljenja sa 72.,93% učešća u ukupnom morbiditetu i stopom od 1596.86 / 1000, što znači 1,5 epizoda bolesti godišnje po detetu što je ujedno i najmanji morbiditet ove grupacije stanovništva.

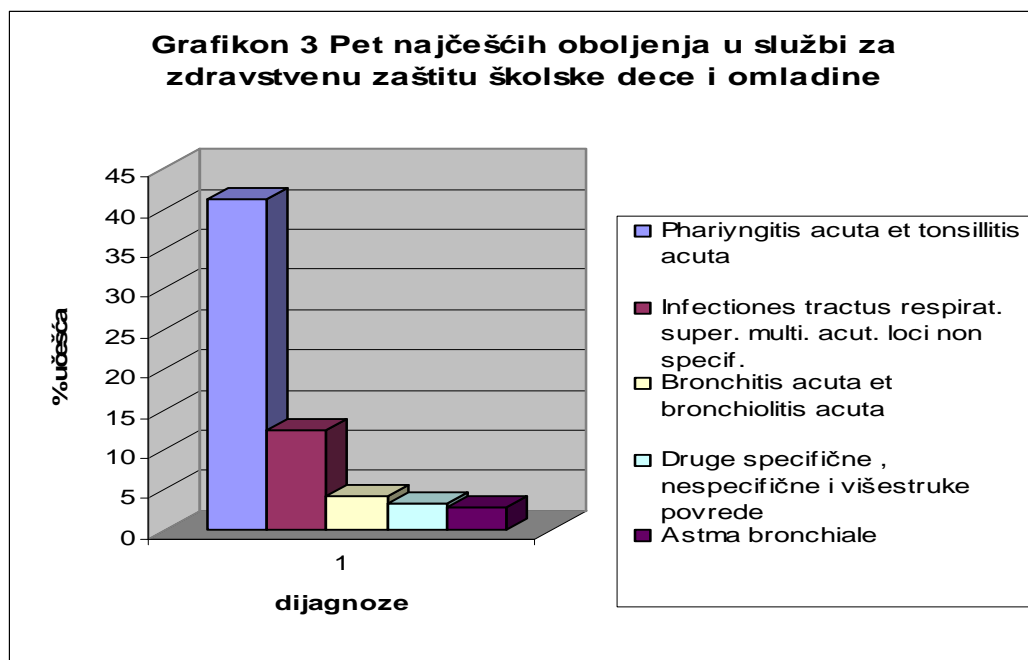
Tabela 7. Prikaz najčešćih dijagnoza koje su registrovane u službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine na teritoriji Raškog okruga 2010. godine

RAŠKI OKRUG

R.br.	DIJAGNOZA	Broj	% učešća
1	Pharyngitis acuta et tonsillitis acuta	40674	41,22
2	Infectiones tractus respirat. super. multi. acut. loci non specif.	12162	12,33
3	Bronchitis acuta et bronchiolitis acuta	4087	4,14
4	Druge specifične , nespecifične i višestruke povrede	3317	3,36
5	Astma bronchiale	2760	2,80
6	Druge bolesti kože i potkožnog tkiva	2688	2,72
7	Bolesti srednjeg uva i bolesti mastoidnog nastavka	2506	2,54
8	Drugi simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi	2502	2,54
9	Laryngitis et tracheitis acuta	2228	2,26
10	Febris causae ingnote	1870	1,90
11	Sva ostala oboljenja	23877	24,20
	Ukupno	98671	

Pored Bolesti sistema za disanje, u ovom uzrastu je značajna učestalost "druge specifične i nespecifične i višestruke povrede", bolesti kože i potkožnog tkiva, bolesti srednjeg uva i bolesti mastoidnog nastavka i nedijagnostikovana stanja i bolesti (tabela 7 i grafikon 3). U 5 najčešćih dijagnoza od hroničnih bolesti se pojavljuje astma bronchiale. Posebna pažnja se poklanja aerozagađenju.

Grafikon 3 Pet najčešćih oboljenja u službi za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

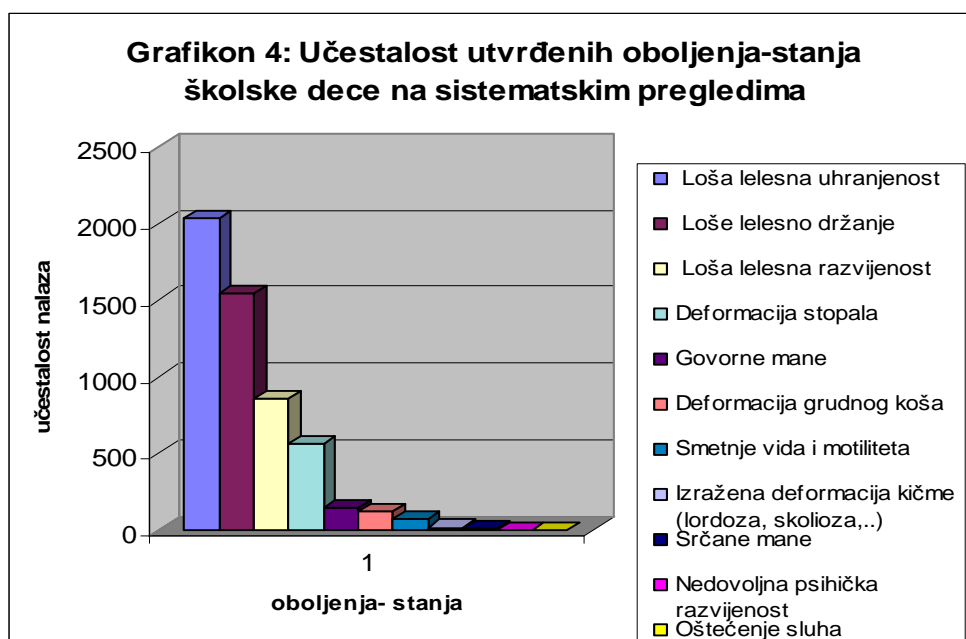

4.2.2.1. Analiza sistematskih pregleda školske dece

Sistematski pregledi su veoma dobar pokazatelj zdravstvenog stanja školske dece i omladine jer nisu vezani za korišćenje zdravstvene službe. Sprovedeni su kod učenika osnovnih i srednjih škola na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini, sa obuhvatom od 91.8% kod učenika. (tabela 8 i grafikon 4).

Tabela 8. Prikaz registrovanih rezultata nakon sprovedenih sistematskih pregleda kod učenika osnovnih i srednjih škole Raškog okruga u 2010.god.

Utvrđeno stanje / oboljenje	Sistematski pregledi učenika	
		broj
Obuhvaćeno sistematskim pregledom		15812
Loše telesno držanje		1542
Loša telesna razvijenost		862
Loša telesna uhranjenost		2036
Izražena deformacija		18
Deformacije grudnog koša		123
Smetnje vida i motiliteta		74
Oštećenje sluha		3
Srčane mane		14
Nedovoljna psihička razvijenost		4
Govorne mane		147
Deformacije stopala		567
Hemoglobin < 10 gr		43
Alergijska oboljenja		29
Ukupno		5462

Od ukupno 15812 sprovedenih sistematskih pregleda nađeno je 5462 zdravstvena problema što je jedna trećina i znači njihovu veliku učestalost. Prvih 5 ukupno čine 96% i odnose se na telesne probleme : uhranjenost, držanje, razvijenost, deformacija stopala i na govorne mane.

4.2.3. Morbiditet odraslog stanovništva

Analiza zdravstvenog stanja odraslog stanovništva na teritoriji Raškog okruga sačinjena je na osnovu podataka dobijenih iz službi: opšte medicine i medicine rada, gde rade "izabrani lekari " za odraslo stanovništvo iz pet domova zdravlja sa teritorije okruga. Na Raškom okrugu zdravstvene usluge u ovoj oblasti ostvaruje 221658 korisnika.

U 2010.godini registrovano je ukupno 316110 oboljenja sa stopom od 1426.12 /1000. Rang grupa bolesti po MKB-10 koje su registrovane date su u tabeli 9.

Tabela 9. Rang grupa bolesti u oblasti zdravstvene zaštite odraslog stanovništva kod „ izabranog lekara ”

Rang	interval grupa	grupe bolesti	Broj epizoda bolesti
X	J00-J99	Bolesti sistema za disanje	75279
IX	I00-I99	Bolesti sistema krvotoka	42822
XIII	M00-M99	Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva	35526
XIV	N00-N99	Bolesti mokraćno-polnog sistema	26523
XI	K00-K93	Bolesti sistema za varenje	21557
XVIII	R00-R99	Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	18244
XIX	S00-T98	Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	17670
V	F00-F99	Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	14056
VII	H00-H59	Bolesti oka i pripojaka oka	12929
IV	E00-E90	Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	11902
	sve ostalo		39602
	ukupno		316110

Rezultati analize pokazuju da su u ovoj oblasti na prvom mestu registrovane Bolesti sistema za disanje sa 23,81%, čija stopa za 2010. godinu iznosi 339,62 /1000, zatim bolesti sistema krvotoka, bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva, mokraćno-polnog sistema, sistema za varenje i drugo.

Visoko šesto mesto su nedijagnosticovana stanja i bolesti. Najčešće registrovane dijagnoze su prikazane u tabeli 10.

Tabela 10. Prikaz najčešćih dijagnoza koje su registrovane u oblasti zaštite odraslog stanovništva na teritoriji Raškog okruga 2010. godine

R.br.	D I J A G N O Z A	Broj	% učešća
1	Pharyngitis acuta et tonsillitis acuta	33047	10,45
2	Hypertensio arterialis essentialis (primarna)	23821	7,54
3	Druga oboljenja leđa	19247	6,09
4	Drugi simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi	14970	4,74
5	Bronchitis acuta et bronchiolitis acuta	12480	3,95
6	Druge specifične, nespecifične i višestruke povrede	11580	3,66
7	Cystitis	11439	3,62
8	Druge bolesti jednjaka,želuca i dvanaestopalačnog creva	9120	2,89
9	Infectiones tractus respiratorii superioris multiplices acutae loci non specificati	7952	2,52
10	Laryngitis et tracheitis acuta	7428	2,35
11	Sva ostala oboljenja	165026	52,21
	Ukupno	316110	

Prikazani rezultati pokazuju da su akutna upala grla i krajnika najčešći uzrok posete lekaru i kod odraslog stanovništva. Ako se izuzmu akutne respiratorne bolesti koje su uvek najučestalije slede : visok krvni pritisak, druga oboljenja leđa, povrede, cystitis i druge bolesti jednjaka, želuca i dvanaestopalačnog creva. Visoko četvrto mesto su nedijagnosticovane bolesti u grupi "Drugi simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi" što reflektuje loš kvalitet rada.

4.2.4. Morbiditet žena

Na teritoriji Raškog okruga živi 120521 žena životne dobi sa više od 15 godina, koje ostvaruju zdravstvenu zaštitu u okviru službi za zdravstvenu zaštitu žena pet domova zdravlja.

U 2010. godini, u okviru službi za zdravstvenu zaštitu žena Raškog okruga registrovano je ukupno 16301 oboljenja sa stopom od 135,25 / 1000, što znači da je svaka sedma žena imala dijagnozu ginekološke bolesti ili se javljala zbog trudnoće, rađanja i babinja.

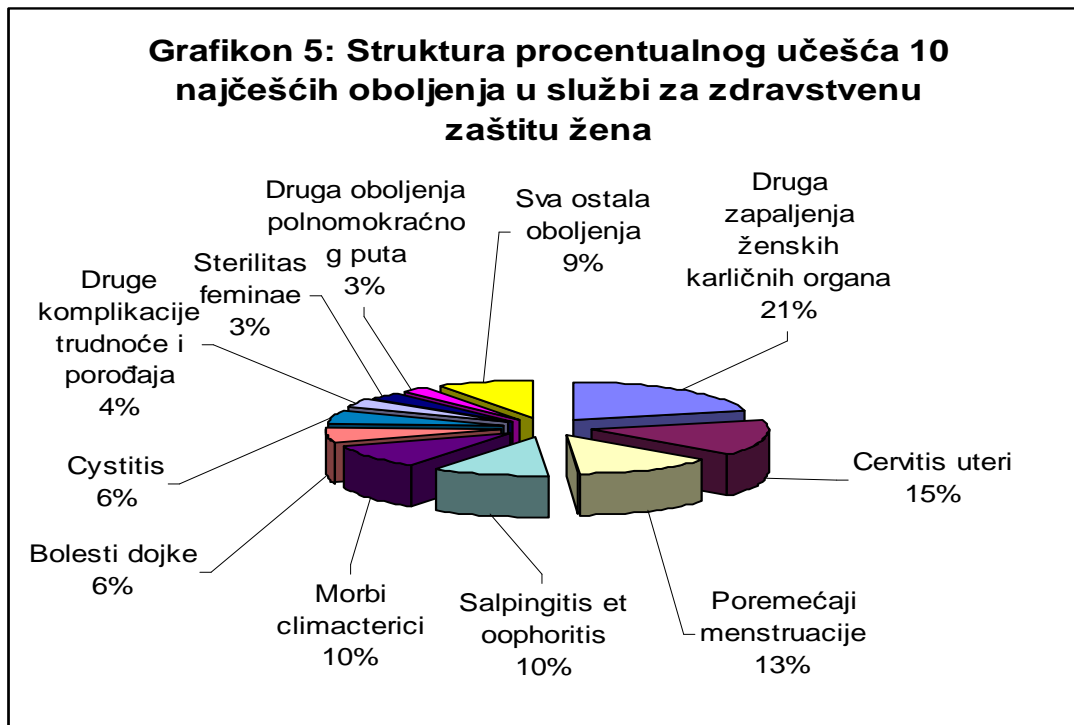
Analiza zdravstvenog stanja žena koje žive na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini je pokazala je sledeći rang i % učešća:

1. Bolesti mokraćno-polnog sistema (XIV grupa) 88,28%
2. Trudnoća, rađanje i babinje (XV grupa) 6,05 %
3. Tumori (II grupa) 4,32%
4. Zarazne i parazitarne bolesti (I grupa) 0,61%
5. Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma (IV grupa) 0,45%
6. Bolesti krvi i bolesti krvotvornih organa i poremećaji imuniteta (III grupa) 0,25 %
7. Bolesti kože i bolesti potkožnog tkiva (XII grupa) 0,02%
8. Stanje u porođajnom periodu (XVI grupa) 0,01%
9. Bolesti sistema za varenje (XI grupa) 0,01%
10. Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (XVIII grupa) 0,01 %.

Tabela 11. Prikaz najčešćih dijagnoza koje su registrovane u službi za zdravstvenu zaštitu žena na teritoriji Raškog okruga 2010.godine

RANG	R A Š K I O K R U G		
	D I J A G N O Z E	Broj	% učešća
1.	Druga zapaljenja ženskih karličnih organa	3403	20.88
2.	Cervicitis uteri	2487	15.26
3.	Poremećaji menstruacije	2101	12.89
4.	Salpingitis et oophoritis	1690	10.37
5.	Morbi climacterici	1681	10.31

Prikazani rezultati pokazuju da su najčešći razlog poseta ginekologu kod žena sa 15 i više godina života bila: druga zapaljenja ženskih karličnih organa, zapaljenja grlića materice, poremećaji menstruacije i zapaljenje jajnika i jajovoda i bolesti menopauze- klimakterijuma. Najučestaliji su zapaljenski procesi ženskih polnih organa i hormonske promene i poremećaji (tabela 11 i grafikon 5).

4.2.5. Zdravstveno stanje zuba i oralno zdravlje

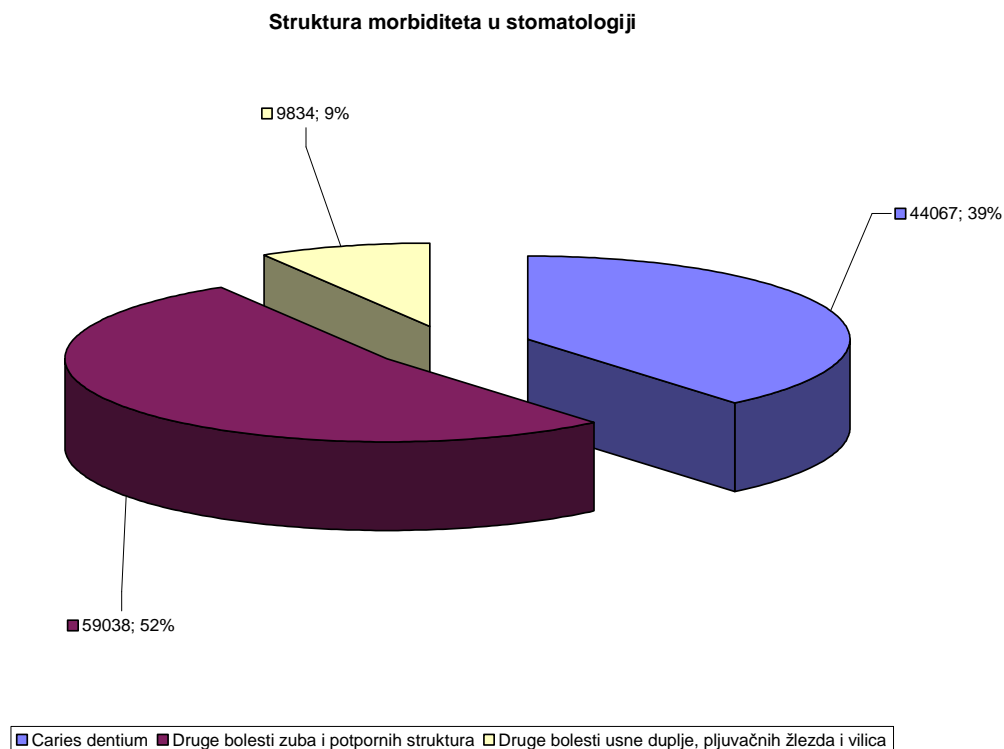
Oralno zdravlje pratimo i ocenjujemo iz izveštaja o morbiditetu i pokazateljima kvaliteta rada službe stomatološke zdravstvene zaštite tokom 2010. godine na teritoriji Raškog okruga. Registrovano je ukupno 112939 oboljenja sa stopom od 387.80 /1000 (tabela 12).

Tabela 12. Prikaz najčešćih dijagnoza koje su registrovane u službi stomatološke zdravstvene zaštite na teritoriji Raškog okruga 2010. godine

RANG	RAŠKI OKRUG		
	Dijagnoza	Broj	% učešća
1.	Druge bolesti zuba i potpornih struktura	59038	52
2.	Caries dentium (Karijes)	44067	39
3.	Druge bolesti usne duplje, pljuvačnih žlezda i vilica	9834	9
	UKUPNO	112939	100

U stomatološkim izveštajima rezultati analize pokazuju da su u Raškom okrugu najčešće registrovane dijagnoze bile: druge bolesti zuba i potpornih struktura (grupa dijagnoza), karies i druge bolesti usne duplje, pljuvačnih žlezda i vilica (grupa dijagnoza), grafikon 6.

Grafikon 6.

4.2.5.1. Analiza sistematskih stomatoloških pregleda školske dece

Oralno zdravlje pratimo preko pokazatelja kvaliteta urađenih sistematskih pregleda. Rezultati su pokazali sledeće:

1. Procenat dece u sedmoj godini života sa svim zdravim zubima mlečne i stalne denticije u odnosu na ukupan broj pregledane dece ovog uzrasta u Raškom okrugu u 2010. je bio 26,69%. Međutim, ovaj indikator ima izrazito heterogene vrednosti u opštinama od 1,63% u Tutinu do 64,61% u Kraljevu. Ova vrednost ima trend rasta jer je 2008. bio 20,6%, 2009. 25,5%, što ukazuje na bolji rad stomatološke službe.

2. KEP (ukupan broj karioznih, ekstrahiranih i plombiranih stalnih zuba dece u dvanaestoj godini života u odnosu na broj pregledanih) iznosio je 3,72 % i premašuje preporuku SZO da ne bude veći od 3 %. Kreće se od 2,23 % u Kraljevu do 5,4 u Tutinu. Preporuka Nacionalnog programa preventivne stomatološke zaštite 2009- 2015. godine je da KEP ne prelazi 2 %.

3. % pacijenata starijih od 18 godina kod kojih je konzervativno tretirana parodontopatija u odnosu na broj pregledanih u ovom uzrastu iznosio je 13,41 % što je veći procenat nego u predhodnoj godini 12,79 % i u 2008. 10,4 %. Rezultati su takođe heterogeni od Tutina 0,36 % do Vrnjačke Banje 50,26 %.

U sistematskim pregledima školske dece od pregledanih 15812 učenika nađen je karijes I stepena kod 2557 učenika (16%) i karijes II stepena kod 523 učenika , ukupno 1/ 5 pregledane školske dece ima karijes.

4.3. Bolnički morbiditet

Na teritoriji Raškog okruga stacionarnu zdravstvenu zaštitu stanovništvu obezbeđuju dve opšte bolnice Kraljevo i Novi Pazar, dva stacionara pri domovima zdravlja Raška i Tutin i četiri specijalne bolnice: Specijalna bolnica za lečenje i rehabilitaciju «Mercur» Vrnjačka banja, Specijalna bolnica za

interne bolesti Vrnjačka banja, Specijalna bolnica za rehabilitaciju «Agens» Mataruška banja i Specijalna bolnica za lečenje progresivnih mišićnih i neuromišićnih bolesti «Novopazarska Banja».

Tabela 13. Stacionarno lečenje na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini (bez specijalnih bolnica)

OKRUG	Opšte bolnice i stacionari	Broj zaposlenih *			Broj postelja	Broj lečenih	Broj b.o. dana	Prosečna dužina lečenja	Zauzet. postelja u %	Broj umrlih
		Ukup.	Lekara	Tehnič						
RAŠKI	Kraljevo	417	130	287	550	18302	128093	7.00	68.68	585
	Novi Pazar	313	88	225	320	15710	75156	4.78	64.35	288
	DZ Raška	12	1	11	15	351	4421	12.60	80.75	22
	DZ Tutin	24	3	21	30	1439	8303	5.77	75.83	0
	SVEGA	766	222	544	915	35802	21597332	6.03	64.67	895

*Prikazani broj zaposlenih podrazumeva samo lekare i tehničare bez ostalih zdravstvenih radnika (farmaceuta), saradnika i nemedicinskog osoblja.

Tabela 14. Korišćenje specijalnih bolnica Raškog okruga u 2010. godini

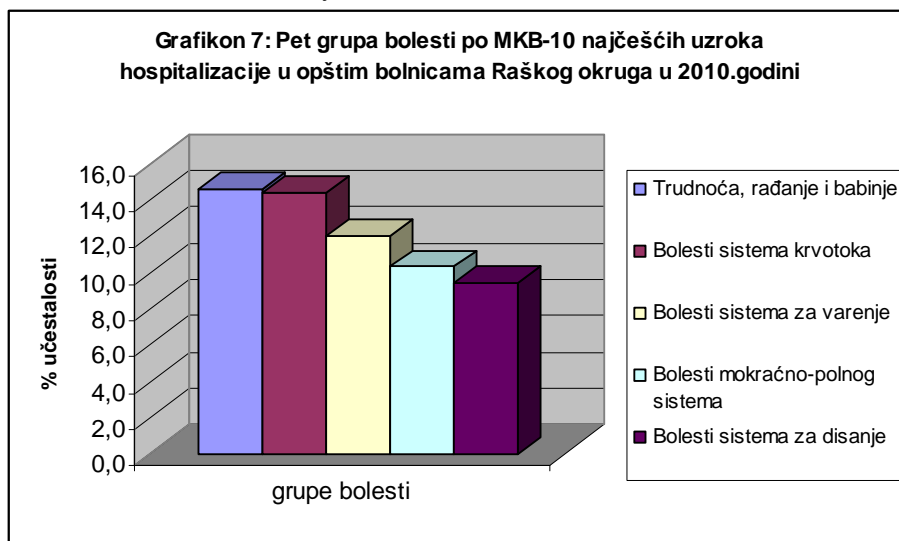
SPECIJALNE BOLNICE	Broj postelja za RZZO	Broj lečenih RZZO	Broj b.o. dana RZZO	Prosečna dužina lečenja	Propusna moć	Broj lečenih ostalih i dr.korisnika	Broj dana lečenja ostalih i dr.korisnika
Specijalna bolnica za lečenje i rehabilitaciju Merkur Vrnjačka Banja	420	10607	101526	9.57	25,25	9742	75042
Specijalna bolnica za interne bolesti Vrnjačka Banja	70	2165	15526	7.17	30,93	175	1230
Specijalna bolnica za rehabilitaciju Agens Mataruška Banja	140	1955	45758	23.41	13,96	781	6736
Specijalna bol. za lečenje progresivnih mišićnih i neuromišićnih bolesti Novopazarska Banja	180	5341	60425	11.31	29,67	341	1945

Za bolničku zdravstvenu zaštitu na području Raškog okruga u 2010. godini stanovnicima je bilo na raspolaganju ukupno 1725 postelja od kojih 985 za kratkotrajnu hospitalizaciju, što je 3,3 akutne postelje na 1000 stanovnika, a ostalih 740 hroničnih postelja za lečenje i rehabilitaciju u specijalnim bolnicama i to na ukupnom nivou čini 5,76 postelja na 1000 stanovnika. Prosečna dnevna zauzetost postelnog fonda za opšte bolnice iznosila je 64,01%. Stopa hospitalizacije u 2010. godini u Opštoj bolnici Kraljevo bila je 107,26 i manja je u odnosu na 2009. godinu kada je bila 126,4 hospitalizovanih na 1000 stanovnika najverovatnije zbog zemljotresa, a u Opštoj bolnici Novi Pazar je sa 121,4/1000 stanovnika povećana na 122,23.

Analiza Izveštaja o hospitalizaciji za 2010. godinu pokazuje rang pet najčešćih razloga hospitalizacije u opštim bolnicama u Raškom okrugu (grafikon 7).

1. XV grupa Trudnoća, rađanje i babinje 4691 lica 14,6%
2. IX grupa Bolesti sistema krvotoka 4632 lica 14,4%

3. XI Bolesti sistema za varenje 3858 lica 12,0%
4. XIV Bolesti mokraćno-polnog sistema 3304 lica 10,3%
5. X Bolesti sistema za disanje 3024 lica 9,4%

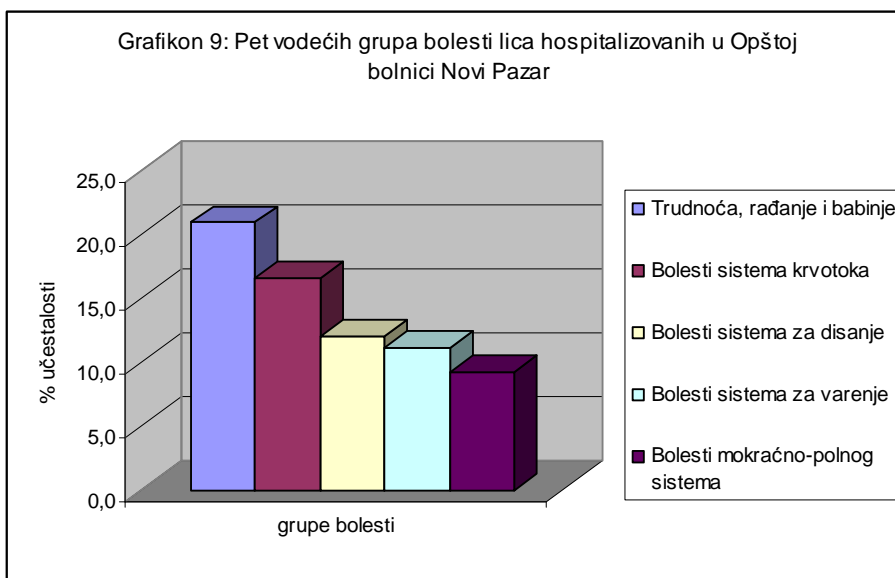
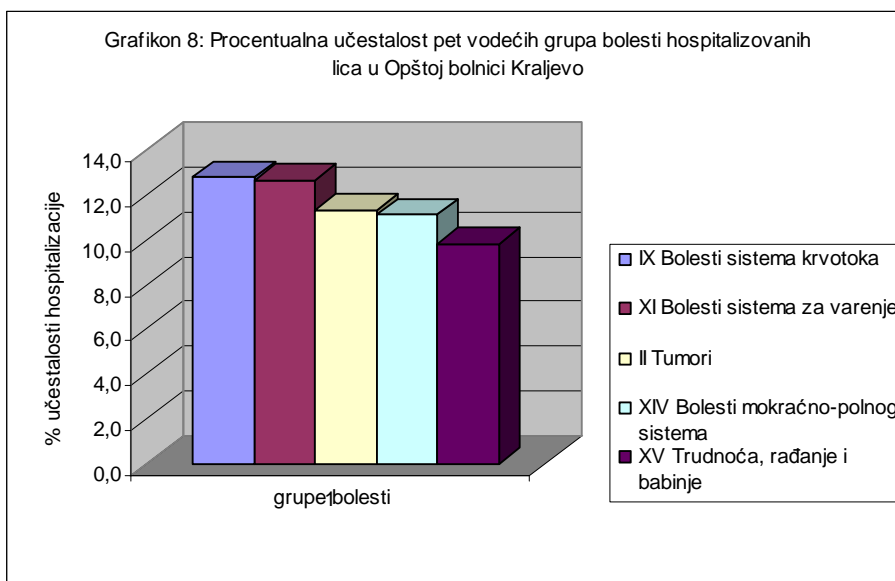

Razvrstavanjem uzroka hospitalizacije na 2 opšte bolnice dobija se različit rang učestalosti grupa (tabela 15).

Tabela 15 Učestalost vodećih grupa bolesti u Opštoj bolnici Kraljevo i Opštoj bolnici Novi Pazar

Red br.	OKRUG	OPŠTA BOLNICA	GRUPA BOLESTI MKB-10	PO	NAZIVI GRUPA	BROJ HOSPITAL.	%OD UKUP. BROJA LEĆENIH
	RAŠKI	KRALJEVO	IX		Bolesti sistema krvotoka	2330	12,8
			XI		Bolesti sistema za varenje	2311	12,7
			II		Tumori	2061	11,3
			XIV		Bolesti mokraćno-polnog sistema	2026	11,1
			XV		Trudnoća, rađanje i babinje	1787	9,8
		NOVI PAZAR	XV		Trudnoća, rađanje i babinje	2904	20,9
			IX		Bolesti sistema krvotoka	2302	16,5
			X		Bolesti sistema za disanje	1666	12,0
			XI		Bolesti sistema za varenje	1547	11,1
			XIV		Bolesti mokraćno-polnog sistema	1278	9,2

U Opštoj bolnici Kraljevo najčešći razlog hospitalizacija bila su oboljenja iz grupe Bolesti sistema krvotoka (12,8%), zatim varenja, tumori, a u Opštoj bolnici Novi Pazar stanja u vezi sa Trudnoćom, rađanjem i babinjem (20,9%) a zatim bolesti sistema krvotoka, sistema za disanje, varenje i mokraćno-polni sistem. Ovaj redosled je povezan sa demografskim i vitalnim pokazateljima datih u prvom poglavlju analize i ilustrovani su u grafikonu 8 i 9.

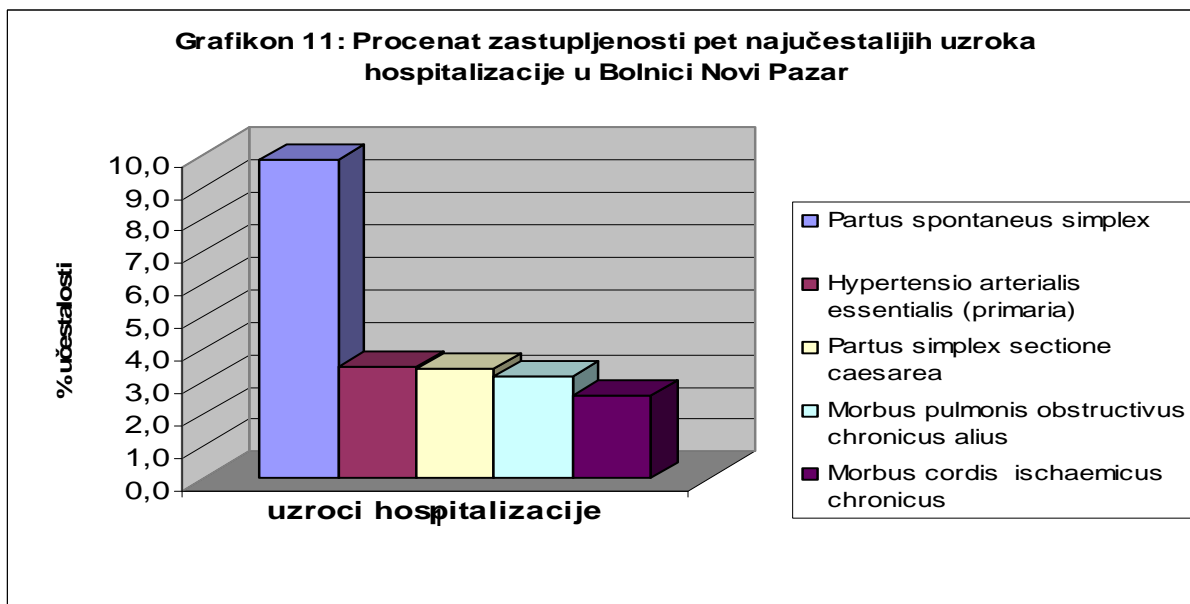
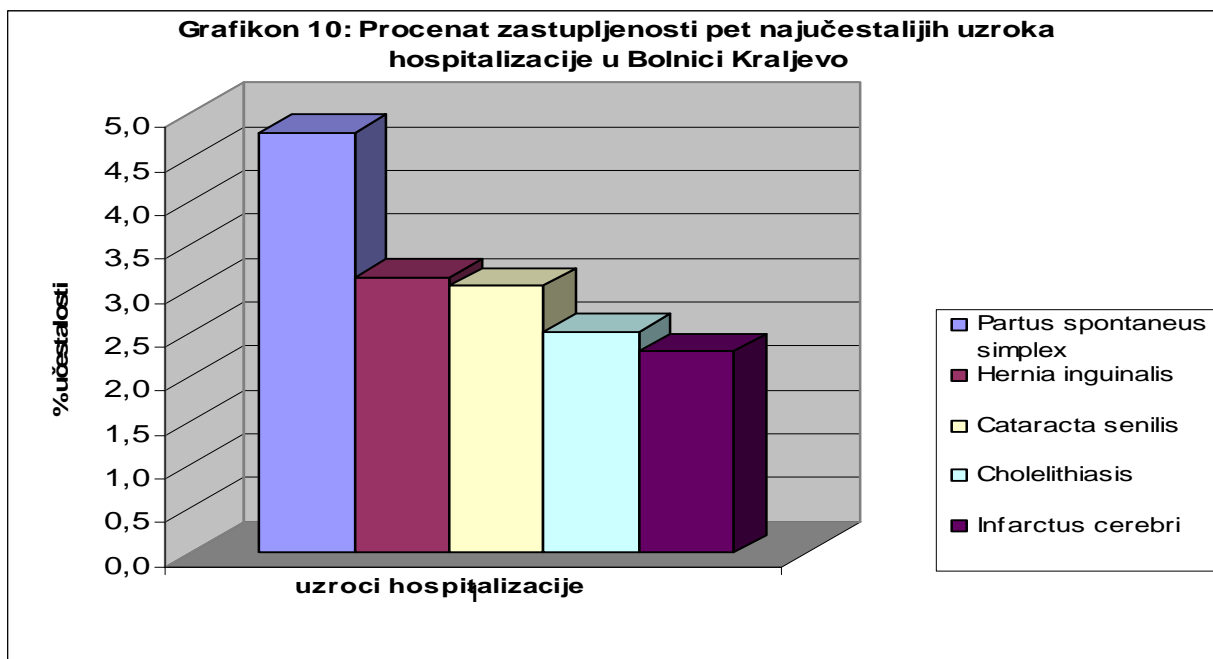

Najčešće utvrđene dijagnoze, kao osnovni razlog bolničkog lečenja, u opštim bolnicama Raškog okruga date su tabelarno i grafički (tabela 16 i grafikoni 10 i 11). U Opštoj bolnici Kraljevo najčešći razlozi hospitalizacije prema pojedinačnim dijagnozama bile su herniae inguinalis, a u Opštoj bolnici Novi Pazar esencijalna hipirentenzija (ako se izuzme razlog hospitalizacije zbog porođaja).

Tabela 16. Prikaz vodećih dijagnoza bolesti koje su stacionarno lečene u opštim bolnicama Raškog okruga 2010. godine

Rang	RAŠKI OKRUG					
	OPŠTA BOLNICA KRALJEVO			OPŠTA BOLNICA NOVI PAZAR		
	Dijagnoze lečenih lica	Broj	% od ukupnog br.lečenih	Dijagnoze lečenih lica	Broj	% od ukupnog br.lečenih
1.	Partus spontaneus simplex	875	4,8	Partus spontaneus simplex	1375	9,9
2.	Hernia inguinalis	572	3,1	Hypertensio arterialis essentialis	485	3,5
3.	Cataracta senilis	556	3,0	Partus simplex sectione	476	3,4

Rang	RAŠKI OKRUG					
	OPŠTA BOLNICA KRALJEVO			OPŠTA BOLNICA NOVI PAZAR		
	Dijagnoze lečenih lica	Broj	% od ukupnog br.lečenih	Dijagnoze lečenih lica	Broj	% od ukupnog br.lečenih
				<i>caesaria</i>		
4.	Cholelithiasis	460	2,5	<i>Morbus pulmonis obstructivus chronicus</i>	443	3,2
5	Infarctus cerebri	419	2,3	<i>Morbus cordis ischaemicus chronicus</i>	358	2,6

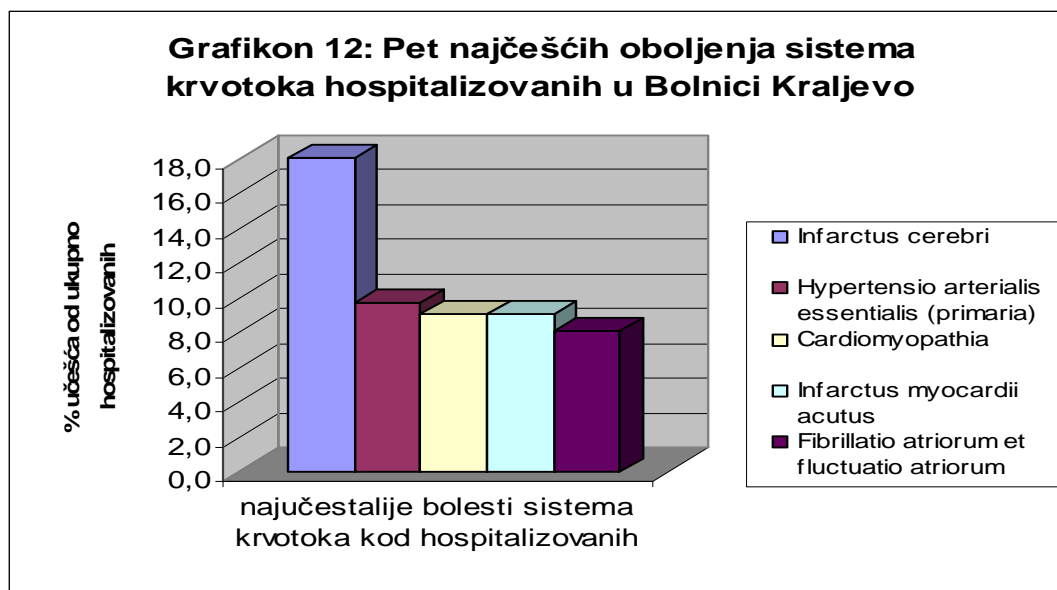

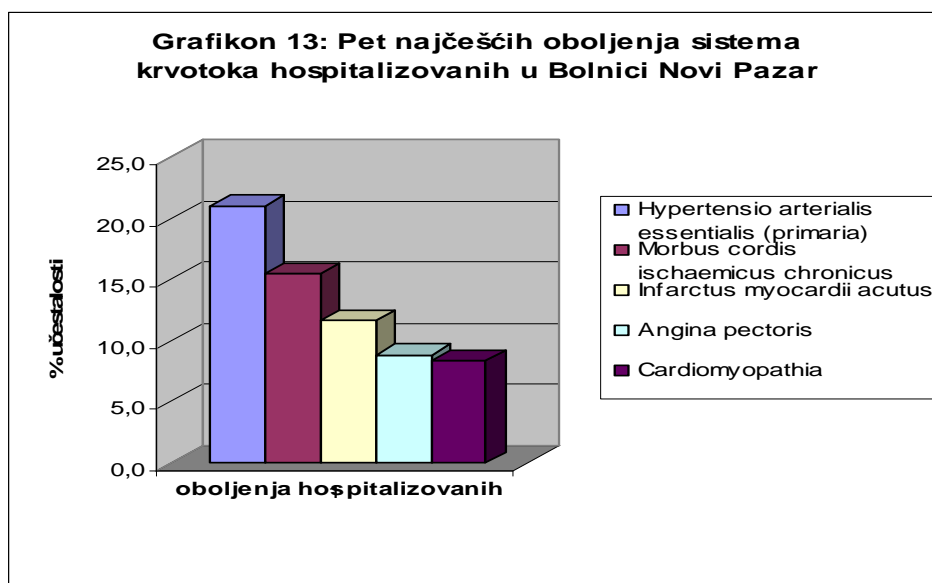
Učestalost pojedinačnih dijagnoza iz grupe sistema krvotoka

Posmatrajući IX grupu po MKB-10, odnosno Bolesti sistema krvotoka, kao vodeće u ukupnom broju stacionarno lečenih u opštim bolnicama u Raškom okrugu, (izuzimajući razlog hospitalizacije zbog porođaja u Novom Pazaru) prikazali smo najčešće dijagnoze ove grupe (tabela 17, grafikoni 12 i 13).

Tabela 17. Prikaz najčešćih dijagnoza vodećih grupa bolesti po MKB-10 za opšte bolnice Raškog okruga u 2010. godini

RANG	RAŠKI OKRUG					
	OPŠTA BOLNICA KRALJEVO			OPŠTA BOLNICA NOVI PAZAR		
	Najčešće dijagnoze IX grupe po 10 MKB klasifikaciji (vodeća grupa)	Broj	% od ukupnog broja lečenih iz IX grupe	Najčešće dijagnoze IX grupe po 10 MKB klasifikaciji (vodeća grupa)	Broj	% od ukupnog broja lečenih iz IX grupe
1.	Infarctus cerebri	419	18,0	<i>Hypertensio arterialis essentialis</i>	485	21,1
2.	<i>Hypertensio arterialis essentialis</i>	227	9,7	<i>Morbus cordis ischaemicus chronicus</i>	358	15,6
3.	<i>Cardiomyopathia non specifiata</i>	212	9,1	<i>Infarctus myocardi acutus</i>	270	11,7
4.	<i>Infarctus myocardi acutus</i>	210	9,0	<i>Angina pectoris</i>	204	8,9
5.	<i>Phlebitis et thrombophlebitis</i>	189	8,1	<i>Cardiomyopathia</i>	194	8,4

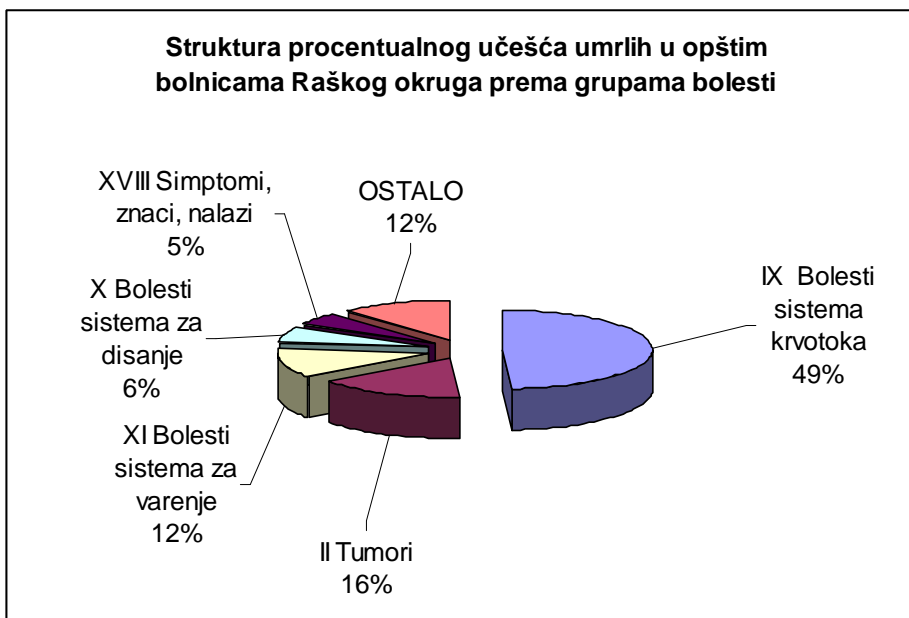
Na osnovu ovako prikazanih dijagnoza, vodećih grupa po MKB-10, može se zaključiti da u Opštoj bolnici Kraljevo najveći broj lečenih su bolesnici sa apopleksijom i visokim krvnim pritiskom, a u opštoj bolnici Novi Pazar sa visokim krvnim pritiskom i ishemijskim bolestima srca. (prikazano grafički)

Letalitet u opštim bolnicama

Tokom 2010. godine u opštim bolnicama u Raškom okrugu umrlo je 873 lica, lečeno ukupno 34012 lica te je stopa letaliteta bila 25.67 na 1000 lečenih. Analizirali smo i najčešće razloge umiranja u opštim bolnicama i dobili rang pet najčešćih uzroka umiranja (grafikon 14).

1. IX grupa Bolesti sistema krvotoka 400 lica -48,8%
2. II grupa Tumori 130 lica -15,9%
3. XI grupa Bolesti sistema za varenje 99 lica-12,1%
4. X grupa Bolesti sistema za disanje 52 lica- 6,3%
5. XVIII grupa Simptomi,znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi 42 lica – 5,1%
6. OSTALO 97 lica – 11,8%

Grafikon 14

5. APSENTIZAM

Apseentizam, odnosno privremena odsutnost sa posla, i invalidnost, odnosno svako ograničenje ili nemogućnost (zbog nedostatka) obavljanja neke aktivnosti na način koji se smatra normalnim za ljudsko biće važni su pokazatelji zdravstvenog stanja stanovništva. Nedostatak je objektivna pojava i može se dokazati medicinskim dijagnostičkim postupkom, dok je invalidnost relativna i zavisi od vrste i stepena oštećenja kao i od posla kojim se osoba bavi, odnosno veština koje su joj u poslu i funkcionisanju potrebne. Analiza ovih pokazatelja obezbeđuje informacije o zdravstvenim potrebama i mogućnostima za sve nivoe prevencije.

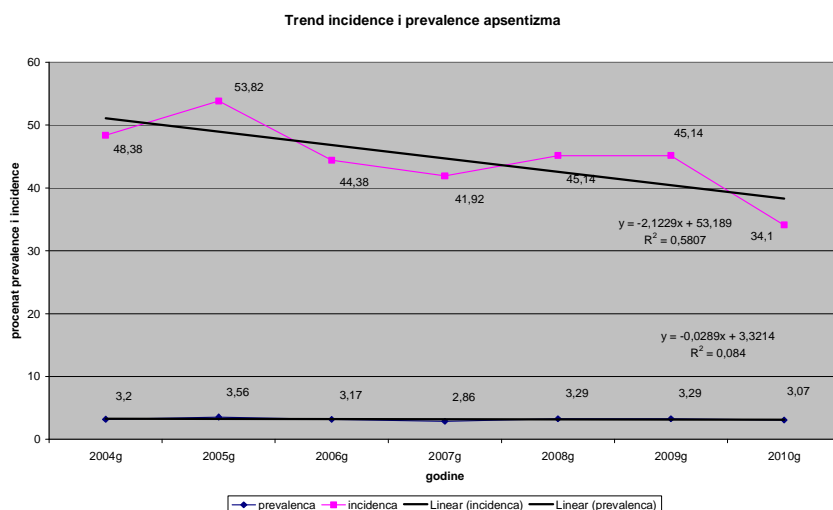
Prema podacima sa kojima raspolaže Zavod za javno zdravlje Kraljevo iz Izveštaja o privremenoj nesposobnosti – sprečenosti za rad u toku 2010. godine registrovano je ukupno 27224 slučajeva sa 620173 dana odsustvovanja sa posla na teritoriji Raškog okruga (tabela 18).

Tabela 18. Pokazatelji o privremenoj nesposobnosti-sprečenosti za rad na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini

OPŠTINE	Broj zaposlenih	Broj slučajeva bolesti	Prosečno trajanje bolovanja	Procenat dnevne odsutnosti sa posla Prevalenca	Incidenca
Kraljevo	28912	10025	36.07	4.00	34.67
Vrnjačka Banja	7633	3045	23.35	2.98	39.89
Raška	5672	3537	16.44	3.28	62.36
Novi Pazar	16025	3461	22.24	1.53	21.60
Tutin	2065	499	24.97	1.93	24.16
O K R U G	60307	20567	28.22	3.07	34.10

Rezultati analize privremene sprečenosti za rad u Raškom okrugu pokazuju da je najveći broj pomenutih slučajeva kao i najveći broj dana odsustvanja sa posla u 2010. godini bio zbog bolesti i povreda van rada (64.3% slučajeva i 55.2% dana). Dati pokazatelji pokazuju srednju stopu prevalencije (procenat dnevne odsutnosti sa posla) i iznosi 3,07% na nivou okruga, sa varijacijama od niskih stopa u opštinama Vrnjačka Banja, Novi Pazar i Tutin do umereno povišenih (srednjih stopa) u opštinama Raška i Kraljevo. Najveće promene su se desile u opštini Vrnjačka Banja u odnosu na prošlu godinu gde je prevalenca odsutnosti pala sa umereno povišene na nisku stopu. Postoji značajna razlika u karakteristikama srednjih stopa u Raški i Kraljevu. U Raški je visoka učestalost novih bolovanja (incidenca 62,36) koji kraće traju, prosečno 16 dana a u Kraljevu incidenca je gotovo duplo manja sa prosečnim trajanjem preko mesec dana (36,07). Trend u periodu 2004-2010. godine pokazuje da prevalenca stagnira a incidenca (% slučajeva bolovanja u odnosu na broj zaposlenih) ima blagi pad za 2% prosečno godišnje (grafikon 15).

Grafikon 15

7. MORTALITET

Prema Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, statistika o uzrocima smrti je u mnogim zemljama izvor najpouzdanijih zdravstvenih podataka u oceni zdravstvenog stanja. Mortalitetnim pokazateljima se služimo i u evaluaciji postignuća strateški zadanih zdravstvenih ciljeva u nacionalnoj zdravstvenoj politici.

Zdravstvena služba pristupa analizi mortaliteta prvenstveno s gledišta etiologije, odnosno osnovnog uzroka smrti (početna lezija, otkaz funkcije, bolesti zavisnosti) kako bi određenim preventivnim merama sprečila oboljenja i odgodila umiranje, odnosno kako bi terapijskim i rehabilitacionim postupcima na vreme zaustavila patofiziološki proces. Analizirani indikatori su najstariji u procesu njihovog razvoja, nisu idealni ali imaju simptomatski karakter.

Opšta smrtnost

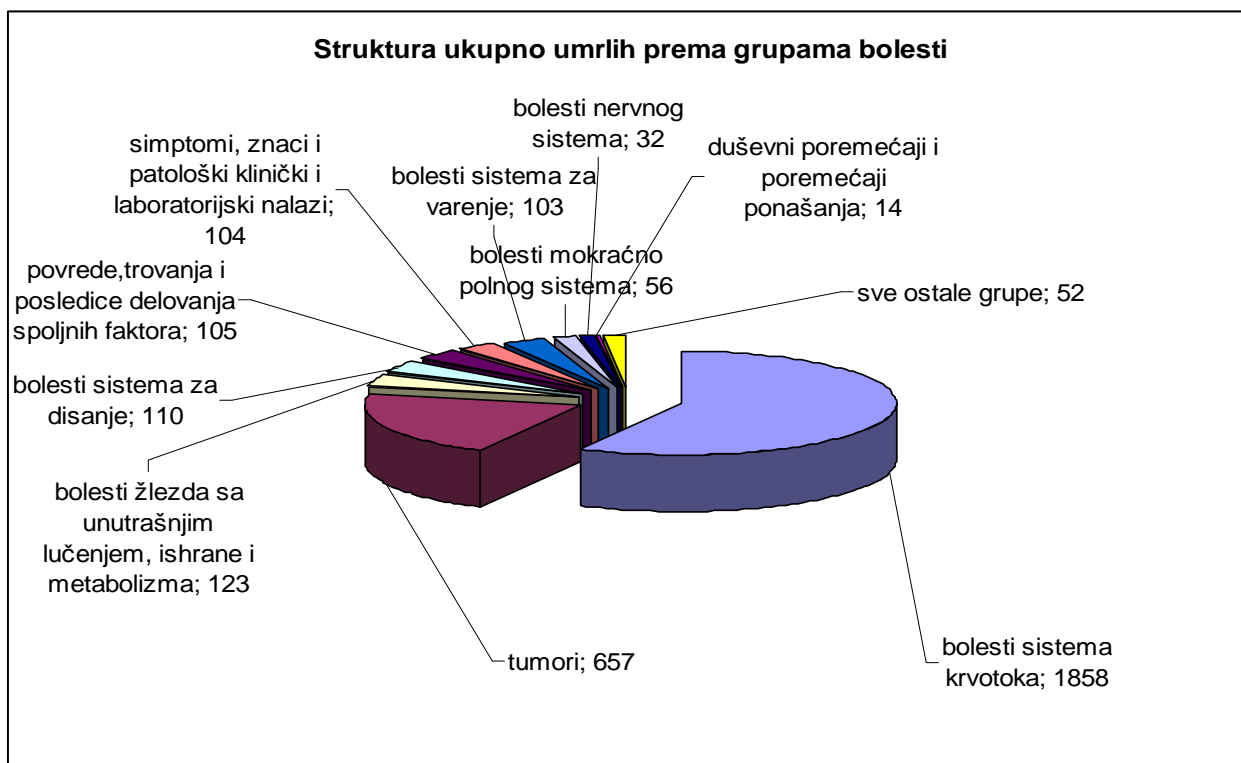
U 2010. godini sa stalnim boravištem na području Raškog okruga umrlo je 3214 lica te je opšta stopa smrtnosti bila 10,65 ‰ i standardizovana stopa indirektnom standardizacijom prema svetskoj populaciji po Seggiju 5.41‰, 6.34 ‰ za muškarce i 4.61‰ za žene Prema kriterijumima SZO (Svetska zdravstvena organizacija) ova vrednost nestandardizovane opšte stope smrtnosti pripada srednjim stopama, a standardizovane niskim stopama (< 10 ‰).

U strukturi uzroka smrti stanovnika Raškog okruga dominiraju bolesti iz grupe hroničnih nezaraznih oboljenja. Poredak deset vodećih uzroka smrti prema grupama bolesti po MKB -10 nije se promenio u zadnjoj deceniji (tabela 19, grafikon 16).

Tabela 19. Broj ukupno umrlih prema grupama bolesti po polu

redni broj	grupe bolesti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	%učešća
1.	bolesti sistema krvotoka	889	1	969	1	1858	57,81
2.	tumori	392	2	265	2	657	20,44
3.	bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	56	5	67	3	123	3,83
4.	bolesti sistema za disanje	70	4	40	6	110	3,42
5.	povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	79	3	26	8	105	3,27
6.	simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	54	6	50	5	104	3,24
7.	bolesti sistema za varenje	49	7	54	4	103	3,20
8.	bolesti mokraćno polnog sistema	29	8	27	7	56	1,74
9.	bolesti nervnog sistema	15	9	17	9	32	1,00
10.	duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	13	10	1	10	14	0,44
11.	sve ostale					52	1,62

Grafikon 16

1. Bolesti sistema krvotoka su odgovorne za više od polovine svih smrtnih slučajeva: od 3214 lica 1858 (57,81%) je umrlo od bolesti krvotoka. Ne postoji značajna povezanost u vremenu (r koeficijent= 0.15) već je značajan varijabilitet u ovom periodu kao što je i ukupna smrtnost ali uvek je preko 50% u strukturi. Pet najčešćih pojedinačnih uzroka smrti su : moždani udar, kardiomiopatija, akutni infarkt srca, karcinom pluća i diabetes melitus. Zajedno, oni čine 60 % svih ostalih uzroka.

2. Tumori su odgovorni za više od petine uzroka smrti ukupno i sa trendom rasta ali za trećinu prevremene smrti u uzrastu od 15-64 godine.

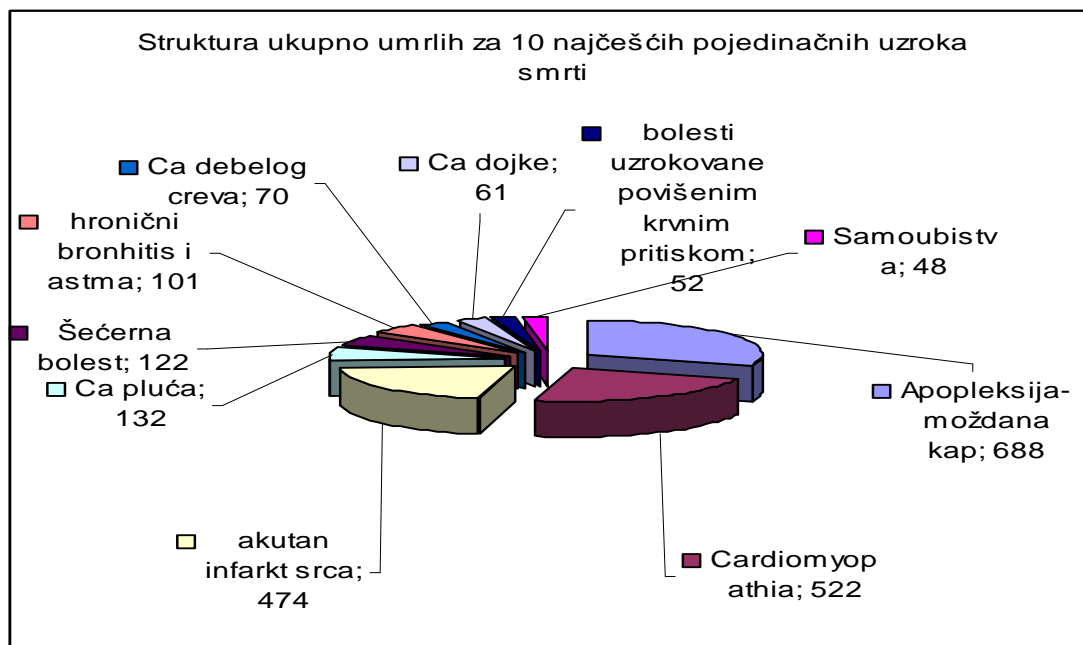
Analiza ukupne smrtnosi prema najučestalijim dijagnozama i polu

U tabeli 20 dati su pojedinačni uzroci smrti po polu jer postoji značajna razlika u učestalosti i rangi određenih dijagnoza. Na prvom mestu je apopleksija kod oba pola i ukupno. Zatim je kod muškaraca akutni infarkt srca a kod žena cardiomyopathia. Na četvrtom mestu kod muškaraca je ca pluća, a kod žena diabetes melitus. Na petom mestu kod muškaraca je hronični bronhitis i astma a kod žena ca dojke. Struktura 10 najčešćih pojedinačnih uzroka smrti za oba pola data je u grafikonu 17.

Tabela 20. Broj ukupno umrlih prema pojedinačnim uzrocima smrti po polu

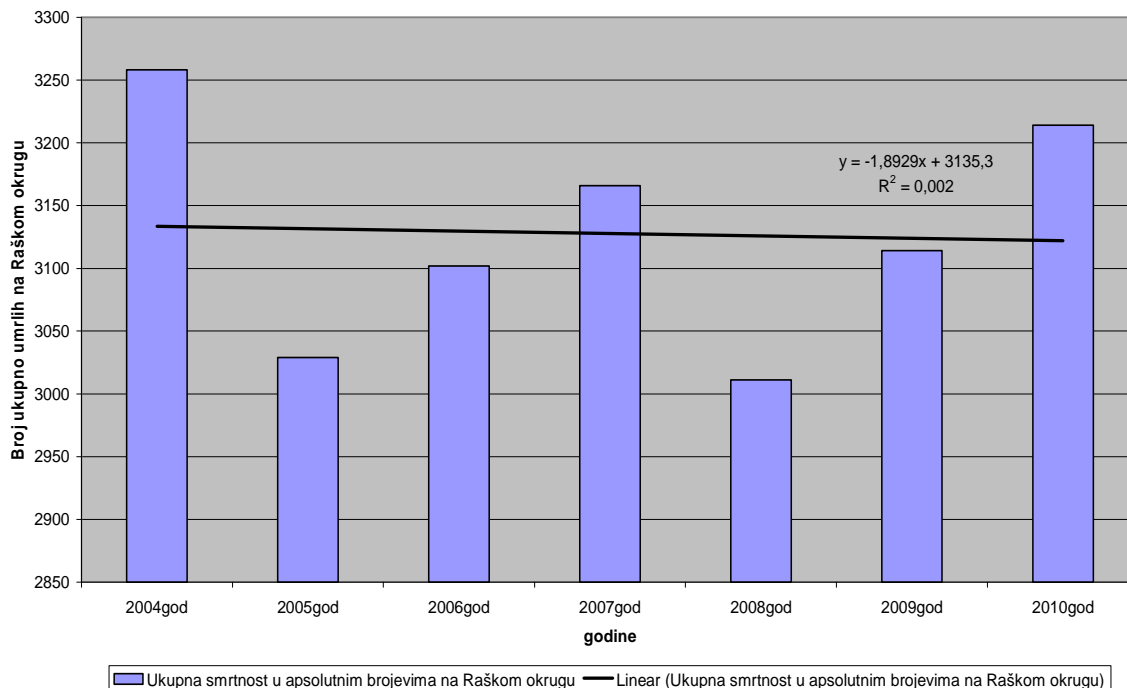
Red.b.	Bolesti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	rang
1.	Apopleksija- moždana kap	301	1	387	1	688	1
2.	Cardiomyopathia	228	3	294	2	522	2
3.	Akutni infarkt srca	282	2	192	3	474	3
4.	Ca pluća	105	4	27	8,9	132	4
5.	Šećerna bolest	55	6	67	4	122	5
6.	Hronični bronhitis i astma	66	5	35	6	101	6
7.	Ca debelog creva	43	7	27	8,9	70	7
8.	Ca dojke	1		60	5	61	8
9.	Bolesti uzrokovane povišenim krvnim pritiskom	24	9	28	7	52	9
10.	Samoubistva	37	8	11	10	48	10

Grafikon 17

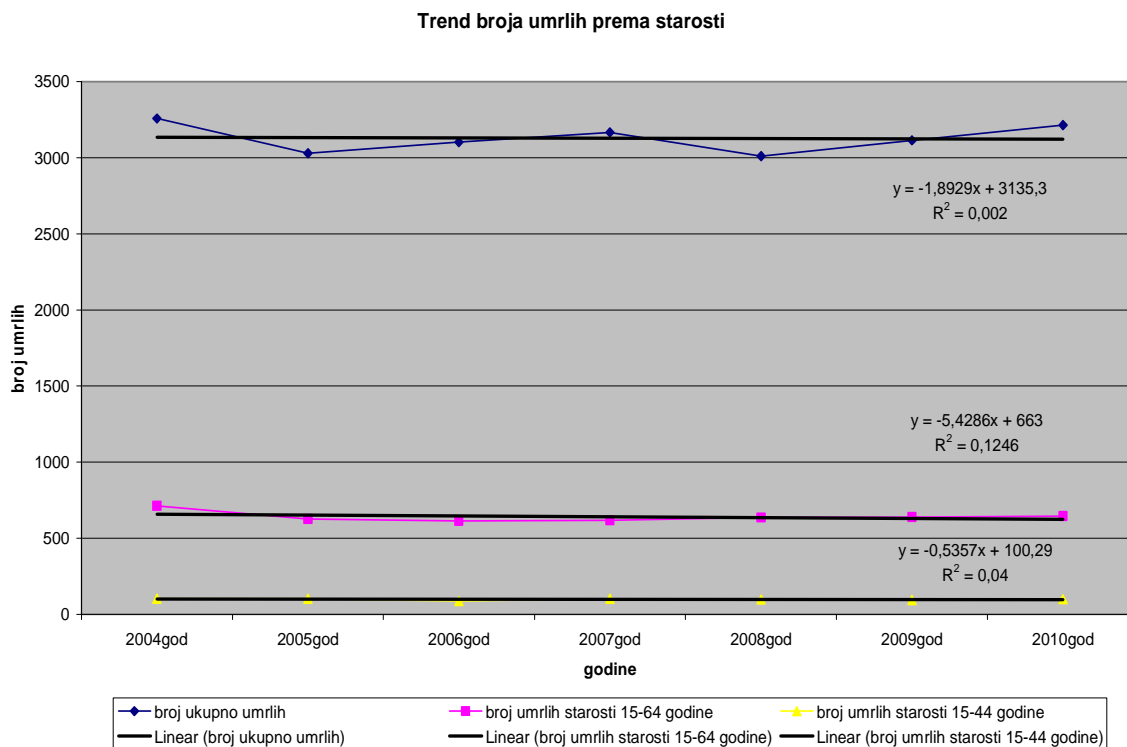
Grafikon 18

Trend opšte smrtnosti u Raškom okrugu od 2004- 2010. godine

S obzirom da r koeficijent iznosi 0.04, opšta stopa smrtnosti pokazuje značajne statističke oscilacije u ovom periodu. Takođe je slaba povezanost u vremenu i za smrtnost u uzrastu od 15-44 godine (r koeficijent= 0.2) što je i logično jer su u ovom uzrastu na prvom mestu nasilne smrti i to : samoubistva, ubistva, saobraćajni udesi i slučajna trovanja. Broj umrlih u uzrastu od 15-64 godine ima blagu povezanost (r koeficijent= 0.35) i blagi pad, prosečno 5 lica manje umire godišnje (.grafikon 19).

Grafikon 19

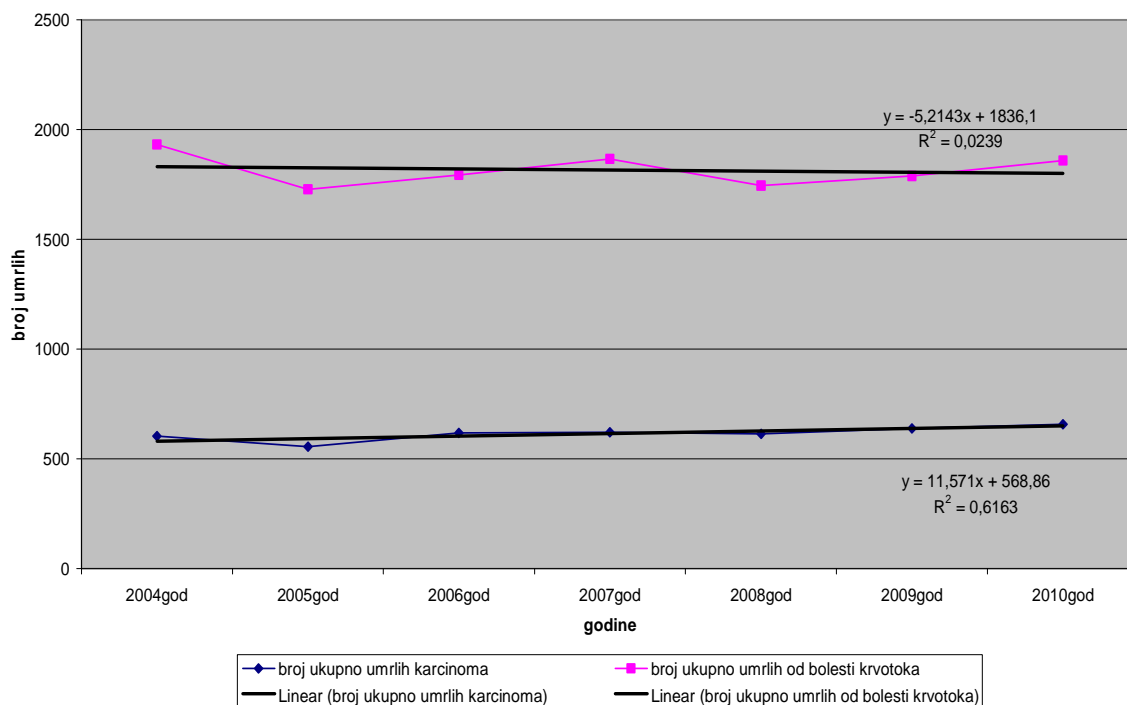

Dve vodeće grupe uzroka smrti višedecenijski su bolesti sistema krvotoka i tumori. i čine 78,25% ukupne smrtnosti. Približno po 3 % su osnovni uzroci smrti : bolesti sistema za disanje, nasilne smrti, nepoznata dijagnoza i bolesti sistema za varenje. Obim nedijagnostikovanih osnovnih uzroka smrti ima trend opadanja za 10 lica prosečno godišnje najverovatnije zbog stalnih konsultacija i edukacija. Blaga je povezanost smrtnosti od bolesti krvotoka u analiziranom periodu i ima trend pada prosečno za 5 lica. Postoji značajna povezanost ($r=0,79$) za porast ukupne smrtnosti od karcinoma prosečno za 12 lica godišnje (grafikon 20).

Rukovodeći se idejom da je analitički ispravnije, a javnozdravstveno korisnije razmatrati specifične bolesti nego grupe bolesti i stanja (Slaven Letica) uradili smo analize kretanja bolesti kao najčešće osnovne uzroke smrti na ovom okrugu. Posebno je važno identifikovati smrtonosne bolesti koje dovode do preranog umiranja pa smo ih analizirali u uzrastu od 0 do 64 godine starosti.

Grafikon 20

Broj ukupno umrlih od karcinoma i bolesti krvotoka od 2004-2010.godine

Smrtnost u uzrastu 0-64 godine

U dobnim grupama do 64 godine umrlo je ukupno 665 lica ili 20,7% od ukupno umrlih što je još uvek povoljna starosna struktura umiranja jer je manja od 30%. Distribucija prema polu je 62% muškaraca (412 lica) i 38% žena (253 lica). Ovim se nastavlja poluvekovni trend gotovo dvostruko većeg umiranja muškaraca u odnosu na žene. Blizu 90% ovog povećanog umiranja muškaraca je uzrokovano infarktom miokarda i karcinomom pluća. Prosečan broj umrlih muškog pola zadnjih 7 godina je bio 422 sa trendom blagog opadanja 5 lica prosečno godišnje i ženskog pola 242 sa trendom blagog opadanja 3 lica prosečno godišnje. Ovi indikatori reflektuju unapređenje rada zdravstvenog sistema na naporima da se spreči prevremena smrt lica srednjeg doba.

Smrtnost u uzrastu 15-64 godine

Težište analize smrtnosti je na prevremenu smrtnost u uzrastu od 15-64 godine starosti. Ona blago opada za prosečno 5 lica godišnje. Prema grupama bolesti rotira se redosled u rang 2 glavne grupe bolesti: na prvom mestu su tumori a na drugom mestu bolesti krvotoka i ova promena se dešava od 2008. godine (grafikon 23). Tumori imaju trend rasta ($r = 0.68$) prosečno godišnje za 5 lica u ovom uzrastu. Istovremeno, bolesti krvotoka opadaju ($r = 0.82$) za 9 lica prosečno godišnje.

Tabela 21. Broj umrlih u uzrastu 15- 64 godine prema grupama bolesti i polu

Red ni broj	Grupa bolesti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	rang
1.	tumori	131	2	108	1	239	1
2.	bolesti sistema krvotoka	147	1	63	2	210	2
3.	povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	52	3	13	4	65	3
4.	simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	20	4	14	3	34	4
5.	bolesti sistema za varenje	15	5	6	6	21	5
6.	bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma	13	6,7	5	7,8	18	6,7
7.	bolesti sistema za disanje	13	6,7	5	7,8	18	6,7
	bolesti nervnog sistema	7	8	4	9	11	8
8.	bolesti mokraćno polnog sistema	3	10	7	5	10	9
10.	duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	6	9	1	10	7	10

Grafikon 21.

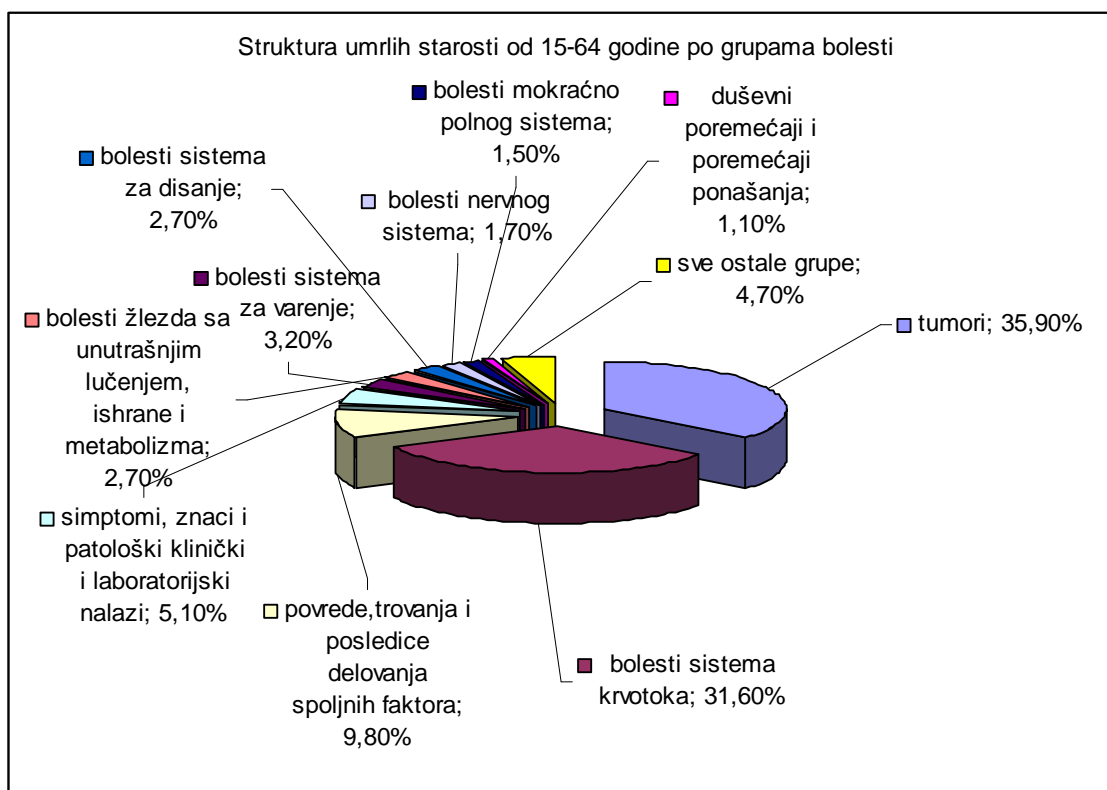
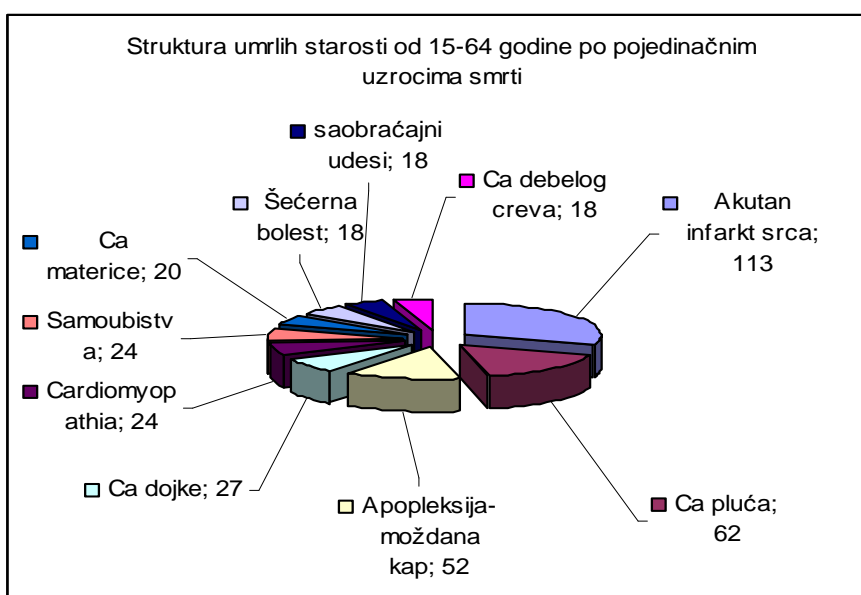

Tabela 22. Deset najčešćih pojedinačnih uzroka smrti populacije starosti od 15-64 godine po polu

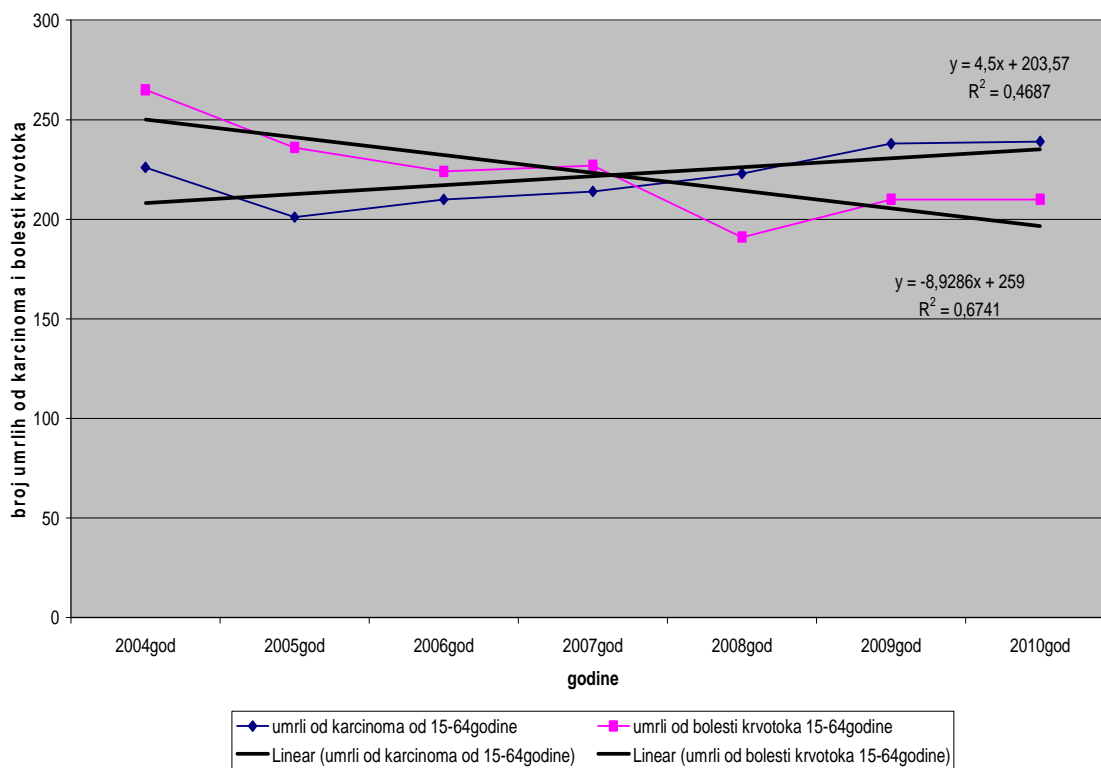
Red.b.	Bolesti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	rang
1.	Akutan infarkt srca	89	1	24	2	113	1
2.	Ca pluća	49	2	13	5	62	2
3.	Apopleksija- moždana kap	32	3	20	3.4	52	3
4.	Ca dojke	0		27	1	27	4
5.	Cardiomyopathia	13	6,7,8	11	6	24	5,6
6.	Samoubistva	19	4	5	7.8.9	24	5,6
7.	Ca materice			20	3.4	20	7
8.	Šećerna bolest	13	6,7,8	5	7.8.9	18	8,9,10
9.	saobraćajni udesi	14	5	4	10	18	8,9,10
10.	Ca debelog creva	13	6,7,8	5	7.8.9	18	8,9,10

Grafikon 22

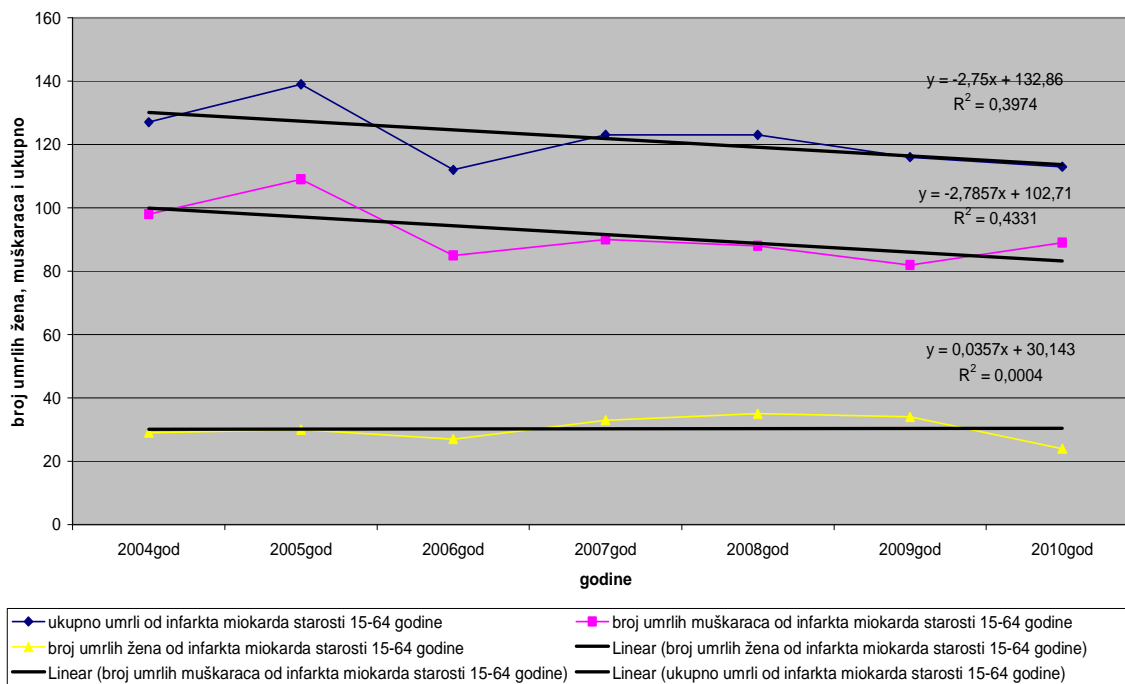
Grafikon 23

Trend umrlih od karcinoma i bolesti krvotoka od 15-64 godine starosti

Grafikon 24.

Trend umrlih od infarkta miokarda starosti od 15-64 godine

Osnovna obeležja smrtnosti muškaraca u uzrastu od 15-64 godine

Analizirali smo posebno smrtnost muškaraca i smrtnost žena jer postoje značajne razlike u veličinama stopa i u rangovima po učestalosti najčešćih dijagnoza.

Na prvom mestu je akutni infarkt miokarda i kod muškaraca i ukupno u ovom uzrastu. Blizu 4 puta je veća stopa kod muškaraca nego kod žena. Ima trend blagog pada ($r = 0.66$) za 3 lica prosečno godišnje.

Na drugom mestu je karcinom pluća, kod muškaraca i ukupno. Blizu 4 puta je veća stopa kod muškaraca nego kod žena i obe stagniraju.

Na trećem mestu je moždani udar i za 12% je veća stopa nego kod žena u ovom uzrastu i stagnira.

Na četvrtom mestu su samoubistva, takođe 4 puta veća stopa nego kod žena, ali su samoubistva na 1. mestu u uzrastu od 15-44 ukupno i kod muškaraca kao pojedinačna dijagnoza.

Na petom mestu su saobraćajni udesi u ovom i u uzrastu od 15-64 godine.

Osnovna obeležja smrtnosti žena u uzrastu od 15-64 godine

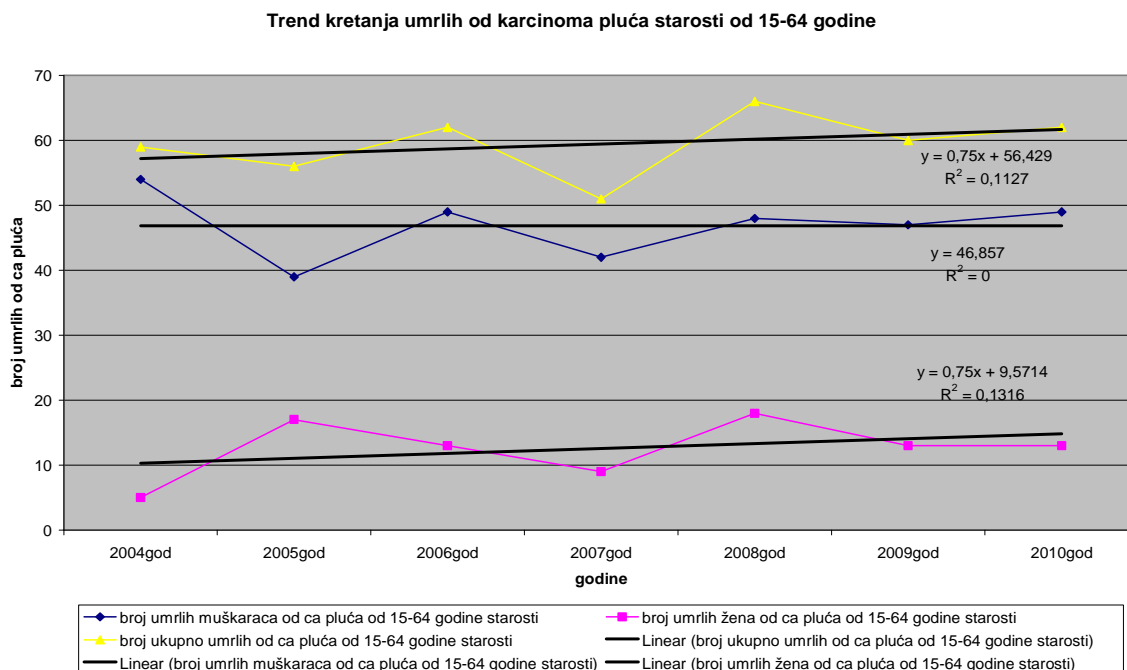
Na prvom mestu je karcinom dojke u ovom uzrastu i a i kod mladih žena od 15- 44 godine. Stopa umiranja žena od karcinoma dojke je duplo veća od karcinoma materice i stagnira, a od karcinoma materice blago raste za jednu ženu prosečno godišnje. Ovi uzroci smrti su na vrhu pojedinačnih uzroka umiranja žena u uzrastu od 15-44 godine starosti.

Na drugom mestu je akutni infarkt miokarda i kao uzrok smrti stagnira kod žena, ali se retko javlja kod mladih žena od 15-44 godine.

Treće i četvrto mesto dele karcinom materice i moždani udar, ali moždani udar se retko javlja kod mladih žena i ima trend opadanja prosečno za 2 žene godišnje.

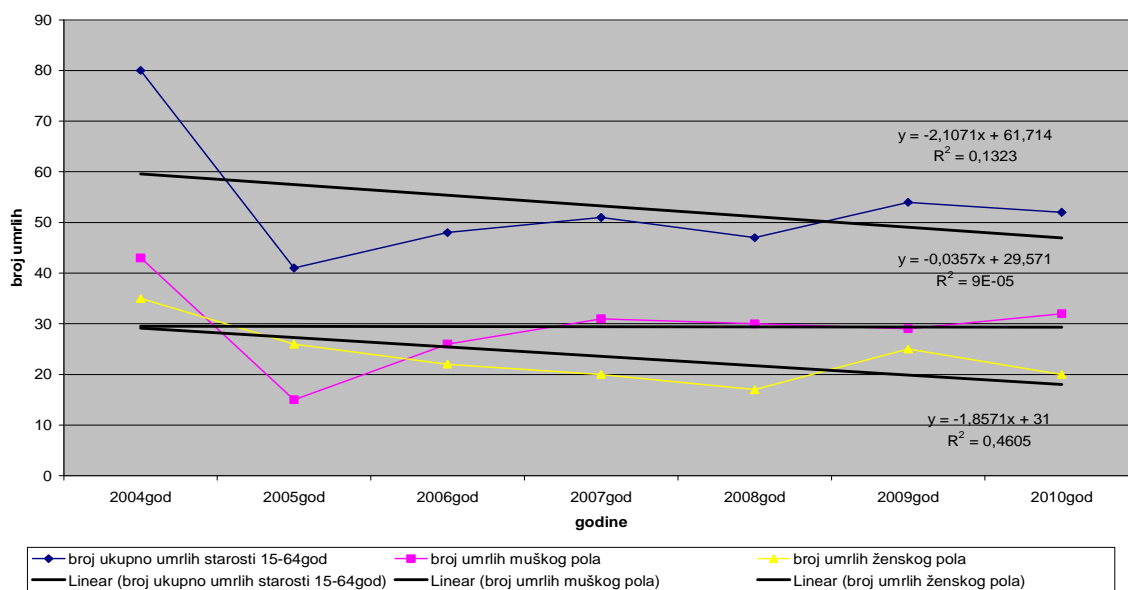
Na petom mestu je karcinom pluća koji stagnira i retko se dešava kod mlađih žena.

Grafikon 25.

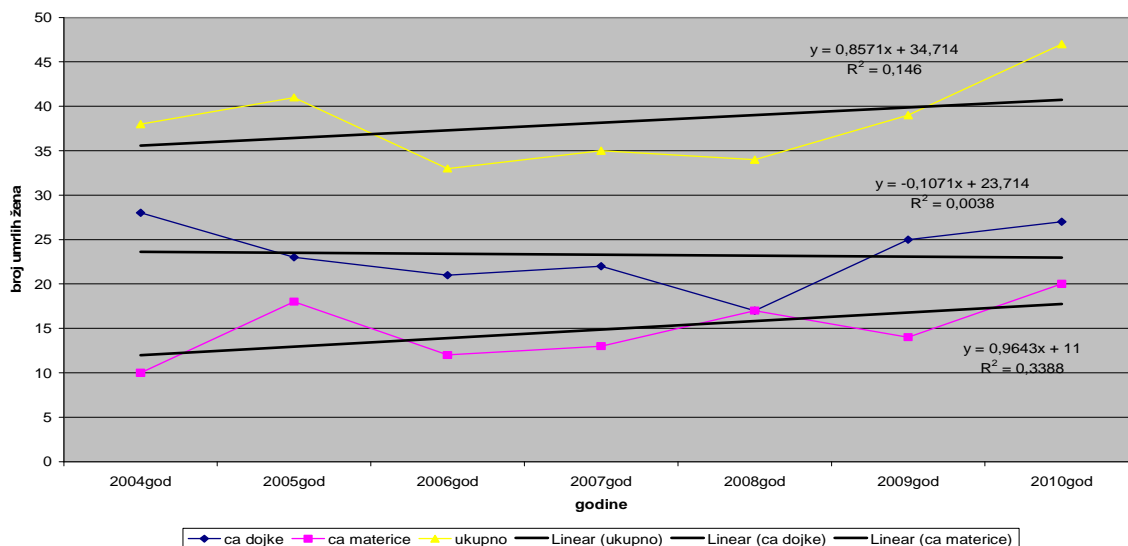
Grafikon 26

Trend umrlih od moždanog udara starosti od 15- 64 godine u periodu 2004-2010.godine

Grafikon 27

Trend smrtnosti žena od ca dojke i ca materice starosti od 15- 64 godine

Smrtnost 15-44 godine

U ovoj starosnoj kategoriji, za oba pola, nasilne smrti su na prvom mestu. Kao pojedinačni uzroci su samoubistva, akutni infarkt srca, ubistva, saobraćajni udesi i slučajna trovanja. Sličan rang je kod muškaraca, a kod žena prvo mesto dele karcinom dojke, materice i jajnika (tabela 23 i 24 i grafikon 28).

Tabela 23. Broj umrlih u uzrastu od 15-44 godine prema grupama bolesti i po polu

redni broj	grupe bolesti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	rang
1.	povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora	28	1	6	2,3	34	1
2.	tumori	7	4	14	1	21	2
3.	bolesti sistema krvotoka	10	2,3	6	2,3	16	3
4.	simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi	10	2,3	4	4	14	4
5.	bolesti sistema za disanje	3	5	1	5	4	5

Grafikon 28

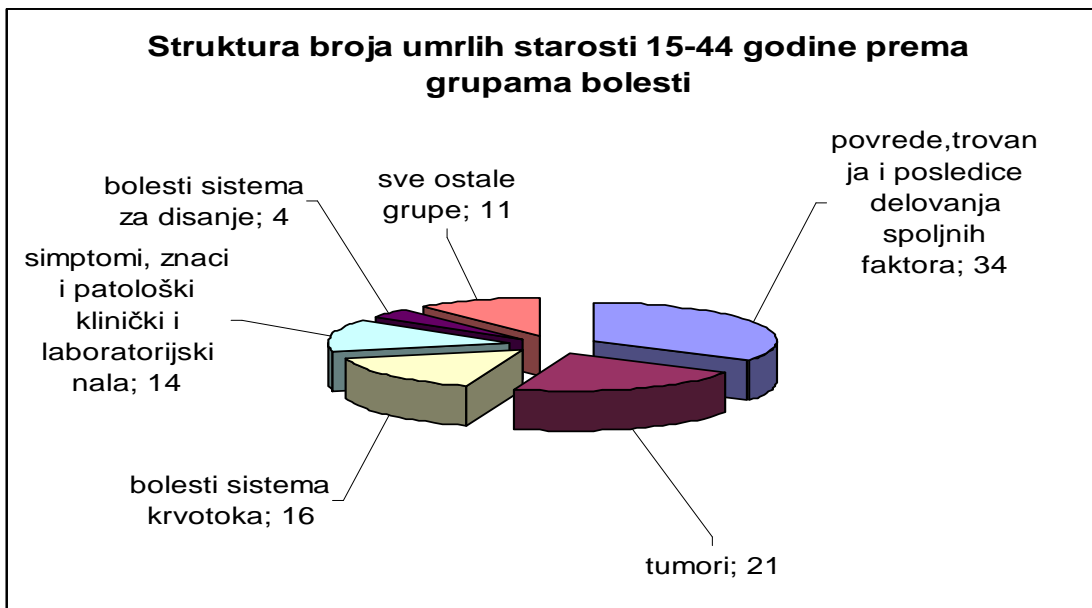
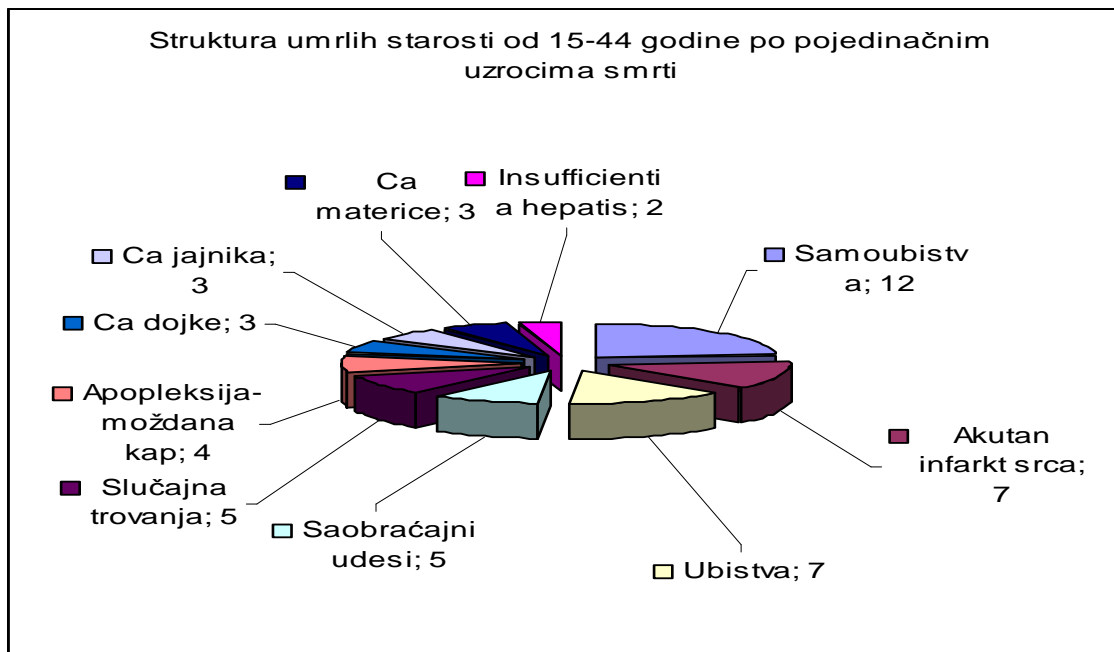

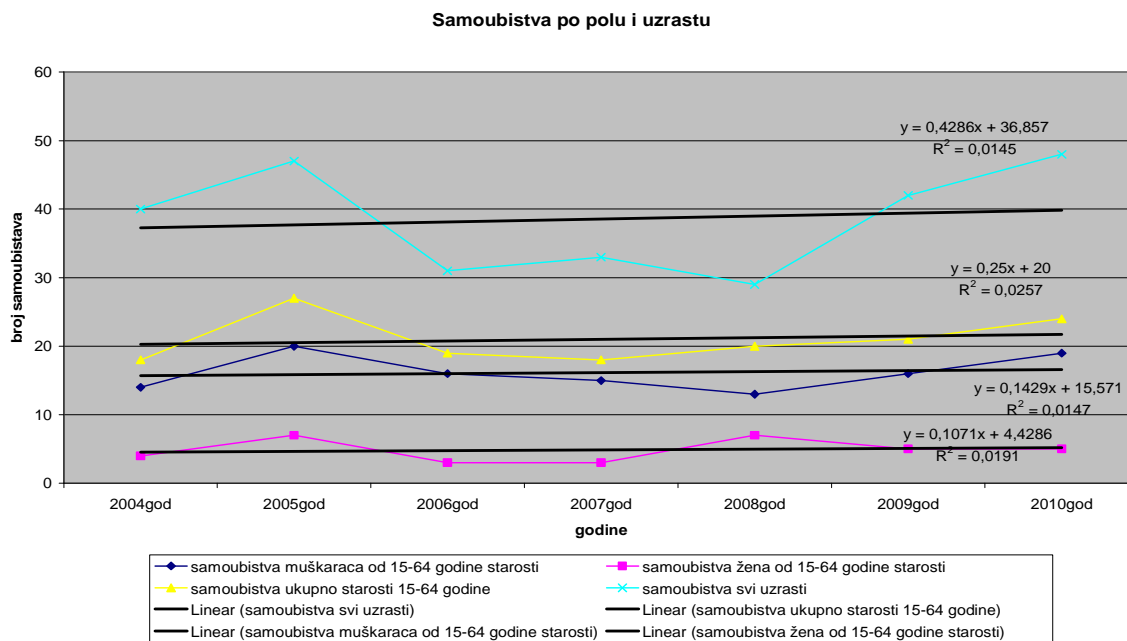
Tabela 24. Deset najčešćih pojedinačnih uzroka smrti populacije starosti od 15-44 godine po polu

	Uzroci smrti	muškarci	rang	žene	rang	ukupno	rang
1.	Samoubistva	10	1	2	4,5,6,7,8,9	12	1
2.	Akutan infarkt srca	5	3	2	4,5,6,7,8,9	7	2,3
3.	Ubistva	7	2	0		7	2,3
4.	Saobraćajni udesi	3	4,5	2	4,5,6,7,8,9	5	4,5
5.	Slučajna trovanja	3	4,5	2	4,5,6,7,8,9	5	4,5
6.	Apopleksija- moždana kap	2	5	2	4,5,6,7,8,9	4	6
7.	Ca dojke			3	1,2,3	3	7,8,9
8.	Ca jajnika			3	1,2,3	3	7,8,9
9.	Ca materice			3	1,2,3	3	7,8,9
10.	Insufficiencia hepatis	0		2	4,5,6,7,8,9	2	10

Grafikon 29

Grafikon 30

Stopa samoubistava u 2010. godini je bila 16,04 na 100000 i to je visoka stopa. U zadnjoj deceniji stope samoubistava pripadale su srednjim stopama 5-15 na 100000 izuzev 2005. i 2010. kada je bila visoka stopa 15,71 odnosno 16,04 na 100000 stanovnika. Samoubistva su na prvom mestu uzroka smrti u populaciji od 15-44 godine. Tri puta su veće kod muškaraca. Približno je isti broj kod mlađih od 64 godine i starih sa 65 i više godina.

Trend smrtnosti od samoubistava statistički značajno osciluje i prema uzrastu i prema polu u zadnjih sedam godina.

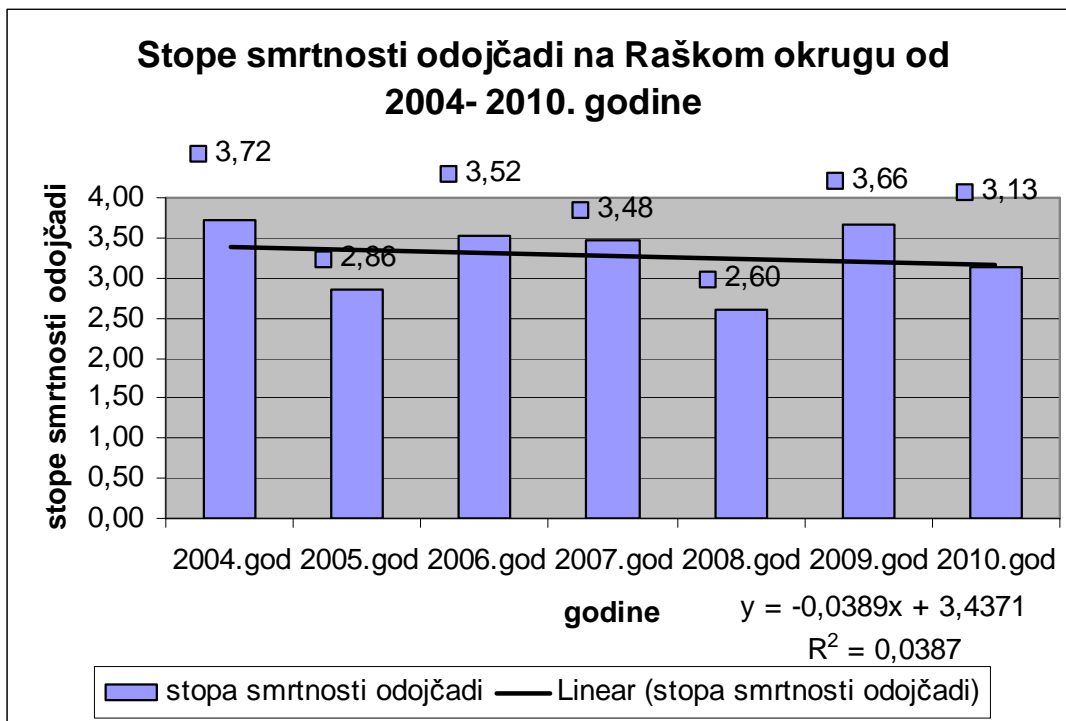
Smrtnost majke i deteta

Stopa mortaliteta odojčadi je u analiziranom periodu stagnirala i prosečna stopa je iznosila 3.28 ‰ a u 2010. iznosila je 3,13 na 1000 živorođene dece (grafikon 31).

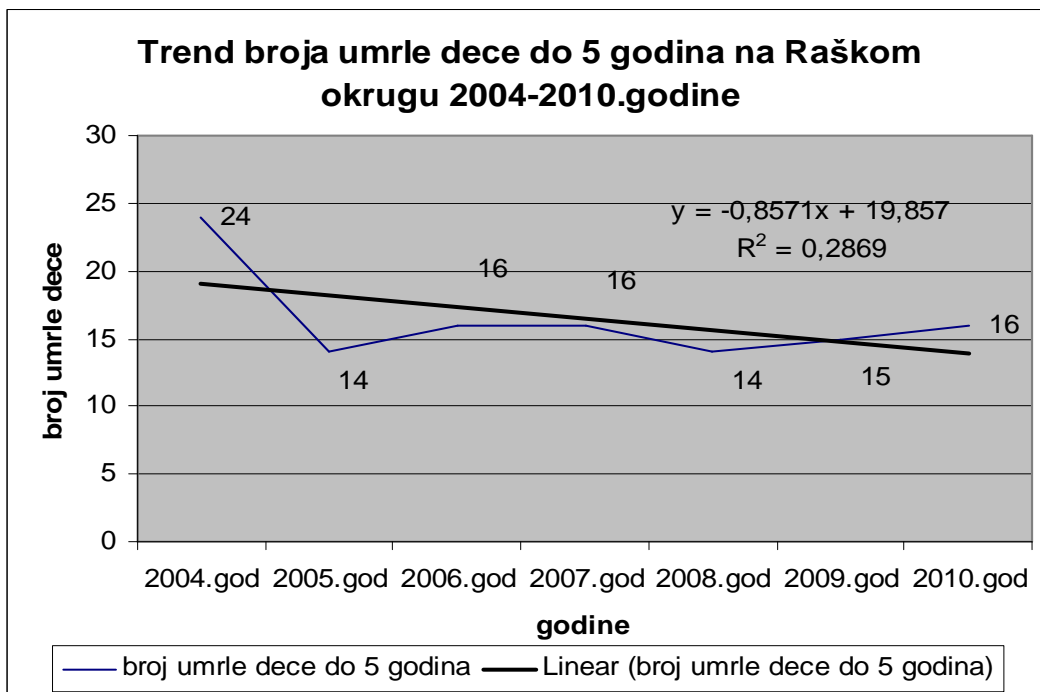
Smrtnost male dece do 5 godina iznosila je 0,79 na 1000 dece što je niska stopa ima trend pada za jedno dete prosečno godišnje (grafikon 32).

U poslednjoj deceniji desilo se da je 2009. godine jedna majka umrla od posledica trudnoće a u ostalim godinama je maternalni mortalitet iznosio 0.

Grafikon 31

Grafikon 32

Korišćenje zdravstvene zaštite na području Raškog okruga u 2010. godini

Mreža zdravstvenih ustanova

Zdravstvene ustanove na području Raškog okruga prema Uredbi o planu mreže zdravstvenih ustanova ("Službeni glasnik RS"), broj 42/ 06 i Uredbi o izmenama i dopunama Uredbe o Planu mreže zdravstvenih ustanova 119/07, 84/08,71/09, 85/09 i 24/10) su:

- 1.Dom zdravlja Vrnjačka Banja
- 2.Dom zdravlja Raška sa stacionarom
- 3.Dom zdravlja Tutin
- 4.Dom zdravlja Kraljevo
- 5.Dom zdravlja Novi Pazar
- 6.Apoteka Kraljevo (za opštine Kraljevo, Vrnjačka Banja i Raška)
- 7.Apoteka Novi Pazar
- 8.Opšta bolnica Kraljevo (580 postelja)
- 9.Opšta bolnica Novi Pazar (320 postelja)
- 10.Opšta Bolnica Tutin (60 postelja)
- 11.Specijalna bolnica za lečenje i rehabilitaciju "Mercur "
- Vrnjačka Banja (za lečenje 20 i za rehabilitaciju 400 postelja)
- 12.Specijalna bolnica za progresivne mišićne i neuromišićne bolesti Novi Pazar (za lečenje 80 i za rehabilitaciju 100 postelja, ukupno 180)
- 13.Specijalna bolnica za rehabilitaciju "Agens " Mataruška banja (140 postelja)
- 14.Specijalna bolnica za interne bolesti Vrnjačka Banja (70 postelja)
15. Zavod za javno zdravlje Kraljevo

Na teritoriji Raškog okruga u 2010. godini zdravstvenu zaštitu je obezbeđivalo 11 državnih zdravstvenih ustanova i 181 privatne. U privatnom vlasništvu je 1 Internistička bolnica, 2 poliklinike 36 lekarskih ordinacija, 69 stomatoloških, 2 biohemijske laboratorije, 2 zubotehničke laboratorije i 69 apoteka i zdravstvenih ustanova apoteka. Razlika između Uredbe i realnog postojanja i funkcionisanja je nastala usled neizvršenog razdvajanja zdravstvenih centara na domove zdravlja i bolnice i neformiranje opšte bolnice Tutin i Apoteke Novi Pazar. Ista funkcionalna mreža je bila i u predhodnoj godini osim malih izmena u broju privatnih ambulanti i apoteka.

Kadrovi

Podaci o kadrovima se odnose na državne ustanove iz plana mreže (tabela 25).

Tabela 25

KADROVI PO OPŠTINAMA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

Teritorija	Ukupno zdrav. rad.	Visoka stručna sprema								Viša stručna sprema	Srednja stručna sprema	Niža stručna sprema	Nemed. radnika
		Svega sa visokom stručnom spremom	Svega lekara	Lekari			Zubni lekar	Farmaceut	Ostali				
				Opšta med.	Na specijalizaciji	Specijalisti							
Vrnjačka Banja	313	104	88	7	11	70	6	10	0	43	166	0	241
Kraljevo	1436	456	343	42	37	264	42	52	19	170	800	10	573
Novi Pazar	826	263	209	23	36	150	35	11	8	51	499	13	255
Raška	157	52	39	10	1	28	6	6	1	12	93	0	32
Tutin	163	57	44	14	4	26	11	1	1	9	97	0	55
RAŠKI OKRUG	2895	932	723	96	89	538	100	80	29	285	1655	23	1156

U zdravstvenim ustanovama Raškog okruga u 2010. godini bilo je zaposleno ukupno 2895 radnika a u predhodnoj godini 2887, za 8 radnika više, što je zanemarljiv procenat povećanja. Primljeno je 11 lekara, 2 stomatologa i 12 nemedicinskih radnika.

Korišćenje zdravstvene zaštite

Korišćenje primarne zdravstvene zaštite

Vanbolničku zdravstvenu zaštitu stanovnici Raškog okruga su ostvarili u 5 domova zdravlja i Apoteci Kraljevo.

Služba za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva

Tokom 2010. godine za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva radilo je 150 izabranih lekara što znači da prosečno 1478 odraslih stanovnika pripada jednom izabranom lekaru nerachunajući izabrane lekare u železničkoj zdravstvenoj stanici i vojne osiguranike. S obzirom da je normativ 1600 odraslih stanovnika možemo oceniti da postoji dobra kadrovska dostupnost iako je područje jako razuđeno pa nekim lekarima gravitira mali broj stanovnika zbog udaljenosti ambulante. Odnos lekara i sestara je bio 1,49.

Prosečan broj poseta po stanovniku je bio 5 godišnje, stin što je u Raški bilo 6 a najmanje u Novom Pazaru 3,5. Smatra se da je standard 4 posete godišnje pri dominaciji hroničnih nezaznih bolesti. Nešto više od četvrtine (26,33%) su prvi pregledi. Prosečno je bilo 26 poseta dnevno kod lekara pri čemu najviše 35 prosečno u Vrnjačkoj Banji što govori da se može posvetiti dovoljno vremena svakom pregledu (tabela 26 i 27).

Tabela 26 OPTEREĆENOST ZDRAVSTVENIH RADNIKA U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ODRASLOG STANOVNIŠTVA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

TERITORIJA	Prosečan broj							
	Posete u ordinaciji						Kućna poseta u toku radn. dana	
	Kod lekara u toku			Kod ost. m. rad. u toku				
	godine	radnog	radno	godine	radno	radn	lekar	ostal
Vrnjačka Banja	9477	35,10	5,01	11015	40,80	5,83	0,00	0,00
Kraljevo	7665	28,39	4,06	7810	28,93	4,13	0,05	0,06
Novi Pazar	6207	22,99	3,28	4339	16,07	2,30	0,00	0,00
Raška	6003	22,23	3,18	12051	44,63	6,38	0,00	0,00
Tutin	5843	21,64	3,09	2418	8,95	1,28	0,00	0,00
RAŠKI OKRUG	7090	26,26	3,75	7403	27,42	3,92	0,02	0,03

Tabela 27

**KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE
ODRASLOG STANOVNIŠTVA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI**

	Prosečan broj poseta na jednog stanovnika			
	Kod lekara		Kod ostalih med.radnika	Svega
	Ukupno	Prvih		
Vrnjačka Banja	5,32	1,82	8,76	14,07
Kraljevo	5,46	1,36	7,78	13,24
Novi Pazar	3,50	0,93	3,03	6,53
Raška	6,05	1,04	20,44	26,49
Tutin	3,53	1,47	3,53	7,05
RAŠKI OKRUG	4,80	1,26	7,45	12,25

Služba za zdravstvenu zaštitu male i predškolske dece

Zdravstvenu zaštitu dece predškolskog uzrasta na području Raškog okruga obezbeđivao je ukupno 41 lekar (4 više u odnosu na predhodnu godinu) i 59 medicinskih sestara- tehničara. Na jednog lekara u proseku dolazi 605 predškolske dece što govori o dobroj dostupnosti kadra najmlađim stanovnicima.

Urađeno je ukupno 187406 pregleda. Nešto više od dve trećine (72,5%) su prvi pregledi jer dominiraju akutne respiratorne infekcije (tabela 28). Prosečan broj poseta po detetu je bio 7,55 godišnje, stim što je u Raški bilo 10,69 a najmanje u Tutinu 4,62 (tabela 29). Urađeno je prosečno 21 poseta dnevno kod lekara pri čemu najviše prosečno 28 u Raški a najmanje 4,6 u Tutinu što govori o postojanju dovoljno vremena za pregled deteta.

Tabela 28

**POSETE U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE PREDŠKOLSKE DECE
VAN SAVETOVALIŠTA PO OPŠTINAMA I ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI**

	POSETE			Odnos poseta kod	
	U ordinaciji kod			Lekara ponovnih i prvih	Ostalih med. radnika
	Lekara		Kod ostalih medicinskih radnika		
	Ukupno	Od toga prve			
Vrnjačka Banja	16806	11497	25265	0,46	1,50
Kraljevo	57094	42503	114249	0,34	2,00
Novi Pazar	78002	55768	117003	0,40	1,50
Raška	18572	10894	29100	0,70	1,57
Tutin	16932	15166	1900	0,12	0,11
RAŠKI OKRUG	187406	135828	287517	0,38	1,53

Tabela 29

**KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U OBLASTI PREDŠKOLSKE
DECE PO OPŠTINAMA I ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI**

	Prosečan broj poseta na jedno predškolsko dete				
	Van savetovališta				U savetovalištu kod lekara
	Kod lekara		Kod ostalih med. radnika	Svega	
	Ukupno	Prvih			
Vrnjačka Banja	10,00	6,84	15,04	25,04	
Kraljevo	7,09	5,28	14,19	21,28	0,52
Novi Pazar	8,06	5,76	12,09	20,15	0,56
Raška	10,69	6,27	16,74	27,43	0,74
Tutin	4,62	4,14	0,52	5,14	0,30
RAŠKI OKRUG	7,55	5,47	11,59	19,14	0,55

Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

Zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine na području Raškog okruga obezbeđivao je ukupno 32 lekara (5 manje u odnosu na predhodnu godinu) i 48 medicinskih sestara- tehničara. Na jednog lekara u proseku dolazi 1399 školske dece što govori o dobroj dostupnosti kadra ovoj uzrasnoj populaciji.

Urađeno je ukupno 120152 pregleda. Tri četvrtine (75,6%) su prvi pregledi jer dominiraju akutne respiratorne infekcije i povrede (tabela 30). Prosečan broj poseta po školskom detetu je bio 2,68 godišnje, stim što je u Raški bilo najviše 4,43 a najmanje u Tutinu 1,52. Postoji kontinuitet u najmanjem korišćenju zdravstvene zaštite ove uzrasne populacije. Analiziranjem dnevne opterećenosti lekara vidi se da je prosečno bilo 17 poseta dnevno pri čemu najviše prosečno 23 u Raški a najmanje 6,4 u Tutinu.

Tabela 30

**POSETE U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŠKOLSKE DECE I OMLADINE
PO OPŠTINAMA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI**

	POSETE			Odnos poseta kod	
	U ordinaciji kod			Lekara ponovnih i prvih	Ostalih medicinskih radnika
	Lekara		Ostalih med. radnika		
	Ukupno	Od toga prve			
Vrnjačka Banja	14111	9931	22486	0,42	1,59
Kraljevo	46273	37304	86357	0,24	1,87
Novi Pazar	34685	25227	42300	0,37	1,22
Raška	15175	10152	28240	0,49	1,86
Tutin	9908	8251	13327	0,20	1,35
RAŠKI OKRUG	120152	90865	192710	0,32	1,60

Služba za zdravstvenu zaštitu žena

Zdravstvenu zaštitu žena na području Raškog okruga obezbeđivalo je ukupno 18 lekara kao i u predhodnoj godini) i 23 medicinske sestre. Na jednog lekara u proseku dolazi 6696 žena, nešto više od normativna koji je 6500 žena (tabela 31).

Prosečan broj poseta na jednu ženu je bio 0,28 godišnje, stim što je u Vrnjačkoj Banji bilo 0,56 a najmanje u Novom Pazaru 0,16. Urađeno je 1876 pregleda prosečno po jednom lekaru ili 8,53 prosečno dnevno. Najviše je bilo u Vrnjačkoj Banji 14,75 prosečno dnevno i najmanje u Novom Pazaru 6,08 (tabela 32). Jedna polovina su bili prvi pregledi.

.Tabela 31 ZDRAVSTVENI RADNICI U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽENA I ŽENE OD 15 I VIŠE GODINA STAROSTI ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

	B r o j						
	Lekara		Viših i sr. med. radnika		Broj žena od 15 i više godina		
	Ukupno	Od toga spec.	Ukupno	Na 1 lekara	Ukupno	Na 1 lekara	Na 1 viš. i sr.m.r.
Vrnjačka Banja	2	2	2	1,00	11658	5829	5829
Kraljevo	8	6	9	1,13	52888	6611	5876
Novi Pazar	4	4	6	1,50	33241	8310	5540
Raška	2	2	4	2,00	11500	5750	2875
Tutin	2	2	2	1,00	11234	5617	5617
UKUPNO RAŠKI OKRUG	18	16	23	1,28	120521	6696	5240

Tabela 32 OPTEREĆENJE ZDRAVSTVENIH RADNIKA U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽENA VAN SAVETOVALIŠTA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

	Prosečan broj poseta u ordinaciji					
	Kod lekara u toku			Kod ost. m. rad. u toku		
	godine	radnog dana	radnog sata	godine	radnog dana	radnog sata
Vrnjačka Banja	3245	14,75	2,11	5001	22,73	3,25
Kraljevo	1653	7,51	1,07	6206	28,21	4,03
Novi Pazar	1337	6,08	0,87	891	4,05	0,58
Raška	1831	8,32	1,19	2715	12,34	1,76
Tutin	2526	11,48	1,64	4994	22,70	3,24
RAŠKI OKRUG	1876	8,53	1,22	4002	18,19	2,60

Služba za polivalentnu patronažu

Služba za polivalentnu patronažu je formirana u svih 5 domova zdravlja. Radi ukupno 54 patronažne sestre i one su imale prosečno 1330 poseta u 2010. godini, najviše u Vrnjačkoj Banji prosečno 2085 a najmanje u Novom Pazaru 1187. (tabela 33).

Opređeljeno je 5393 stanovnika na jednu patronažnu sestru (normativ je 5000).U odnosu na predhodnu godinu urađeno je više za 9% poseta .

Tabela 33 ZDRAVSTVENI RADNICI U OBLASTI POLIVALENTNE PATRONAŽE ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

Opštine	Broj medicinskih radnika		Ukupan broj poseta	Broj poseta na 1 patronažnu sestru
	Sa višom str.spr.	Sa sred.str.spr.		
Vrnjačka Banja	3	2	6256	2085
Kraljevo	17	0	24597	1447
Novi Pazar	4	17	24933	1187
Raška	3	2	6486	1297
Tutin	1	5	9557	1593
RAŠKI OKRUG	28	26	71829	1330

Služba za zaštitu i lečenje usta i zuba

U ovim službama je bilo zaposleno 98 stomatologa, 104 asistenta i 36 tehničara. Na jednog stomatologa dolazi 2972 stanovnika. Najmanje stomatologa po broju stanovnika ima u Raški, a najviše u Novom Pazaru. Prosečan broj poseta po stomatologu je bio 2123, nešto manje u odnosu na predhodnu godinu (2154). Po jednom stanovniku je bilo 0,71 poseta, najviše u Tutinu 0,86 i najmanje u Vrnjačkoj Banji 0.48. Najčešće posete stomatologu u 2010. godini su bili plombiranje zuba 45%, hiruške intervencije 33%, ortodoncija 10%, lečenje mekih tkiva usne duplje 9% i protetički radovi 3% (tabela 34).

Tabela 34 POSETE I IZVRŠENI RADOVI U OBLASTI STOMAOLŠKE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE PO OPŠTINAMA I ZA RAŠKI OKRUG U 2010.GOD.

TERITORIJA	Posete		Serijski pregledi	Izvršeni radovi							
	Ukupno	Prve		Plombirani zubi		Hirurške intervenc.		Protetički radovi		Orto-doncije	Lečenje mekih tkiva usne duplje
				Bez lečenja	Sa lečenjem	Izvađeni zubi	Ostale interv.	Pokr. Proteze	Fiksne proteze		
Vrnjačka Banja	12843	3371	7158	2019	789	1639	0	190	0	0	1096
Kraljevo	83143	12263	7065	17351	5413	10379	1111	1346	1168	6438	7848
Novi Pazar	67253	11706	8920	20569	2050	11616	2762	566	349	6381	2183
Raška	18909	3529	1354	4116	1654	2619	3245	298	0	0	360
Tutin	25904	7677	5236	2892	3627	5707	5484	105	0	867	109
RAŠKI OKRUG	208052	38546	29733	46947	13533	31960	12602	2505	1517	13686	11596

Rad i korišćenje sekundarne zdravstvene zaštite u Raškom okrugu

Bolnička (sekundarna zdravstvena zaštita) u 2010. godini se ostvarivala u okviru ustanova:

- 2 Opšte bolnice (Kraljevo i Novi Pazar)
- 4 Specijalne bolnice
- 2 Doma zdravlja sa stacionarom : Raška i Tutin.

U 2010. godini ukupan posteljni fond u stacionarima i opštim bolnicama je iznosio 876 postelja. Prosečna dnevna zauzetost postelja u Kraljevu je bila 68,68%, u Novom Pazaru 64,35%, u Raški 80,75% i u Tutinu 75,83%. Jedino stacionar Raška ima standardnu prosečnu dnevnu zauzetost oko 80%. Ukupno na okrugu bez specijalnih bolnica je radilo 199 lekara i 525 sestara-tehničara te je odnos bio 2,6 tehničara na 1 lekara. Prosečno na 100 postelja je bilo obezbeđeno 23 lekara i 60 medicinskih sestara-tehničara.

Specijalne bolnice raspolažu sa ukupno 810 postelja prema Uredbi, ali koriste i druge postelje za korisnike usluga drugih filijala i ostale korisnike. Prema analizi prosečne dnevne zauzetosti postelja u Raškom okrugu, u odnosu na standard od 80%, može se zaključiti da su postojeći kapaciteti postelnog fonda dovoljni za stacionarno lečenje ovog stanovništva (tabele 35, 36, 37).

Tabela 35 BROJ, OPTEREĆENOST ZDRAVSTVENIH RADNIKA, BROJ POSTELJNOG FONDA, ISPISANI BOLESNICI I OSTVARENI BOLESNIČKI DANI PO ODELJENJIMA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

ODELJENJA	Lekari		Zdrav. rad. sa višom i sred.	Broj postelja	Broj ispisanih bol.	Broj bol. dana	Broj umrlih	Prosečan broj dana lečenja	Iskorišćenost postelja		Prosečan broj postelja po zdr. radniku		Prosečan broj ispisanih bolesnika po zdr. radniku	
	Ukupno	Specijalisti							Zauzetost	Propusna moć	Lekaru	Više i sred sprema	Lekaru	Više i sred sprema
Kraljevo Zdravstveni centar - Ukupno	117	113	301	511	18302	128093	585	7.00	68.68	35.82	4.37	1.70	156.43	60.80
- Hirurško sa dečjom hirurgijom	21	19	49	88	4573	27798	171	6.08	86.54	51.97	4.19	1.80	217.76	93.33
- Ortopedsko	7	7	21	34	740	8084	6	10.92	65.14	21.76	4.86	1.62	105.71	35.24
- Urološko	5	5	14	36	1843	9878	10	5.36	75.18	51.19	7.20	2.57	368.60	131.64
- Oftamološko	8	8	7	20	879	5177	0	5.89	70.92	43.95	2.50	2.86	109.88	125.57
- Ginekološko	5	5	15	36	1778	9258	1	5.21	70.46	49.39	7.20	2.40	355.60	118.53
- Akušersko	3	3	18	44	1417	7946	0	5.61	49.48	32.20	14.67	2.44	472.33	78.72
- ORL + mak.fac.hirurgija	6	6	10	30	710	4360	0	6.14	39.82	23.67	5.00	3.00	118.33	71.00
- Infektivno	4	4	14	14	449	3488	15	7.77	68.26	32.07	3.50	1.00	112.25	32.07
- Psihijatrija	8	8	12	37	747	11434	11	15.31	84.66	20.19	4.63	3.08	93.38	62.25
- Neurologija	9	8	16	33	1074	7701	155	7.17	63.94	32.55	3.67	2.06	119.33	67.13
- Interno	23	23	60	68	2042	18366	129	8.99	74.00	30.03	2.96	1.13	88.78	34.03
- Dečje	11	10	24	35	1361	7419	1	5.45	58.07	38.89	3.18	1.46	123.73	56.71
- Pneumoftziološko	4	4	18	36	689	7184	86	10.43	54.67	19.14	9.00	2.00	172.25	38.28
- Dečji boks	3	3	23	35	1386	7444	4	5.37	58.27	39.60	11.67	1.52	462.00	60.26

Tabela 36 BROJ, OPTEREĆENOST ZDRAVSTVENIH RADNIKA, BROJ POSTELJNOG FONDA, ISPISANI BOLESNICI I OSTVARENI BOLESNIČKI DANI PO ODELJENJIMA ZA RAŠKI OKRUG U 2010. GODINI

ODELJENJA	Lekari		Zdrav . rad. sa višom i sred.	Broj postelja	Broj ispisanih bol.	Broj bol. dana	Broj umrlih	Prosečan broj dana lečenja	Iskorišćenost postelja		Prosečan broj postelja po zdr. radniku		Prosečan broj ispisanih bolesnika po zdr. radniku	
	Ukupno	Specijalisti							Zauzetost	Propusna moć	Lekaru	Više i sred sprema	Lekaru	Više i sred sprema
Dom zdravlja Raška - Ukupno	1	1	11	15	351	4421	22	12.60	80.75	23.40	15.00	1.36	351.00	31.91
- Interno	1	1	11	15	351	4421	22	12.60	80.75	23.40	15.00	1.36	351.00	31.91
Novi Pazar Zdravstveni centar - Ukupno	78	65	192	320	15710	75156	288	4.78	64.35	49.09	4.10	1.67	201.41	81.82
- Hirurško	20	17	45	65	3960	16422	41	4.15	69.22	60.92	3.25	1.44	198.00	88.00
- Ginekologija	16	13	23	30	2370	5574	0	2.35	50.90	79.00	1.88	1.30	148.13	103.04
- Akušerstvo	3	3	16	40	2175	8337	0	3.83	57.10	54.38	13.33	2.50	725.00	135.94
- Ušno	6	6	11	15	553	2715	0	4.91	49.59	36.87	2.50	1.36	92.17	50.27
- Interno	21	15	45	75	3929	23353	220	5.94	85.31	52.39	3.57	1.67	187.10	87.31
- Dečje	5	5	18	30	1495	6075	2	4.06	55.48	49.83	6.00	1.67	299.00	83.06
- Infektivno	3	2	12	20	541	3358	3	6.21	46.00	27.05	6.67	1.67	180.33	45.08
- Pneumoftiziološko	4	4	22	45	687	9322	22	13.57	56.75	15.27	11.25	2.05	171.75	31.23
Tutin Dom zdravlja - Ukupno	3	3	21	30	1439	8303	0	5.77	75.83	47.97	10.00	1.43	479.67	68.52
- Interno	1	1	7	12	357	2871	0	8.04	65.55	29.75	12.00	1.71	357.00	51.00
- Dečje	1	1	8	8	543	3053	0	5.62	104.55	67.88	8.00	1.00	543.00	67.88
- Akušerstvo	1	1	6	10	539	2379	0	4.41	65.18	53.90	10.00	1.67	539.00	89.83
UKUPNO OKRUG BEZ SPECIJALNIH BOLNICA	199	182	525	876	35802	215973	895	6.03	67.55	40.87	4.40	1.67	179.91	68.19

Tabela 37

KORIŠĆENJE SPECIJALNIH BOLNICA RAŠKOG OKRUGA U 2010. GODINI

SPECIJALNE BOLNICE	Broj postelja za osiguranike RZZO prema Uredbi	Broj lečenih osiguranika RZZO	Broj dana lečenja osiguranika RZZO	Prosečna dužina lečenja	Iskorišćenost		Broj lečenih ostalih i drugih korisnika	Broj dana lečenja ostalih i drugih korisnika	Prosečna dužina lečenja
					Zauzetost %	Propusna moć			
Specijalnoj bolnici za lečenje i rehabilitaciju "Merkur" Vrnjačka Banja	420	10607	101526	9.57	66.23	25.25	9742	75042	7.70
Specijalna bolnica za interne bolesti Vrnjačka Banja	70	2165	15526	7.17	60.77	30.93	175	1230	7.03
Specijalna bolnica za rehabilitaciju "Agens" Mataruška Banja, Kraljevo	140	1955	45758	23.41	89.55	13.96	781	6736	8.62
Specijalna bol. za lečenje progresivnih mišićnih i neuromišićnih bolesti "Novopazarska Banja"	180	5341	60425	11.31	91.97	29.67	341	1945	5.70

Ostvarivanje preventivne zdravstvene zaštite

Tabela 38 : Ostvarivanje preventivne zdravstvene zaštite

Naziv usluge	Grupacija stanovništva	Broj poseta prema sadržaju i obimu preventivnih mera u PZZ	Ostvarenje		
			Broj usluga	Broj poseta po stanovniku	Obuhvat (%)
Patronažne posete	trudnici	1	2859	0,74	74,1
	porodilji i novorođenom detetu	5	17996	4,67	93,3
	odojčetu	2	5348	1,39	69,3
Sistematski pregledi	odojčad (III, VI, IX i XII mesec)	4	11982	3,11	77,7
Sistematski pregledi	mala i predškolska deca u 2, 4 i 6/7 godini	1	9557	0,75	75,4
Sistematski pregledi	I, III, V i VII razredu osnovne škole	1	9788	0,63	63,4
	I i III srednje škole	1	4143	0,56	55,9
Pregled	trudnica	5	17217	4,46	89,3
Pregled (ultrazvučni)	trudnica	4	5285	1,37	34,3
Ginekološki pregled	posle 6 nedelja	1	1516	0,39	39,3
	posle 6 meseci	1	1308	0,34	33,9
Sistematski ginekološki pregled	žene 15 i više godina	1 u tri godine	4366	0,11	3,5

Naziv usluge	Grupacija stanovništva	Broj poseta prema sadržaju i obimu preventivnih mera u PZZ	Ostvarenje		
			Broj usluga	Broj poseta po stanovniku	Obuhvat (%)
Ciljani ginekološki pregled	rano otkrivanje raka grlića materice (žene 20 do 65 godine)	30% dobne grupe	11548	0,42	12,7
	rano otkrivanje raka dojke (od 40 i više godine)	30% dobne grupe	10506	0,19	14,8
Sistematski pregledi odraslog stanovništva	odrasli 19-34 godine	1 u 5 godina	3826	0,28	5,6
	35 i više godina	1 u dve godine	13616	0,15	8,8
Ciljani pregledi odraslog stanovništva	rano otkrivanje karcinoma debelog creva	1	6024	0,06	6,2

U okviru praćenja ostvarivanja preventivne zdravstvene zaštite u Raškom okrugu prati se ostvarivanje preventivnih pregleda odojčadi, predškolske i školske dece, žena i odraslog stanovništva.

Patronažne posete porodilji i novorođenom detetu su sprovedeni u potrebnom obimu a trudnicama i odojčetu nedovoljno.

Sistematski pregledi odojčadi (III, VI, IX i XII mesec), male, predškolske i školske dece nisu urađeni u zahtevanom obimu. Najmanji obuhvat je u populaciji srednjoškolaca (55,9%).

Pregledi trudnica su približno zadovoljavajući, prosečno 4,46 poseta (normativ je 5).

Posle porođaja zainteresovanost žena za kontrolu zdravlja opada, prosečno svaka treća žena je pregledana posle 6 nedelja i posle 6 meseci.

Sistematski ginekološki pregledi imaju mali obuhvat (3,5%) kao i sistematski i ciljani pregledi odraslog stanovništva.

PROMOCIJA ZDRAVLJA I ZDRAVSTVENO VASPITANJE NA TERITORIJI RAŠKOG OKRUGA U 2010.GODINI

Promocija zdravlja je proces kojim se ljudima omogućava da povećaju kontrolu nad svojim zdravljem i poboljšaju ga. Promocija zdravlja predstavlja kombinovani društveni i politički proces; ne samo da obuhvata akcije usmerene ka pojačavanju veštine i sposobnosti individua, već i akcije usmerene ka menjanju društvenih, okolinskih i ekonomskih uslova s ciljem da ublaži njihov uticaj na javno i individualno zdravlje. Promocija zdravlja je proces kojim se omogućava ljudima da povećaju kontrolu nad zdravstvenim determinantama i da na taj način poboljšaju svoje zdravlje. Učestvovanje je suštinsko da bi se održala akcija zdravstvene promocije. "Otavska povelja" određuje tri osnovne strategije zdravstvene promocije. One su: zastupanje zdravlja da bi se stvorili glavni uslovi za zdravlje gore pomenuti; omogućavanje svim ljudima da postignu svoj puni zdravstveni potencijal i posredovanje između različitih interesa u društvu koje teži zdravlju.

Zavod za javno zdravlje Kraljevo svoju delatnost u oblasti promocije zdravlja sprovodi kroz programske aktivnosti čiji je glavni cilj unapređenje zdravlja stanovništva pet opština Raškog okruga. Najveći broj ovih aktivnosti ostvaruje se kroz Program:

Organizacija i sprovođenje aktivnosti promocije zdravlja, posebno usmerena na vulnerabilne grupacije (trudnice , mala i predškolska deca, školska deca, stari preko 65 godina života osobe sa invaliditetom.

Program se sastoji iz 7 celina:

1. Koordinacija zdravstveno promotivnih aktivnosti zdravstvenih ustanova
2. Pokretanje svih vidova partnerstva u oblasti vaspitanja za zdravlje
3. Edukacija edukatora i stanovništva za promociju zdravlja
4. Aktivnosti na unapređenju zdravlja vulnerabilnih grupacija
5. Analiza realizacije zdravstvenog vaspitanja u okviru Programa za sprečavanja i suzbijanje zaraznih bolesti
6. Sprovođenje nacionalnih kampanja za promociju zdravlja
7. Kontinuirani rad sa mas medijima

U 2010.godini najveći broj aktivnosti u ovoj oblasti realizovan je na koordinaciji i pružanju stručno metodološke pomoći pre svega zdravstvenim ustanovama u vezi sa planiranjem, implementacijom i evaluacijom zdravstveno promotivnih aktivnosti, obeležavanju značajnih datuma iz Kalendara zdravlja, distribuciji različitih zdravstveno vaspitnih sredstava, organizaciji brojnih edukacija zdravstvenih i nezdravstvenih radnika, učestvovanjem u javnim manifestacijama i kontinuiranoj saradnji sa medijima.

1. Koordinacija zdravstveno promotivnih aktivnosti zdravstvenih ustanova

U 2010.godini realizovano je ukupno 24 koordinativnih sastanaka pretežno u zdravstvenim ustanovama Raškog okruga i u ustanovama s kojima imamo dugogodišnji partnerski odnos. Oni su se odnosili na stručno metodološku pomoć u vezi sa planiranjem i realizacijom zdravstvenog vaspitanja, posebno u okviru programske zdravstvene zaštite. Drugi vidovi koordinacije i stručno metodološke pomoći od strane zaposlenih specijalista svih oblasti, gotovo svakodnevno odvijaju se ostalim bržim vidovima komunikacije telefonom, elektronskom poštom i dr.

U 2010.godini ustanove primarne zdravstvene zaštite Raškog okruga (pet domova zdravlja ostvarile su ukupno 54 781 zdravstveno vaspitnih usluga, od toga 46021 individualnih i 8760 grupnih .

Programima su definisane 20 standardnih tema kojima su obuhvaćene prevencija zaraznih i hroničnih nezaraznih bolesti, unapređenje zdravlja vulnerabilnih kategorija stanovništva (žena, deca, adolescenti, stari, Romi, izbegla i raseljena lica), zaštita oralnog zdravlja, zaštita i očuvanje životnog i radnog prostora i dr).

U 2010.godini prema Programu PPS ostvareno je u Raškom okrugu ukupno 61344 poseta zdravim i obolelim licima i realizovano ukupno 15925 zdravstveno vaspitnih usluga sa obuhvatom od 49146 lica. Zdravstveno vaspitni rad prema metodama rada imao je sledeću strukturu: individualni zdravstveno vaspitni rad 11684 usluga (73,4%), grupni zdravstveno vaspitni rad 4146 (26%) usluga i organizacioni sastanci 95 (manje od 1%).

2. Pokretanje svih vidova partnerstva u oblasti vaspitanja za zdravlje

U 2010.godini nastavljeno je negovanje partnerskih odnosa sa mnogobrojnim stalnim partnerima u ostvarivanju delatnosti promocije zdravlja počev od referentnih ustanova Ministarstva zdravlja RS i Instituta za javno zdravlje Srbije, preko svih zdravstvenih ustanova sa područja Raškog okruga, predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, lokalnih samouprava, Crvenog Krsta, inspekcijских službi, Gradske Biblioteke, SOS –dečjeg sela, medija.

Takođe, smo u toku godine bili spremni da se odazovemo ponudama za ostvarivanje partnerstva sa mnogobrojnim subjektima, počev od javnih preduzeća NVO, udruženja građana, sportskih klubova do istaknutih pojedinaca koji su prepoznali značaj promocije i vaspitanja za zdravlje i želeli da daju sopstveni doprinos.

Zajednički smo realizovali 10 manifestacija sa preko 2500 učesnika, koje su se pretežno odnosile na obeležavanje značajnih datuma iz Kalendara javnog zdravlja.

3. Edukacija edukatora i stanovništva za promociju zdravlja

Stručnjaci Zavoda u 2010.godini realizovali su ukupno 171 različitih edukativnih programa. U radu su korišćene kombinacije grupnih metoda zdravstveno vaspitnog rada (kursevi, seminari, rad u maloj grupi, kreativne radionice, tribine izložbe).

Obrađene su sledeće teme: Prevencija karcinoma cerviksa, Štetnosti pasivnog pušenja na zdravlje, Prevencija i lečenje tuberkuloze, Unapređenje ishrane i prevencija gojaznosti kod dece, Principi i značaj higijene dece i odraslih-higijena ruku, Prevencija zloupotreba droga, Faktori rizika za nastanak KVO, AIDS i polno prenosive bolesti bolesti, Epidemiološke karakteristike gripa-značaj pandemije, Zdravstveni radnici i HIV-mere zaštite i dobra praksa u lečenju i prevenciji HIV-a, Evaluacija uspeha imunizacije na Raškom okrugu, Studija prevalencije bolničkih infekcija u RS, Rizici čiji je uzročnik infektivni otpad-bezbednost na radu, Tehnički uslovi prevoza infektivnog otpada i uredbe koje uređuju oblast prevoza otpada.

Osim zdravstvenih radnika, takođe su obuhvaćene različite ciljne grupe stanovništva počev od najmlađih u vrtićima, dece školskog uzrasta, radno aktivnih idr.

4. Aktivnosti na unapređenju zdravlja vulnerabilnih grupacija

U 2010.godini zdravstveno vaspitnim aktivnostima u okviru programske zdravstvene zaštite obuhvaćeno je ukupno 39 osnovnih škola, 18 srednjih škola i 4 predškolske ustanove u pet opština Raškog okruga. Zdravstveno vaspitnim aktivnostima u okviru programa obuhvaćeno je: u osnovnim školama Raškog okruga ukupno 15525 učenika i 503 nastavnika, a u srednjim školama ukupno 8695 učenika i 348 nastavnika. Podaci dati tabelarno (tabela br.1. br 2.)

Tabela 1. Program unapređenja zdravlja učenika u osnovnim školama 2010.godini

Opština	Broj OŠ	Broj i % obuhvaćenih		Br.učenika	Broj i % obuhvaćenih	
Kraljevo	21	12	57,1	10771	2950	27,4
Vrnjačka Banja	4	4	100	2309	1880	81,4
Raška	4	4	100	2064	1770	85,8
Novi Pazar	14	12	85,7	12047	5585	46,4
Tutin	7	7	100	4112	3340	81,2
Ukupno Raški okrug	50	39	78%	31303	15525	49,6

Tabela 2. Program unapređenja zdravlja učenika u srednjim školama 2010.godini

Opština	Broj SŠ	Broj i %obuhvaćenih		Broj učenika	Broj i % obuhvaćenih	
Kraljevo	9	6	66,6	5694	3969	69,7%
Vrnjačka Banja	2	2	100	1193	915	76,7%
Raška	2	2	100	783	597	76,2%
Novi Pazar	6	4	66,6	4986	2332	46,8%
Tutin	2	2	100	1176	882	75%
Ukupno Raški okrug	21	18	85,7%	13832	8695	62,9%

U predškolskim ustanovama zdravstveno vaspitnim aktivnostima obuhvaćeno je ukupno oko 5928 dece i 871 roditelja.

U okviru Programa unapređenja zdravlja učenika osnovnih škola ostvareno je na teritoriji okruga ukupno 418 kreativnih radionica, au okviru Programa unapređenja zdravlja učenika u srednjim školama ukupno 318 kreativnih radionica. Ovo su aktivnosti pet domova zdravlja.

Aktivnosti Zavoda za javno zdravlje ogledale su se u stručno metodološkoj pomoći i koordinaciji u sprovođenju Programa, ali i neposrednim zdravstveno vaspitnim radom sa ovim ciljnim grupama.

Takođe smo se bavili unapređenjem zdravlja pripadnika romske populacije na teritoriji grada Kraljevo podizanjem svesti o značaju uticaja faktora životne sredine na zdravlje. Održane su tri radionice (ukupno 90 učesnika) sa sledećim temama: 1. Voda za piće i higijenski značaj vode, 2. Problem dispozicije tečnog i čvrstog otpada, 3. Higijena značaj i prevencija bolesti izazvanih faktorima iz životnog okruženja.

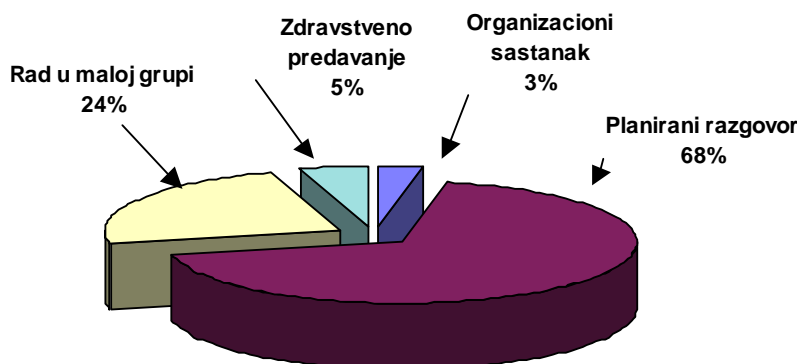
5. Analiza realizacije zdravstvenog vaspitanja u okviru Programa za sprečavanja i suzbijanje zaraznih bolesti

Tokom 2010. godine u domovima zdravlja Raškog okruga ostvareno je 7340 svih zdravstveno-vaspitnih usluga i obuhvaćeno oko 37015 stanovnika ili oko 12,7% neposrednim metodama rada, a posredno putem informisanja znatno više.

Na realizaciji navedenih ciljeva učestvovao je sledeći kadar PZZ: 89 lekara, 89 medicinskih sestara i 52 sestara PPS.

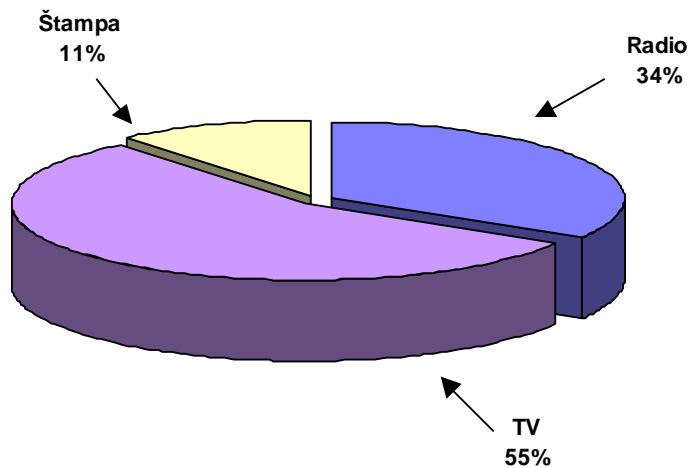
Posmatrano generalno, u svim oblastima zdravstvene zaštite u strukturi metoda rada najviše je zastupljen individualni metod rada (68%), rad u maloj grupi (24%), a zdravstveno predavanje (5%) i organizacioni sastanak (3%). (grafikon br. 1).

Grafikon br.1 STRUKTURA USLUGA PREMA METODU RADA NA RAŠKOM OKRUGU U 2010.GODINI

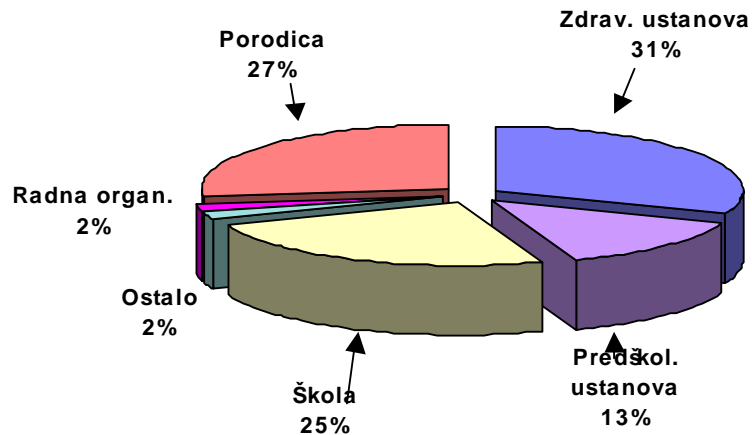
Od strane domova zdravlja ostvareno je je ukupno 110 usluga u svim medijima :na radiju 34, (30%),na TV 56 (57%) i u štampi 11 članaka (13%) Od zdravstveno-vaspitnih sadržaja koji su bili zastupljeni u medijima navedeni su sledeći :Respiratorne zarazne bolesti", Hepatitis" HIV/AIDS Pandemijski grip A H1N1 Polno prenosive bolesti,Značaj vakcinacije dr.(grafikon br.2).

Grafikon br. 2. STRUKTURA USLUGA NA MAS MEDIJIMA NA RAŠKOM OKRUGU U 2010. GODINI

Posmatrano prema mestu gde se realizovalo vaspitanje za zdravlje struktura je sledeća: u zdravstvenim ustanovama 31,% realizacije, u školama 25,%, u porodicama 27,%, predškolskim ustanovama 13%, radnim organizacijama 2%. i ostalo 2%. (grafikon br.3).

Grafikon br.3. STRUKTURA USLUGA PREMA MESTU RADA NA RAŠKOM OKRUGU U 2010 GODINI

Predstavnici Zavoda bavili su se koordinativnim i stručno metodološkim poslovima u vezi sa zdravstveno vaspitnim radom po Programu zaštite stanovništva od zaraznih bolesti, ali i neposrednim zdravstveno vaspitnim aktivnostima u zajednici. Korišćene su sve metode rada sa posebnim akcentom na rad u zajednici, odnosno grupe metode rada. (tipa seminara, tribina i dr.) kao i aktivnosti na medijima. Zdravstveno vaspitne aktivnosti odvijale su se u zdravstvenim ustanovama, školama, vrtićima, mesnim zajednicama, radnim organizacijama i na svim ostalim mestima gde je epidemiološka situacija to zahtevala .

6. Sprovođenje nacionalnih kampanja za promociju zdravlja

U 2010.godini na teritoriji Raškog okruga realizovane su aktivnosti oko planiranja, koordinacije i realizacije sledećih kampanja:

- Evropska nedelja prevencije raka grlića materice,
- 31.januar Nacionalni dan bez duvanskog dima ,
- Mart –mesec borbe protiv malignih bolesti
- 22.mart Svetski dan voda
- 24.mart Svetski dan borbe protiv tuberkuloze,
- 7.april Svetski dan zdravlja
- XX Nedelja zdravlja usta i zuba,
- 31.maj Svetski dan bez duvanskog dima
- 26.juni Međunarodni dan borbe protiv zloupotrebe droga
- Svetski dan srca
- Nacionalna Nedelja dojenja,
- Oktobar mesec pravilne ishrane i 16.oktobar-Svetski dan hrane
- 1.decembar –Svetski dan borbe protiv HIV/AIDS-a.

Kampanje su imale su za cilj podizanje nivoa svesti i informisanje zajednice o određenim zdravstvenim problemima, motivaciju i uticaj na formiranje ispravnih stavova i ponašanja u vezi sa zdravljem ili uticaj na promenu neispravnih stavova i negativnog ponašanja u vezi sa zdravljem.

Kampanje su realizovane kroz partnerstvo sa svim zdravstvenim ustanovama posebno domovima zdravlja, obrazovno vaspitnim ustanovama, lokalnom zajednicom, vladinim i nevladinim organizacijama, medijima itd.

Distribucija zdravstveno vaspitnih sredstava

U 2010.distribuirano je ukupno oko 42000 komada različitog promotivnog materijala, prevashodno štampanog dobijenog od Republike za teritoriju Raškog okruga:3300 različitih postera, 250 brošura 25000 flajera, 6000 lifleta 200 bedževa, 50 broševa “Biser mudrosti”, 3000 Priručnika za roditelje “Razgovarajte o drogama sa vašim adolescentom” 160 Posebnih protokola sistema zdravstvene zaštite za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja i dr.

Sadržaj zdravstveno promotivnog materijala odnosio se na značajne datume iz Kalendara zdravlja ili na aktuelnosti javno zdravstvene politike države:Evropska nedelja prevencije raka grlića materice. Nacionalni dan bez duvanskog dima Osveži prostor-izbaci duvanski dim. Nacionalni Program “Srbija protiv raka” Svetski dan zdravlja, Nedelja zdravlja usta i zuba, Svetski dan bez duvanskog dima-Devojčice i žene kao meta duvanske industrije, Implementacije strategije protiv zloupotrebe droga, Svetski dan protiv AIDS-a.

U okviru Projekta unapređenje zdravlja Roma predstavnici Zavoda su osmislili i šampali letak pod nazivom “Rizici životne sredine u najugroženijim romskim naseljima na teritoriji grada Kraljeva” u tiražu od 500 komada i “Higijenski bunar “u tiražu od 1000 komada za stanovništvo ugroženo poplavama ili prilikom detektovanja neispravnosti vode, a koje se mogu rešavati popravkom i asanacijom vodnih objekata.

Osim zdravstvenim ustanovama promotivni material distribuirali smo glavnim partnerima (Crvenom Krstu, školama, predškolskim ustanovama i dr.), kao i ustanovama od javnog značaja.

7. Kontinuirani rad sa mas medijima

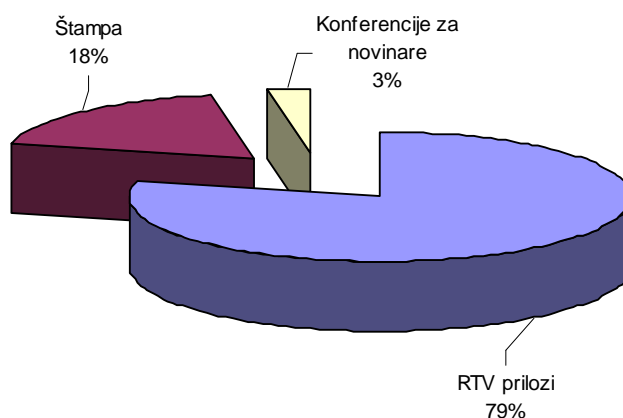
U 2010.godini realizovano je ukupno 212 različitih medijskih sadržaja od strane stručnjaka Zavoda različitih specijalnosti. (kretanje broja ovih aktivnosti u poslednjih pet godina dato tabelarno.)

Tabela Aktivnosti promocije zdravlja i kontinuirani rad sa medijima 2006.- 2010.godine

Godine	Broj RTV priloga/gostovanja	Broj novinskih članaka	Broj konferencija za novinare
2006.	91	22	2
2007.	77	19	3
2008.	88	34	4
2009.	174	32	5
2010.	172	40	6

Oblici, odnosno forme aktivnosti na mas medijima bile su različite: konferencije za novinare emisije i gostovanja, snimljeni prilozi i intervjui, fono uključnja, saopštenja, članci i dr. (struktura za 2010.prikazana i grafički).

Struktura aktivnosti na medijima u 2010. godini

Sadržaji realizovani korišćenjem MAS medija odnosili su se na zdravstvenu zaštitu i unapređenje zdravlja stanovništva sa akcentom na vulnerabilne grupe i prevenciju glavnih faktora rizika za nastanak hroničnih nezaraznih bolesti, a u skladu sa dinamikom postojećeg Kalendara zdravlja, aktuelnu higijensko epidemiološku situaciju na terenu, posebno zaraznih i parazitarne bolesti, AIDS-a, vakcinacije i mere za unapređenje, očuvanje i zaštitu životne sredine.

Epidemiološke karakteristike zaraznih bolesti Raškog okruga

Zarazne bolesti predstavljaju značajan javnozdravstveni problem u čitavom svetu pa i u našoj zemlji i okrugu. Epidemiološke karakteristike zaraznih bolesti, brzina širenja i masovnost javljanja, problem rezistencije mikroorganizama, opasnost od importovanja zaraznih oboljenja iz udaljenih delova sveta, stalna potencijalna opasnost koju čine prirodnožarišne infekcije, kao i rizik od pogoršanja epidemiološke situacije u vanrednim prilikama, daju ovoj grupi oboljenja poseban značaj.

Specifične okolnosti Raškog okruga u 2010. godini

U prvoj polovini godine obilne padavine su dovele do plavljenja naselja u opštini Vrnjačka Banja i delimično u opštini Kraljevo. Pritom su bili zahvaćeni i javni vodovodi, naročito u Vrnjačkoj Banji i okolnim selima. Aktivnim epidemiološkim nadzorom otkrivena je hidrična epidemija *Diarrhoea et gastroenteritis, causa infectionis suspecta*, među stanovništvom jednog sela u okolini Kraljeva u kome je nekontrolisani seoski vodovod bio zahvaćen poplavama, a pojava i način širenja epidemije hronološki i po drugim karakteristikama su ukazivali na vodu kao mehanizam širenja zaraze.

Opštinu Kraljevo je 3. novembra 2010. godine pogodino snažan zemljotres. Kako je epicentar bio u neposrednoj blizini urbanog jezgra, najveća oštećenja su nastala u samom gradu, prigradskim naseljima i nekoliko sela u blizini epicentra. Više od 500 porodičnih kuća je oštećeno u tolikoj meri da ih nije moguće sanirati. Velika oštećenja su zadesila i neke starije ili lošije izgrađene stambene zgrade. Zbog toga je veliki broj porodica privremeno raseljen (kolektivni smeštaji, šatori i kontejneri za stanovanje ili, najveći broj, kod komšija, rođaka i prijatelja). Izgradnja i sanacija objekata za stanovanje je u toku. Gotovo svi školski objekti su značajno oštećeni pa se nastava obavlja otežano, uz skraćivanje časova, veći broj smena, i korišćenje manje oštećenih školskih zgrada za dve ili više škola.

Zdravstveni sistem je pretrpeo ogromne štete prilikom zemljotresa. Zgrada zavoda za javno zdravlje je u zemljotresu uništena, dok je teško oštećena i zgrada internističke bolnice. Zavod za javno zdravlje se preselio na dve privremene lokacije uz uspostavljanje svih svojih delatnosti u punom obimu već nakon 7 dana od zemljotresa, a izrada dokumentacije za izgradnju novog objekta je u toku. Internistička bolnica je iseljena, a sva odeljenja premeštena u zgradu hirurške bolnice gde se sada nalazi ukupno 426 postelja u nedovoljnom prostoru, što je za oko 150 postelja manje od uobičajenog kapaciteta, uz značajno otežane uslove rada, uključujući i uslove za izolaciju, prostornu separaciju i

primenu drugih mera prevencije nastanka i širenja bolničkih infekcija. Objekti primarne zdravstvene zaštite nisu pretrpeli značajnija oštećenja i sve službe nesmetano funkcionišu.

Kao što je i u ranijim izveštajima napomenuto, u protekloj godini je došlo do značajnih promena u smislu organizacije preventivne zdravstvene zaštite u okrugu. Higijensko epidemiološke službe u Domovima zdravlja Vrnjačka Banja, Raška, Novi Pazar i Tutin ne postoje više kao organizacione jedinice tih ustanova. Radnici su raspoređeni na druge dužnosti i u druge organizacione celine, zadržavajući delom poslove koje su bile u nadležnosti HE službi. Takođe, veoma je značajna i izmena načina sprovođenja obaveznih imunizacija koje po novim zakonskim rešenjima treba da pređu u potpunu nadležnost izabranih lekara (pedijatar). Zahvaljujući razumevanju problema od strane rukovodstava zdravstvenih ustanova, i dalje se u najvećem delu vrši centralizovano planiranje, organizacija i izvođenje vakcinacija, obezbeđujući zadovoljavajući obuhvat imunizacije obveznika. Međutim, postoji niz teškoća u radu koje je teško prevazići bez sistemskih rešenja (fakturisanje usluga, pravljanje troškova, rukovođenje i sl.) kojima se mora posvetiti značajna pažnja u narednom periodu kako ne bi došlo do pada obuhvata imunizacijom i, posledično, pada kolektivnog imuniteta i pojave epidemija vakcinom preventabilnih zaraznih bolesti.

Prijavljivanje zaraznih bolesti na području Raškog okruga

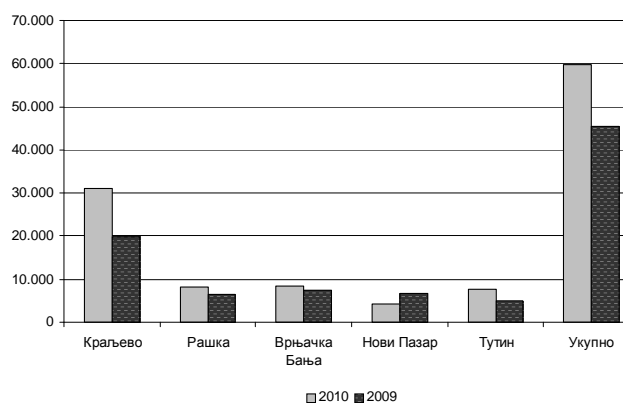
U 2010. godini prijavljeno je ukupno 59.741 slučaj zaraznih bolesti i nosilaštva uzročnika određenih zaraznih bolesti što je za 31,7% više nego u prethodnoj godini kada je prijavljeno 45.377. Od toga, pojedinačnim prijavama u skladu sa Zakonom je registrovano 782 slučaja, dok je zbirnim prijavama registrovano 58.959 obolelih.

Tab. 3 Broj ukupno registrovanih slučajeva zaraznih bolesti, po opštinama, Raški okrug 2010/2009.

	2010		2009		Promena inc. (%)
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	
Kraljevo	31.051	26.102,3	19,778	16,250.50	69,4
Raška	8.253	32.730,5	6,526	24,187.39	7,1
Vrnjačka Banja	8.496	32.119,8	7,479	28,231.16	3,6
Novi Pazar	4.207	4.339,0	6,616	7,693.38	-31,3
Tutin	7.734	24.219,5	4,978	16,563.52	16,6
Ukupno	59.741	19.969,9	45,377	15,581.16	92,2

Sl. 3. Stopa incidencije zaraznih bolesti u Raškom okrugu (sve prijave) uporedno za 2009. i 2010. godinu

Incidencija zaraznih bolesti je u porastu u odnosu na prethodnu godinu u svim opštinama osim u Novom Pazaru

Tab. 4 Broj slučajeva zaraznih bolesti prijavljenih pojedinačnim prijavama, po opštinama, Raški okrug 2010/2009.

	2010		2009		Promena inc. (%)
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	
Kraljevo	31.051	26.102,3	19,778	16,250.50	69,4
Raška	8.253	32.730,5	6,526	24,187.39	7,1
Vrnjačka Banja	8.496	32.119,8	7,479	28,231.16	3,6
Novi Pazar	4.207	4.339,0	6,616	7,693.38	-31,3
Tutin	7.734	24.219,5	4,978	16,563.52	16,6
Ukupno	59.741	19.969,9	45,377	15,581.16	92,2

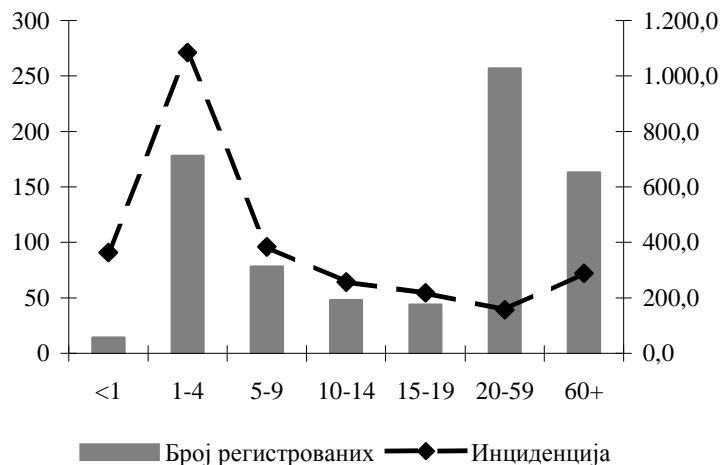
Tab. 5 Broj slučajeva zaraznih bolesti prijavljenih zbirnim prijavama, po opštinama, Raški okrug 2010/2009

	2010		2009		Promena inc. (%)
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	
Kraljevo	30.638	25.755,1	19487	16.011,4	60,9
Raška	8.241	32.682,9	6506	24.113,3	35,5
Vrnjačka Banja	8.450	31.945,9	7431	28.050,0	13,9
Novi Pazar	3.906	4.028,6	6218	7.230,57	-44,3
Tutin	7.724	24.188,1	4949	16.467,0	46,9
Ukupno	58.959	19.708,5	44591	15311,3	28,7

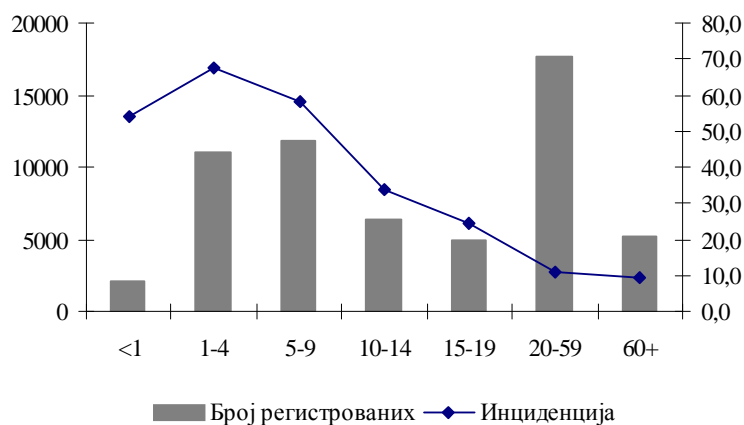
U prethodnoj godini se značajno povećala registracija bolesti koje se prijavljuju zbirnim prijavama osim u opštini Novi Pazar, dok kod pojedinačnih prijave veći broj registrovanih slučajeva se beleži samo u Kraljevu, dok u svim drugim opštinama broj pojedinačnih prijave opada za 4-65% (najviše u Tutinu, najmanje u Vrnjačkoj Banji).

Sl. 4. Uzasno specifične stope incidencije (1/100.000) oboljenja koje se prijavljuju pojedinačno, Raški okrug 2010. godine

Učestalost zaraznih bolesti koje se prijavljuju pojedinačno je i do pet puta viša u mlađem predškolskom uzrastu nego u ostalim dobnim grupama, jer među tim bolestima dominiraju crevna oboljenja..

Sl. 5. Raspodela registrovanih slučajeva oboljenja koja se prijavljuju zbirnim prijavama, po dobnim grupama, Raški okrug 2010. godine – uzrasno specifične stope izražene u procentima

Kada se posmatra registracija oboljenja zbirnim prijavama, u kojima dominiraju respiratorne infekcije, učestalost je takođe najviša kod dece. Više od polovine dece ima bar jednu registrovanu epizodu respiratorne infekcije tokom godine, dok se u starijim školskim uzrastima i kod odraslih ta frekvencije kreće od 10-30%. Naravno, prilikom interpretacije treba imati u vidu da se registruju višestruke epizode kod pojedinih osoba (osobe sa povećanom dispozicijom ili ekspozicijom prema respiratornim infekcijama, ili deca čiji se roditelji brže odlučuju za posetu pedijatru), dok se značajan broj osoba,

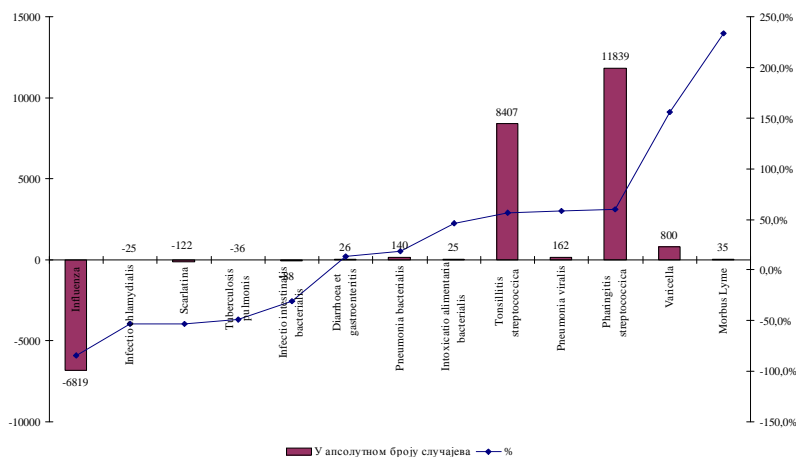
posebno odraslih, i ne javlja lekaru kod blažih ili srednje teških oblika respiratornih infekcija. Protekle godine u strukturi bolesti vodeće dijagnoze su J02 (streptokokni faringitisi), a potom J03 (streptokokni tonzilofaringitisi) i J11 (influenca).

Epidemiološka situacija na području Raškog okruga

U odnosu na prethodnu godinu, u 2010. godini se ne registruju botulizam, tuberkulozni meningitis, tuberkuloza kostiju i zglobova, zatim leptospiroze, hemoragična groznica sa bubrežnim sindromom, sifilis i zauške. Sa druge strane, dijagnostikovani su slučajevi šigeloze, rubele i sepse kojih nije bilo prethodne godine. Ove razlike nastaju, pored promene ekoloških uslova bitnih za nastanak i širenje pojedinih infekcija, delom i usled razlika u ažurnosti prijavljivanja.

Značajnije smanjenje incidencije registrovano je kod influence, bakterijskih meningitisa, tuberkuloze, šarlaha, bakterijskih crevnih infekcija i genitalnih infekcija izazvanih hlamidijom, dok su značajna povećanja incidencije zabeležena kod bakterijskih i virusnih pneumonija, akutnih tonzilofaringitisa, varicele, lajmske bolesti, infekcija izazvanih virusima hepatitisa B i C (akutne, hronične i nosilaštvo virusa), potom kod bakterijskih crevnih intoksikacija i infekcija izazvanih salmonelama.

Sl. 6. Razlike u učestalosti pojedinih oboljenja u Raškom okrugu 2010. i 2009. godine (u apsolutnom broju i procentualno)

Na slici se vidi razlika u registraciji pojedinih oboljenja u prethodne dve godine. Najveće promene registrovane su kod lajmske bolesti, ovčijih boginja i gripa.

Tokom 2010. godine registrovano je 10 novih epidemija zaraznih bolesti, dok su dve epidemije koje su prijavljene tokom 2009. godine bile aktuelne, odnosno trajale su i prvih nedelja/meseci ove godine (grip i botulizam).

Učestalost zaraznih bolesti tokom 2010. godine nije bitnije odstupala od očekivane, i pored promena uslova sredine koji mogu imati uticaja na nastanak i širenje zaraznih bolesti (poplave, zemljotres, socijalna degradacija)

Može se oceniti da je epidemiološka situacija ukupno posmatrano povoljna i pod kontrolom.

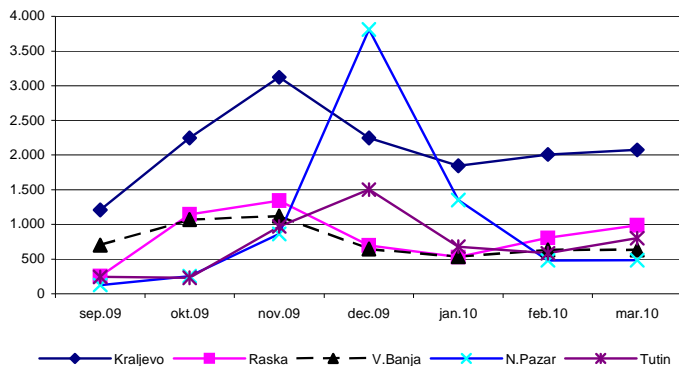
Grip i druge akutne respiratorne infekcije

U jesen 2009. godine došlo do naglog epidemijskog širenja pandemijskog soja virusa gripa A H1N1 sa dva epidemijska talasa (krajem novembra i u drugoj polovini decembra 2009. godine). Od poslednje nedelje 2009. godine dolazi do smirivanja epidemije, te se već u januaru 2010. godine registruje pad incidencije ispod epidemijskog praga.

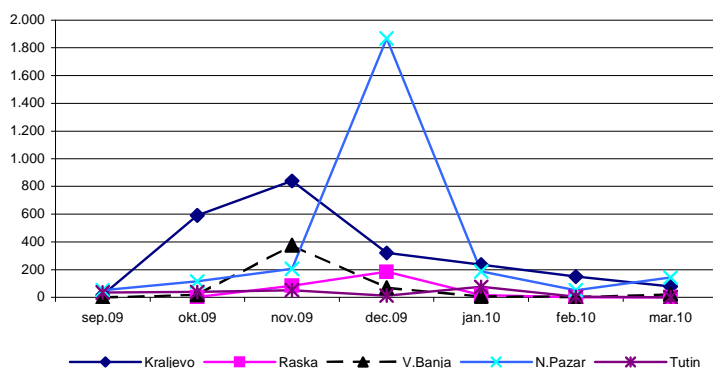
U istom periodu, zbog gripa je hospitalizovano 179 osoba u bolnicama u Kraljevu i Novom Pazaru. Manji broj osoba sa područja okruga hospitalizovan je u ustanovama van Raškog okruga (Klinički centar u Kragujevcu, Klinički centar Srbije u Beogradu).

Vakcinacija monotipnom vakcinom je počela 17. decembra i tokom 2009. godine je vakcinisano ukupno 2.285 osoba. U 2010. godini je vakcinisano još 1.308 osoba što ukupno čini oko 1,1% populacije.

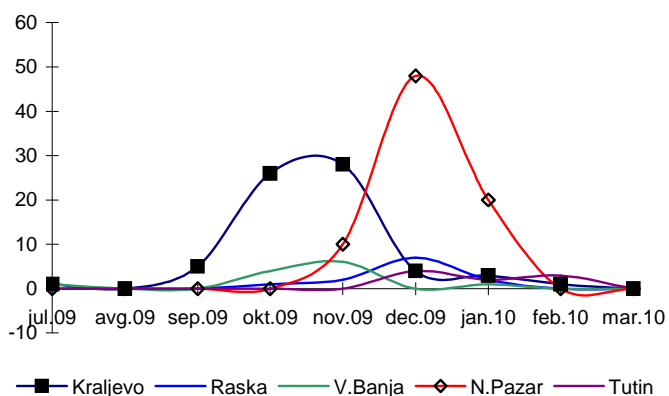
Sl. 7 Akutne respiratorne infekcije (prema podacima iz zbirnih prijava zaraznih bolesti) po opštinama u Raškom upravnom okrugu u periodu septembar 2009 – mart 2010. godine

Sl. 8 Oboljenja slična gripu (prema podacima iz populacionog nadzora nad OSG) po opštinama u Raškom upravnom okrugu u periodu septembar 2009 – mart 2010. godine

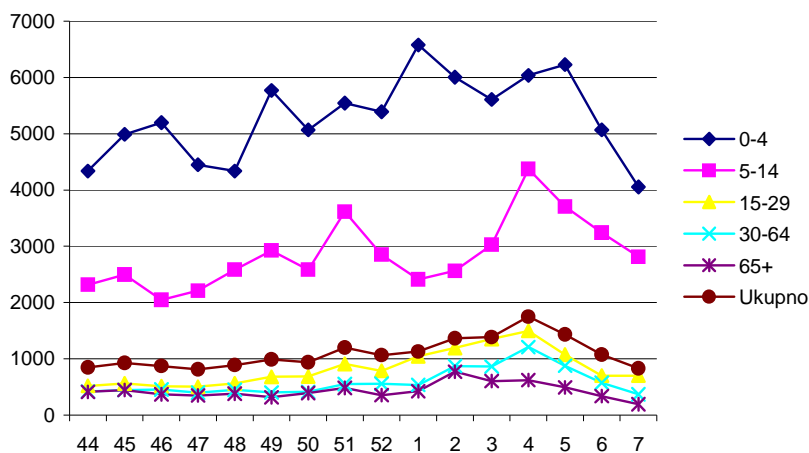

Sl. 9 Broj obolelih od gripa hospitalizovanih u Raškom upravno okrugu u periodu jul 2009 – mart 2010. godine

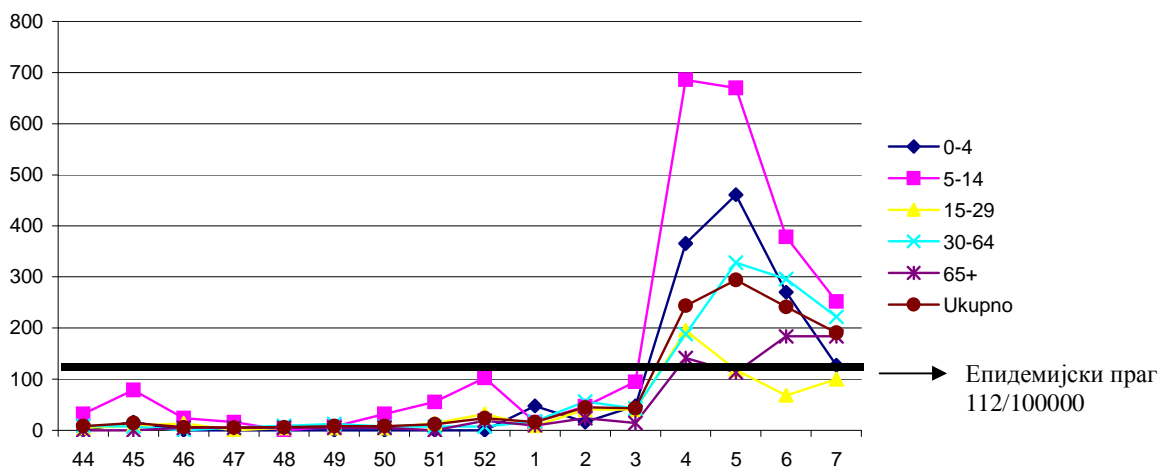

Od kraja 2010. godine dolazi do ponovnog povećanja incidencije akutnih respiratornih infekcija, kao i gripa. U okviru nadzora uzorkovan je veći broj uzoraka radi potvrde sojeva virusa u cirkulaciji i dokazane su infekcije virusom gripa A H1N1 (pandemijski, koji je i dominantan) i A H3N2. Za razliku od 2009. godine, pojava gripa krajem 2010. godine odgovara uobičajenom sezonskom javljanju.

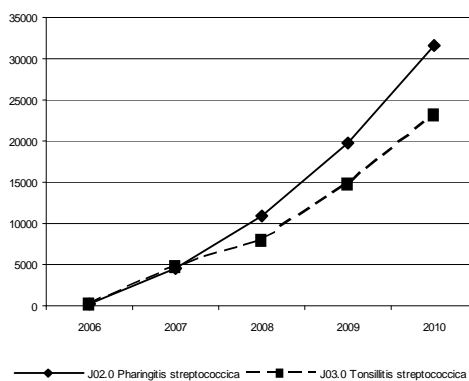
Sl. 10 Konsultacije kod lekara zbog akutnih respiratornih infekcija krajem 2010. i početkom 2011. godine u opštini Kraljevo (samo prve posete, uzrasno specifične stope 1/100000)

Sl. 11 Kretanje oboljenja sličnih gripu krajem 2010. i početkom 2011. godine u opštini Kraljevo (prema populacionom registru) (uzrasno specifične stope 1/100000)

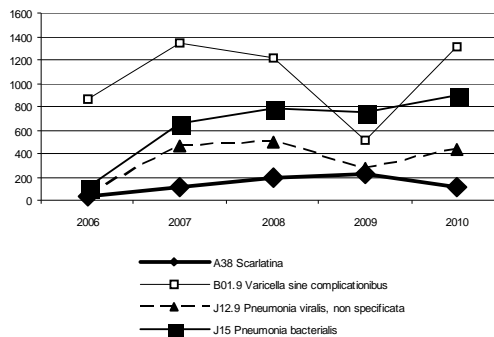

Sl. 12 Streptokokni faringitisi i tonzilitisi tokom poslednjih pet godina

Kod streptokoknih tonzilofaringitisa uočava se značajan porast broja prijavljenih slučajeva tokom petogodišnjeg perioda, s tim da osnovni razlog tome leži u poboljšanju registracije ovih bolesti.

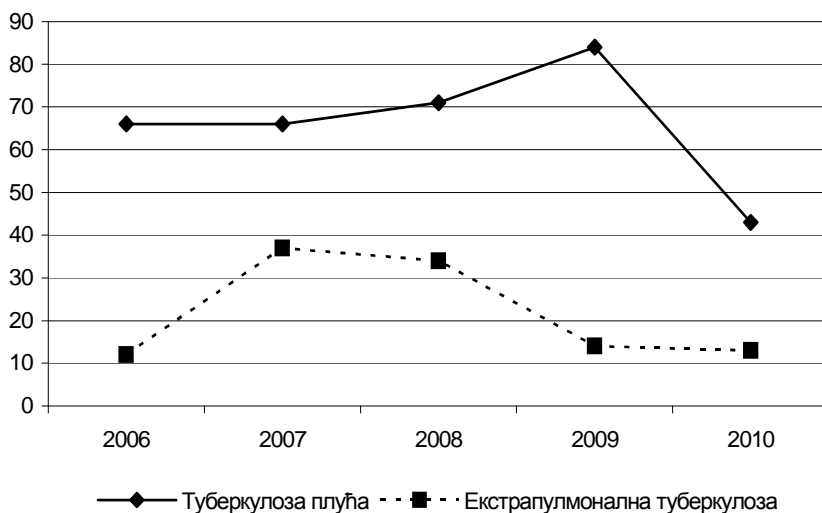
Sl. 13 Druge akutne respiratorne infekcije tokom poslednjih pet godina

Ostale akutne respiratorne infekcije pokazuju oscilacije u registraciji u istom periodu, u većoj meri zavisne od stvarne epidemiološke situacije nego što je to slučaj kod streptokoknih tonzilitisa i faringitisa.

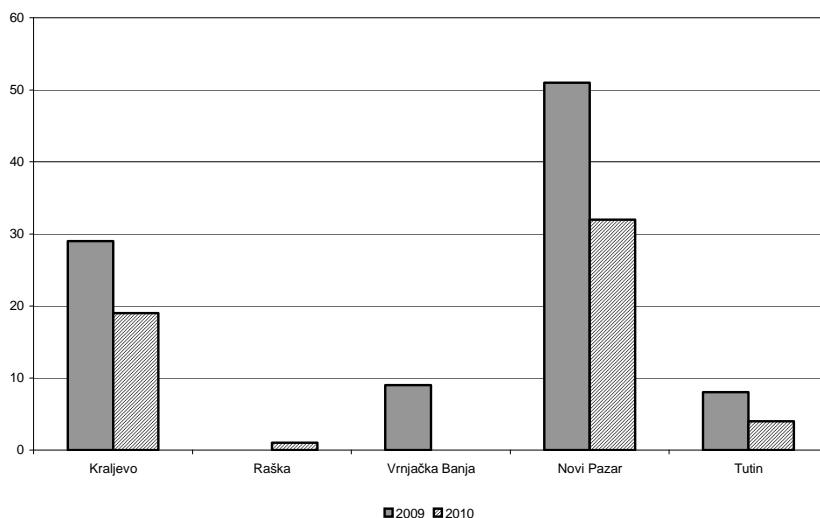
Tuberkuloza

Sl. 14 Broj registrovanih slučajeva tuberkuloze u prethodnih pet godina u Raškom okrugu

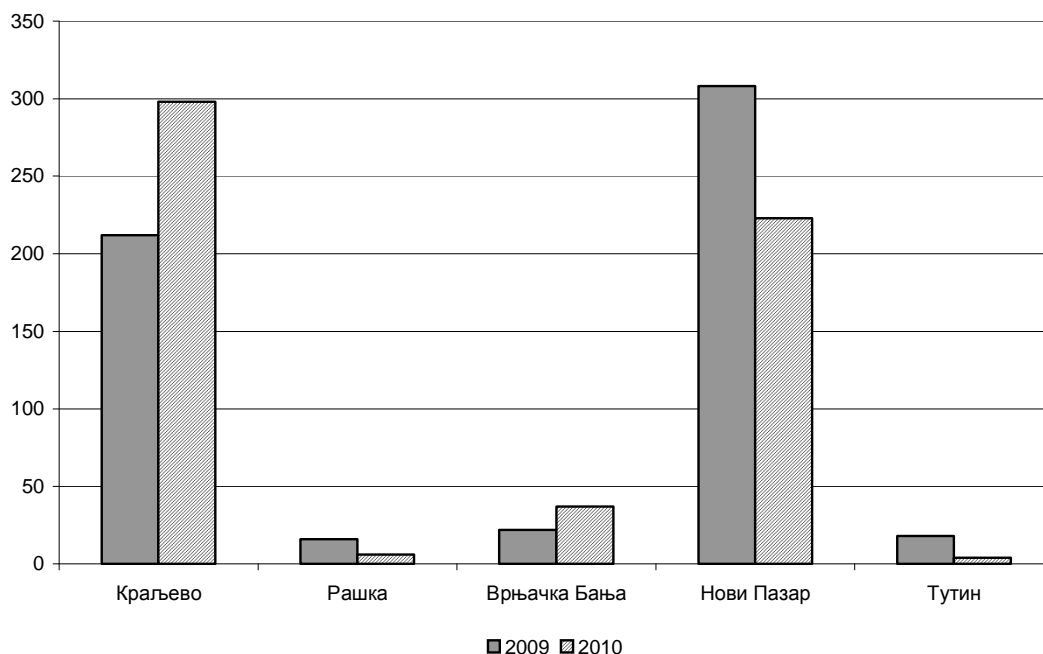
Nakon blagog porasta incidencije kako plućnih, tako i ekstrapulmonalnih oblika tuberkuloze, u 2010. godini dolazi do pada učestalosti. Prethodne godine je registrovano 56 novoobolelih od tuberkuloze u Raškom okrugu, što je 41 manje u odnosu na 2009. godinu. Od ukupnog broja, 13 su ekstrapulmonalni oblici. Do pada učestalosti došlo je u svim opštinama u okrugu, osim u Raški gde je promena učestalosti zanemarljiva (0:1).

Sl. 15. Uporedni pregled oboljevanja od tuberkuloze po opštinama u Raškom okrugu, 2009. i 2010. godine

Crevne zarazne bolesti

Sl. 16. Broj registrovanih slučajeva crevnih zaraznih bolesti, po opštinama, 2009. i 2010. godine

U 2010. godini nešto viša učestalost crevnih infekcija registrovana je u Kraljevu i Vrnjačkoj Banji, dok je do pada došlo u ostalim opštinama Raškog okruga. Međutim, ni u jednoj od opština crevne zaraze nisu predstavljale značajan epidemiološki problem, čak ni u situacijama znatnog pogoršanja faktora koji mogu imati uticaja na nastanak i širenje epidemija bolesti iz ove grupe (poplave i zemljotres, i posledični poremećaji u vodosnabdevanju). U prethodnoj godini je registrovana jedna hidrična epidemija među korisnicima vode sa lokalnog, nekontrolisanog vodovoda, koja je nastala usled prodora površinskih voda u vodovodnu mrežu nakon poplava. Kako je epidemija otkrivena blagovremeno, i preduzete sve

neophodne protivepidemijske mere, broj obolelih u ovoj epidemiji je bio relativno nizak u odnosu na broj korisnika ovog vodovoda.

Kada se posmatraju pojedinačne bolesti u ovoj grupi, takođe se ne uočavaju značajnije razlike u učestalosti u odnosu na prethodnu godinu.

Polno prenosive infekcije i infekcije koje se prenose putem krvi

U odnosu na prethodnu godinu, ukupan broj infekcija u ovoj grupi je manji za 22% na teritoriji okruga, s tim da je promena najviše uzrokovana manjim brojem dijagnostikovanih genitalnih infekcija izazvanih hlamidijama. U opštini Kraljevo je dvostruko više novootkrivenih nosilaca antitela protiv virusa hepatitisa C, najviše među intravenskim korisnicima droga (10:5).

Ostale bolesti se uglavnom registruju na nivou prethodnih godina.

U 2010. godini nije zabeležen ni jedan slučaj HIV infekcije.

U savetovalištu za HIV i polnopenosive infekcije obavljeno je dobrovoljno poverljivo savetovanje sa 938 klijenata, a testiranje je izvršeno kod 929 klijenta. Ukupno je urađeno 2572 različita testa (MiniVidas, ELISA, DIF). U odnosu na prethodnu godinu povećanje obima pruženih usluga u savetovalištu je više od 50%.

Tabela 6. Broj registrovanih slučajeva polnih i krvlju prenosivih infekcija u Raškom okrugu za 2009. i 2010. godinu

Oboljenje	Kraljevo		Raška		Vrnjačka Banja		Novi Pazar		Tutin	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009
A51.9 Syphilis recens, non specificata	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0
A53.9 Syphilis alia et non specificata	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
A56.8 Infectio chlamydialis modo sexuali transmissa	22	47	0	0	0	0	0	0	0	0
B16.9 Hepatitis acuta B sine delta agente	4	4	2	0	1	3	3	0	1	0
B17.1 Hepatits acuta C	2	1	1	1	0	0	1	2	0	0
B18.1 Hepatitis viralis chronica B sine delta agente	0	0	0	0	0	1	9	9	0	0
B18.2 Hepatits viralis chronica C	10	5	1	0	0	2	4	4	1	0

Transmisivne zarazne bolesti i zoonoze

U grupi transmisivnih bolesti registruje se lajmska bolest sa 50 slučajeva (u 2009. godini 15 obolelih), a u grupi zoonoza nema registrovanih slučajeva.

U antirabičnoj ambulanti pregledane su 403 osobe ozleđene od životinja, a antirabični tretman je primenjen kod 25 (~6%).

Tokom godine, kao i u ranijem periodu, ostvarena je veoma intenzivna i dobra saradnja sa veterinarskom službom, što je omogućilo da se kod manjeg broja osoba primeni antirabični tretman zahvaljujući veterinarskom nadzoru nad životinjama, kao i laboratorijskom pregledu uginulih ili žrtvovanih životinja koje su nanele ozlede ljudima.

Krajem godine je započela i vakcinacija lisica protiv besnila, ali do sada niti epidemiološka niti veterinarska služba u okrugu nisu bile uključene niti informisane o toku vakcinacije.

Bolničke infekcije

U toku 2010. godine nisu registrovane epidemije bolničkih infekcija.

Studija prevalencije bolničkih infekcija je sprovedena u Opštim bolnicama u Kraljevu i Novom Pazaru u okviru Treće nacionalne studije prevalencije.

Prevalencija pacijenata sa bolničkom infekcijom u OB Kraljevo u istraženom uzorku je bila 4,47% (11/246). U prethodnoj studiji prevalencije sprovedenoj 2005. godine, prevalencija pacijenata sa BI u Kraljevu je bila 3,38 (17/503). Zbog uslova izvođenja studije (znatno manji bolnički kapaciteti nakon zemljotresa, hospitalizacija samo teških pacijenata, i samim tim relativno veća učestalost BI), podaci nisu u potpunosti uporedivi. Može se zaključiti da tokom petogodišnjeg perioda nije došlo do pogoršanja situacije kada su u pitanju bolničke infekcije u OB Kraljevo. Prevalencija pacijenata sa bolničkom infekcijom u OB Novi Pazar u istraženom uzorku je bila 6,12% (12/196).

Studija incidencije sprovedena je tokom dva meseca kod pacijenata na odeljenju opšte hirurgije u OB Kraljevo a rezultati su prikazani u tabeli.

Tabela 7. Rezultati sprovedene studije incidencije BI na odeljenju opšte hirurgije OB Kraljevo

Mesec	Broj hospital. pacijenata	Dužina hospital. (u danima)	Broj pacijenata sa BI	Broj BI	Stopa incidencije pacijenata sa BI	Stopa incidencije BI	Stopa incidencije BI (na 1000 pacijenata-dana hospital.)
Novembar	87	627	3	4	3,45	4,60	6,38
Decembar	235	1788	12	14	5,11	5,96	7,83
Ukupno	322	2415	15	18	4,66	5,59	7,45

Bolesti koje se mogu prevenirati vakcinama

U protekloj godini registrovana su dva slučaja rubele kod odraslih osoba i oba su u vezi sa epidemijom rubele u Republici Srpskoj. Autohtonih slučajeva rubele nije bilo.

Slučajevi parotitisa, za razliku od 2009. godine, nisu registrovani.

Epidemije zaraznih bolesti

Januar - februar 2010. Pneumonia et bronchitis acuta per Mycoplasma pneumoniae, školska deca i članovi jedne porodice u selu Popovići kod Kraljeva, sa 6 obolelih od 7 izloženih (jedna hospitalizovana osoba), preneti kapljičnim putem, uzročnik dokazan molekularnim i serološkim metodama.

Februar – mart 2010. Diarrhoea et gastroenteritis, causa infectionis suspecta. Obolelo 18 od oko 260 korisnika lokalnog seoskog vodovoda, infekcija preneti vodovodskom vodom nakon poplava u selu Zaklopača kod Kraljeva. Uzročnik epidemije nije dokazan.

Mart 2010. godine. Diarrhoea et gastroenteritis, causa infectionis suspecta . Obolelo 26 od 360 korisnika i osoblja gerontološkog centra u Mataruškoj Banji kod Kraljeva. Infekcija preneti kontaktom. Pretpostavljeno je da se radi o virusnom uzročniku.

April 2010. godine. Enteritis salmonellosa. Obolelo 4 od 10 članova porodice i gostiju (jedna osoba hospitalno lečena) u selu Bapsko Polje kod Kraljeva. Pretpostavljen mehanizam prenošenja je hrana

(torta) poslužena na porodičnom ručku. Uzročnik (*Salmonella enteritidis*) dokazan u koprokulturama obolelih.

Maj 2010. godine. Enteritis salmonellosa. Obolelo 6 od 11 članova porodice i gostiju (četvoro hospitalizovanih) u selu Mileniće, Mlanča, kod Kraljeva. Infekcija prenetu putem hrane (ruska salata). Uzročnik dokazan u koprokulturama i u hrani (*Salmonella enteritidis*).

Jul 2010. godine. Intoxicatio alimentaris bacterialis, non specificata. Obolelo svih 7 članova porodice koji su prisustvovali porodičnom ručku (dvoje bolnički lečeno) u selu Bukovica kod Kraljeva. Infekcija prenetu najverovatnije putem pečene piletine. Pretpostavljen uzročnik *Staphylococcus*.

Avgust 2010. godine. Intoxicatio alimentaris bacterialis, non specificata. Obolelo 3 od 15 eksponiranih članova porodice iz sela Kovanluk kod Kraljeva (svi hospitalizovani). Infekcija prenetu putem hrane (kolači). Uzročnik nije izolovan.

Oktobar 2010. godine. Diarrhoea et gastroenteritis, causa infectionis suspecta. Obolelo 80 od 200 izložene dece, nastavnog osoblja i osoblja odmarališta na Goču kod Kraljeva. Hospitalizovano petoro dece. Infekcija prenetu kontaktom. Radi se najverovatnije o virusnom uzročniku, koji nije laboratorijski dokazan.

Novembar 2010. godine. Enteritis salmonellosa. Obolelo 12 od oko 200 gostiju na svadbenom veselju u restoranu u Novom Pazaru (9 hospitalizovanih). Infekcija prenetu najverovatnije putem torte. Uzročnik dokazan u koprokulturama obolelih (*Salmonella enteritidis*).

Decembar 2010. godine. Diarrhoea et gastroenteritis, causa infectionis suspecta. Obolelo 6 od 10 članova dve porodice iz Kraljeva, nije bilo hospitalizovanih. Pretpostavljen mehanizam prenosa je kontaktni. Uzročnik nije utvrđen.

Izveštaj o sprovedenim imunizacijama

Obavezne imunizacije na teritoriji Raškog upravnog okruga su u toku 2010. godine sprovedene sa zadovoljavajućim obuhvatom iznad 95% planirane dece za većinu vrsta vakcina i u svim planiranim godištim, osim vakcinacije protiv hepatitisa B i vakcinacije protiv hemofilusa influence tip B.

Kod vakcinacije protiv hepatitisa B u 12. godini života usled neredovnih isporuka i nedovoljnih količina vakcine prethodnih godina, došlo je do propuštanje jedne generacije, i taj propust se postepeno nadoknađuje.

U opštini Novi Pazar je takođe došlo i do nešto manjeg obuhvata DTP, OPV i MMR vakcinama u primarnoj imunizaciji, kao i u revakcinaciji dT i OPV u 14 godini. Razlog ovakvog obuhvata je velika fluktuacija populacije u ovoj opštini, te će se naknadnim aktivnostima na reviziji kartoteke utvrditi da li zaista postoji nedovoljan obuhvat ovim vakcinama, ili je samo posledica izračunavanja na veći broj planirane dece, od stvarno prisutnog broja obveznika u ovoj opštini.

Slična situacija je registrovana i kod MMR revakcinacije u 12. godini u opštini Raška. Deca koja su planirana za revakcinaciju nisu bila nađena tokom godine, ali plan nije umanjen, te se dobija manji obuhvat od željenog. Ažuriranjem kartoteke će se ovaj deficit verovatno izgubiti tokom 2011. godine.

Ukupno posmatrano, može se zaključiti da se program imunizacija u celini sprovodi na zadovoljavajući način u Raškom okrugu.

Problem kome se treba posvetiti u narednom periodu je prenošenje odgovornosti za izvođenje imunizacija na izabrane lekare čime se imunizacija u potpunosti decentralizuje, što otežava planiranje, izvođenje, izveštavanje i nadzor. U narednom periodu će se kroz dodatne aktivnosti sa domovima zdravlja utvrditi koliko i na koji način ova reorganizacija utiče na obuhvat, i shodno tome će se preduzeti mere.

Tab. 8 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv tuberkuloze, Raški okrug, 2010. godina

Redni broj	Opština	Broj živorođenih	Broj vakcinisanih	%
1	Kraljevo	1385	1365	98,56
2	Novi Pazar	2180	2180	100,00
3	Tutin	580	580	100,00
Ukupno okrug		4145	4125	99,52

Tab. 9 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv dečje paralize, Raški okrug, 2010. godine

rb	Opština	Vakcinacija OPV			Revakcinacija OPV									
		Plan.	Vakc.	%	u 2. godini			u 7. godini			u 14. godini			
					Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	
1	Kraljevo	1124	1080	96,09	1202	1157	96,26	1326	1326	100,0	0	1327	1272	95,86
2.	Raška	230	221	96,09	230	221	96,09	230	221	96,09	268	263	98,13	
3.	Novi Pazar Vrnjačka	1578	1463	92,71	1658	1619	97,65	1600	1600	100,0	0	1472	1353	91,92
4.	Banja	249	249	100,0	232	232	100,0	296	296	100,0	0	324	324	100,0
5.	Tutin	540	525	97,22	594	585	98,48	640	635	99,22	450	441	98,00	
Ukupno okrug		3721	3538	95,08	3916	3814	97,40	4092	4078	99,66	3841	3653	95,11	

Tab. 10 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv difterije, tetanusa i velikog kašlja, Raški okrug, 2010. godine

rb.	Opština	Vakcinacija DTP			Revakcinacija DTP u 2. godini			Revakcinacija DT u 7. godini			Revakcinacija dT u 14. godini			
		Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	
1	Kraljevo	1124	1080	96,09	1202	1157	96,26	1326	1326	100,0	0	1327	1272	95,86
2.	Raška	230	224	97,39	230	219	95,22	230	221	96,09	268	262	97,76	
3.	Novi Pazar Vrnjačka	1578	1473	93,35	1658	1630	98,31	1603	1603	100,0	0	1472	1361	92,46
4.	Banja	249	249	100,0	232	232	100,0	296	296	100,0	0	324	324	100,0
5.	Tutin	540	525	97,22	594	585	98,48	640	635	99,22	450	441	98,00	
Ukupno okrug		3721	3551	95,43	3916	3823	97,63	4095	4081	99,66	3841	3660	95,29	

Tab. 11 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv malih boginja, rubele i zauški, Raški okrug 2010. godine

rb	Opština	Vakcinacija MMR			Revakcinacija MMR u 7. godini			Revakcinacija MMR u 12. godini		
		Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%	Plan.	Vakc.	%
1.	Kraljevo	1178	1121	95,16	1325	1325	100,00	122	122	100,00
2.	Raška	230	226	98,26	230	221	96,09	224	206	91,96
3.	Novi Pazar Vrnjačka	1658	1535	92,58	1628	1628	100,00	182	182	100,00
4.	Banja	253	253	100,00	295	295	100,00	335	335	100,00
5.	Tutin	540	528	97,78	640	635	99,22	490	482	98,37
Ukupno okrug		3859	3663	94,92	4118	4104	99,66	1353	1327	98,08

Tab. 12 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv hepatitisa B, Raški okrug, 2010. godine

rb	Opština	Hep. B vakcinacija u prvoj godini sa tri doze			Vakcinisani sa dve doze sa jednom dozom	Hep. B vakcinacija u 12. godini sa tri doze			Vakcinisani sa dve doze sa jednom dozom	
		Plan.	Vakc.	%		Plan.	Vakc.	%		
1.	Kraljevo	1124	1112	98,93	1158	1293	1238	95,75	60	
	Kraljevo (zaostalo godište)					1358	0	0	865	491
2.	Raška	230	213	92,61	86	224	206	91,96	12	4
3.	Novi Pazar	1578	1533	97,15	1553	1320	1256	95,15	944	1273
	Vrnjačka			100,0						
4.	Banja	247	247	0	231	614	310	50,49	569	598
5.	Tutin	540	525	97,22	200	490	482	98,37		
	Ukupno	3719	3630	97,61	3228	5299	3492	65,90	2450	2366

Tab. 13 Izveštaj o sprovedenoj imunizaciji protiv oboljenja izazvanih Haemophilusom influenzae tip b, Raški okrug, 2010. godine

rb	Opština	Hib vakcinacija			Vakcinisani sa tri doze	Potpuno vakc. sa dve doze	Potpuno vakc. sa jednom dozom
		Plan.	Vakc.	%			
1.	Kraljevo	1301	1257	96,62	1216	37	4
2.	Raška	230	224	97,39	224	0	0
3.	Novi Pazar	1578	1569	99,43	1270	238	61
	Vrnjačka						
4.	Banja	249	249	100,00	249	0	0
5.	Tutin	540	525	97,22	186	193	146
	Ukupno	3898	3824	98,10	3145	468	211

Tab. 14 Izveštaj o vakcinaciji protiv hepatitisa B po epidemiološkim i kliničkim indikacijama, osobe koje su primile kompletnu seriju od 3, odnosno 4 doze vakcine, Raški okrug, 2010. godine

Opštine	Dijaliza	Polni partneri HBs Ag +	IVN	Insulin zavisni dijabetici	Štić. ust. soc. zašt.	Zdrav. radnici	Učen.i stud. zdrav. struke	Ukupno vakcinisanih osoba
Kraljevo	6	6	1	1		53	425	492
Raška		3				1		4
Novi Pazar	3	13	1	3		22	220	262
Vrnjačka Banja						3		3
Tutin								0
Ukupno	9	22	2	4		79	645	761

Tab. 15 Imunizacija protiv gripa u Raškom okrugu – po dobnim grupama, 2010. godine

R. b. Opština	Uzrast				Ukupno vakcin.
	6 mes. - 4 god.	5-19 god.	20-64 god.	65 i više	
1 Kraljevo	5	25	1432	2055	3517
2 Raška	3	7	346	133	489
3 Novi Pazar	0	0	214	621	835
Vrnjačka					
4 Banja	12	9	828	879	1728
5 Tutin	10	25	600	577	1212
Ukupno	30	66	3420	4265	7781

Tab. 16 Imunizacija protiv gripa u Raškom okrugu – po indikacijama, 2010. godine

R. b. Opština	Epidemiološke indikacije						Ukupno vakcin.
	Kliničke indikac.	gerontološki centri	ust. soc. zašt.	zdravstve ne ust.	javne službe	stariji od 65 god.	
1 Kraljevo	1282	125	31	298	145	1636	3517
2 Raška	375			25	4	85	489
3 Novi Pazar	425	0	0	62	6	342	835
Vrnjačka							
4 Banja	356	64	56	277	156	819	1728
5 Tutin	210	250	150	210	45	347	1212
Ukupno okrug	2648	439	237	872	356	3229	7781

Tab. 17 Antirabična zaštita u Raškom okrugu, 2010. godine

R. b.	Br. pregledanih/ ozleđenih osoba	Netretirani	Aplikovan HRIG i vakcina	Aplikovana samo vakcina	Br. preekspoziciono zaštićenih	Ukupno zaštićeno osoba
1.	403		25	0	0	25

Tab. 18 Stopa incidencije (1/100.000 stanovnika) zaraznih bolesti, po opštinama Raški okrug, 2010. godine (1)

Oboljenje	Ukupno		Kraljevo		Raška		Vrnjačka Banja		Novi Pazar		Tutin	
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.
A02.0 Enteritis salmonellosa	44	14,7	23	19,3	2	7,9	7	26,5	12	12,4	0	0,0
A02.9 Infectio per salmonellam non specificata	11	3,7	1	0,8	0	0,0	0	0,0	10	10,3	0	0,0
A03.3 Dysenteria bacilaris per Sh. Sonnei	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A04.0 Infectio intestinalis per E. Coli enteropathogenem	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A04.7 Enterocolitis per Clostridium difficile	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
A04.9 Infectio intestinalis bacterialis non specificata	194	64,8	4	3,4	2	7,9	0	0,0	185	190,8	3	9,4
A05.9 Intoxicatio alimentaria bacterialis, non specificata	79	26,4	63	53,0	0	0,0	4	15,1	12	12,4	0	0,0
A09 Diarrhoea et gastroenteritis causa infectionis suspecta	220	73,5	197	165,6	2	7,9	19	71,8	1	1,0	1	3,1
A15.0 Tuberculosis pulmonis, per microscopiam sputi confirmata	38	12,7	11	9,2	1	4,0	0	0,0	24	24,8	2	6,3
A15.1 Tuberculosis pulmonis, solum culture confirmata	2	0,7	2	1,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A15.2 Tuberculosis pulmonis, per histologiam confirmata	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A15.5 Tuberculosis laryngis, tracheae et bronchi, per bacteriologiam et histologiam confirmata	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
A15.6 Pleuritis tuberculosa, per bacteriologiam histologiam confirmata	4	1,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	3,1	1	3,1
A16.0 Tuberculosis pulmonis bacteriologicice histologicice negativa	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A16.5 Pleuritis tuberculosa	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A16.8 Tuberculosis organorum respiratoriorum alia	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	3,1
A18.1 Tuberculosis sistematis genitourinarii	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
A18.2 tuberculosis lymphoglandularum pheriperica	5	1,7	3	2,5	0	0,0	0	0,0	2	2,1	0	0,0
A18.8 Tuberculosis organorum ailorum, specificatorum	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
A38 Scarlatina	109	36,4	105	88,3	1	4,0	3	11,3	0	0,0	0	0,0
A41.8 Septicaemia alia, apecificata	3	1,0	1	0,8	0	0,0	1	3,8	1	1,0	0	0,0

Oboljenje	Ukupno		Kraljevo		Raška		Vrnjačka Banja		Novi Pazar		Tutin	
	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.	Broj	Inc.
A51.9 Syphilis recens, non specificata	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A56.8 Infectio chlamydialis modo sexuali transmissa	22	7,4	22	18,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
A69.2 Morbus Lyme	50	16,7	44	37,0	0	0,0	6	22,7	0	0,0	0	0,0
A87.0 Meningitis viralis, non specificata	5	1,7	3	2,5	0	0,0	0	0,0	2	2,1	0	0,0
B01.9 Varicella sine complicationibus	1312	438,6	757	636,4	199	789,2	228	862,0	34	35,1	94	294,4
B06.9 Rubeola sine complicationibus	2	0,7	1	0,8	0	0,0	1	3,8	0	0,0	0	0,0
B15.9 Hepatitis A sine comate hepatico	11	3,7	4	3,4	0	0,0	7	26,5	0	0,0	0	0,0
B16.9 Hepatitis acuta B sine delta agente	11	3,7	4	3,4	2	7,9	1	3,8	3	3,1	1	3,1
B17.1 Hepatitis acuta C	4	1,3	2	1,7	1	4,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
B18.1 Hepatitis viralis chronica B sine delta agente	9	3,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	9	9,3	0	0,0
B18.2 Hepatitis viralis chronica C	16	5,3	10	8,4	1	4,0	0	0,0	4	4,1	1	3,1
B19.9 Hepatitis viralis, non specificata	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
B27.9 Mononucleosis infectiva, non specificata	26	8,7	20	16,8	1	4,0	0	0,0	5	5,2	0	0,0
B86 Scabies	24	8,0	24	20,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
G00.9 Meningitis bacterialis, non specificata	4	1,3	3	2,5	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0
J02.0 Pharyngitis streptococcica	31647	10578,8	18028	15154,8	4589	18199,5	6046	22857,4	1744	1798,7	1240	3883,1
J03.0 Tonsillitis streptococcica	23250	7771,9	10177	8555,0	3430	13603,0	2104	7954,3	1525	1572,9	6014	18833,2
J10 Influenza, virus identificatum	5	1,7	3	2,5	0	0,0	0	0,0	2	2,1	0	0,0
J11 Influenza, virus non identificatum	1251	418,2	617	518,7	18	71,4	53	200,4	536	552,8	27	84,6
J12.9 Pneumonia viralis, non specificata	440	147,1	89	74,8	2	7,9	14	52,9	28	28,9	307	961,4
J13 Pneumonia pneumococcica	1	0,3	1	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
J15 Pneumonia bacterialis	898	300,2	815	685,1	2	7,9	2	7,6	37	38,2	42	131,5
Ukupno	59709	19959,2	31041	26093,9	8253	32730,5	8496	32119,8	4185	4316,3	7734	24219,5
Z22.5 Nosilaštvo antigena virusnog hepatitisa B	17	5,7	4	3,4	0	0,0	0	0,0	13	13,4	0	0,0
Z22.9 Nosilaštvo antitela na virusni hepatitis C (anti HCV)	15	5,0	6	5,0	0	0,0	0	0,0	9	9,3	0	0,0

Tab. 19 Distribucija obolelih od zaraznih bolesti koje se prijavljuju pojedinačno, po polu i uzrastu, ukupno za Raški okrug, 2010. godine(1)

Oboljenje	Pol	0		1		2		3		4		5		6		7-9		10-14		15-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60+		Ukupno	
		Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um		
A02.0	M	1		2		1		1		2												2			2		2		2		15		
	Ž					2		3				2		1				6		2		5		2		3		2		1		29	
A02.9	M																	2				1				2		2				7	
	Ž			1																	1							1		1		4	
A3.3	M																															0	
	Ž									1																						1	
A04.0	M																															0	
	Ž											1																				1	
A04.7	M																												1		1		
	Ž																												0		0		
A04.9	M	3		28		23		9		3		3		0		5		10		3		6		4		1		4		3		105	
	Ž	5		23		12		3		6		1		1		7		4		3		4		10		1		3		6		89	
A05.9	M															1		3		2		6		8		1		7		8		36	
	Ž											1				1		2		7		8		2		3		5		14		43	
A09	M	3		12		5		1		5		5		5		6		8		3		6		4		2		3		23		91	
	Ž	1		6		10		3		5		3		1		18		6		3		3		4		9		4		53		129	
A15.0	M													1		1					1		2			7		5		5	1	22	1
	Ž																				1		3		3			2		7		16	
A15.1	M																												2		2		
	Ž																															0	
A15.2	M																												1		1		
	Ž																															0	
A15.5	M																					1										1	
	Ž																															0	
A15.6	M																				1		1		1							3	
	Ž																												1		1		
A16.0	M																															0	
	Ž																															1	

Oboljenje	Pol	0		1		2		3		4		5		6		7-9		10-14		15-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60+		Ukupno	
		Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um		
A16.5	M																						1										1
	Ž																																
A16.8	M																																0
	Ž																														1		1
A18.1	M																																0
	Ž																										1						1
A18.2	M																																
	Ž					1																	1				1		1		1		5
A18.8	M																														1		1
	Ž																																0
A41.8	M				1																					1							2
	Ž	1																															1
A51.9	M																										1						1
	Ž																																0
A69.2	M								1		1		1				2								2		3		1		7		18
	Ž					1			1				2		1				1		3		1		1		1		10		11		32
A87.0	M				1												2			1													4
	Ž																												1				1
B6.9	M																						1										1
	Ž																								1								1
B 15.9	M																								1		1						2
	Ž									1						2		1					1		3			1					9
B16.9	M																								1				2		2		5
	Ž																						2		1			2		1			6
B17.1	M				1																				1		1						3
	Ž																														1		1
B18.1	M																							1		1		1			4		7
	Ž																							1						1			2

Oboljenje	Pol	0		1		2		3		4		5		6		7-9		10-14		15-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60+		Ukupno		
		Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um			
B18.2	M																						4	5		1		1				11		
	Ž																						1	2				2					5	
B19.9	M															1																	1	
	Ž																																	0
B27.9	M					2						2		1		1				3		4											13	
	Ž									1						1		2		9														13
G00.9	M															1						2											3	
	Ž																														1	1	1	1
Ukupno	M	7	0	45	0	31	0	11	0	11	0	11	0	8	0	16	0	27	0	14	0	38	0	29	0	23	0	27	0	59	1	357	1	
	Ž	7	0	30	0	26	0	9	0	15	0	8	0	5	0	30	0	21	0	27	0	32	0	30	0	19	0	34	0	100	1	393	1	
Z22.5	M																			1		2		2		4		3		2		14		
	Ž																				1			1				1					3	
Z22.9	M																				1		3		3		1				2		10	
	Ž																						2		2				1				5	

Tabela 19a Umri od zaraznih bolesti po opštinama, Raški okrug, 2010. godine

	Kraljevo	Raška	Vrnjačka Banja	Novi Pazar	Tutin	Ukupno
A15.0 Tuberculosis pulmonis, per microscopiam sputi confirmata				1		1
G00.9 Meningitis bacterialis, non specificata	1					1
J10 Influenza, virus identificatum	1	1	0	1	0	3
Ukupno	2	1	0	2	0	5

Tab. 20 Distribucija obolelih od zaraznih bolesti koje se prijavljuju zbirnim prijavama, po uzrasnim grupama, ukupno za Raški okrug, 2010. godine

Oboljenje	Uzrasne grupe								Ukupno
	< 1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-59	60+	
A 38 Scarlatina	0	11	66	19	11	0	2	0	109
A 56 Infectio sexualis chlamydialis	0	0	0	0	2	4	9	7	22
B 01 Varicella	42	358	538	201	80	15	78	0	1312
B 86 Scabies	0	0	4	3	2	3	9	3	24
J 02 Pharyngitis streptococcica	1481	5740	5449	3333	2690	1817	8096	3041	31647
J 03 Tonsillitis streptococcica	519	4574	5238	2426	1867	1573	5281	1772	23250
J 10 Influenza,virus identificatum	0	1	0	0	1	0	3	0	5
J 11 Influenza,virus non identificatum	16	143	183	200	156	113	340	100	1251
J 12 Pneumonia viralis	2	53	51	18	21	21	155	119	440
J 13 Pneumonia pneumococcica	0	0	0	0	0	0	0	1	1
J 14 Pneumonia per Haemophilum influenzae	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J 15 Pneumonia bacterialis	16	182	232	110	60	22	118	158	898
Ukupno	2076	11062	11761	6310	4890	3568	14091	5201	58959

Tab. 21 Distribucija obolelih od zaraznih bolesti po mesecima, ukupno za Raški okrug, 2010. godine (1)

Oboljenje	Januar		Februar		Mart		April		Maj		Jun		Jul		Avgust		Septembar		Oktobar		Novembar		Decembar		Ukupno	
	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um
A02.0			1				5		5		3		4		5		6		3				12		44	
A02.9									1		3						6								11	
A03.3																	1								1	
A04.0					1																				1	
A04.7													1												1	
A04.9	10		14		13		12		20		13		14		24		36		6		9		23		194	
A05.9	2		3		10		1		11		8		14		6		16		8		0		0		79	
A09	6		15		66		23		16		20		16		7		21		19		8		3		220	
A15.0	1		2	1			1		3		2		6		6		9		2		3		3		38	1
A15.1											2														2	
A15.2											1														1	
A15.5													1												1	
A15.6			1		0								1				1						1		4	
A16.0							1																		1	
A16.5											1														1	
A16.8																			1						1	
A18.1																							1		1	
A18.2	2								1								1						1		5	
A18.8																					1				1	
A38	3		9		12		12		4		5		35		17		4		2		1		5		109	
A41.8					1								1										1		3	
A51.9											1														1	
A56.8	5				2		1		1				3		2		2		2		3		1		22	

Oboljenje	Januar		Februar		Mart		April		Maj		Jun		Jul		Avgust		Septembar		Oktobar		Novembar		Decembar		Ukupno			
	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um	Ob	Um		
A69.2											3		26		17		4										50	
A87.9	2		1										1				1										5	
B01.9	48		86		138		127		83		85		67		69		44		76		220		269				1312	
B06.9			1						1																		2	
B15.9													2		2				4				3				11	
B16.9									1				1		2		2		1				4				11	
B17.1									2						2												4	
B18.1	1		1						1				1		4								1				9	
B18.2									3				2		1		1		2				7				16	
B19.9													1														1	
B27.9	2		1		5				4		1		7		1		2						3				26	
B86	2				2				3		5		4		5						3						24	
G00.9	1												1				2	1									4	1
J02.0	2505		2433		2637		1877		2052		2114		1185		1829		3562		4077		3229		4147				31647	
J03.0	1931		1780		1944		1383		1228		1285		974		1353		2727		2998		2428		3219				23250	
J10	4	2	1					1																			5	3
J11	442		209		244		94		34								7		42		44		135				1251	
J12.9	9		59		70		143		63		9		27		49		1		5		1		4				440	
J13													1														1	
J15	46		32		87		75		41		37		75		51		79		63		124		188				898	
Ukupno	5022	2	4649	1	5232	0	3755	1	3578	0	3598	0	2471	0	3452	0	6535	1	7311	0	6074	0	8032	0	59709	5		
Z22.5	10								1				5		1												17	
Z22.9	8												7														15	

ZDRAVSTVENA ISPRAVNOST NAMIRNICA NA RAŠKOM UPRAVNOM OKRUGU

UVOD

Mikrobiološka i hemijska kontaminacija namirnica predstavlja rizik za nastanak bolesti prenosivih hranom. Pokazalo se da dug put namirnica od primarne proizvodnje do krajnjeg korisnika, kao i industrijski način obrade namirnica i pripreme gotove hrane za veliki broj ljudi pogoduje nastanku sekundarne kontaminacije namirnica, rastu i razmnožavanju bakterija uzročnika bolesti prenosivim hranom. Ovi mikroorganizmi najčešće oštećuju digestivni sistem, ali mogu da oštete i druge organe.

Štetne opasne materije mogu da dospeju u namirnice i kao posledica zagađenja životne sredine. Savremeni procesi proizvodnje namirnica podrazumevaju i upotrebu velikog broja hemijskih preparata. Male doze velikog broja određeni hemijskih elemenata i njihovih jedinjenja u dugom periodu mogu imati negativan efekat na ljudsko zdravlje.

Sadržaj hranljivih sastojaka namirnica koji ne odgovara deklarisanom, može dovesti potrošača u zabludu u pogledu svojstava i namene proizvoda i ugroziti njegovo zdravlje

ZAKONSKA OSNOVA :

1. Zakon o bezbednosti hrane Sl.glasnik RS broj 41/09

NADZOR NAD ZDRAVSTVENOM ISPRAVNOŠĆU NAMIRNICA NA RAŠKOM UPRAVNOM OKRUGU

Zavod za javno zdravlje Kraljevo prikupio je i pbradio podatke o kontroli zdravstvene ispravnosti namirnica na teritoriji Raškog upravnog okruga.

METODOLOGIJA

U toku 2010.godine prikupljeni su podaci o zdravstvenoj ispravnosti namirnica na teritoriji Raškog upravnog okruga po jedinstvenoj metodologiji.

U okviru kontrole mikrobiološke ispravnosti namirnica prikupljeni su podaci o broju pregledanih i broju neispravnih uzoraka zbog nalaza salmonela, koagulaza pozitivnog stafilokoka, kvasci i plesni, insekata i parazita i ostalo.

U okviru kontrole fizičko-hemijske neispravnosti namirnica, prikupljeni su podaci o broju pregledanih uzoraka i broju neispravnih uzoraka u pogledu organoleptičkih svojstava, sastava, sadržaja teških metala i metaloida, pesticida, aditiva.

REZULTATI RADA

Broj kontrolisanih uzoraka namirnica na Raškom upravnom okrugu u 2010.godini

Poreklo uzoraka	Broj kontrolisanih uzoraka	% kontrolisanih uzoraka
Domaća proizvodnja	3539	89,3
Kontrola uvoza	425	10,7
UKUPNO	3964	100,0

Mikrobiološka i fizičko-hemijska neispravnost uzoraka namirnica na Raškom upravnom okrugu u 2010.godini

Vrta analiza	Broj kontrolisanih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Mikrobiološka analiza	3459	187	5,4
Fizičko-hemijska analiza	3554	65	1,8

ZDRAVSTVENA ISPRAVNOST VODE ZA PIĆE NA RAŠKOM UPRAVNOM OKRUGU

UVOD

Higijenski i zdravstveno bezbedna voda za piće jedan je osnovnih preduslova dobrog zdravlja. Svetska zdravstvena organizacija je pristup vodosnabdevanju svrstala u dvanaest osnovnih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva jedne zemlje.

Javnozdravstvenu kontrolu kvaliteta vode za piće na teritoriji Raškog upravnog okruga sprovodi Zavod za javno zdravlje Kraljevo u skladu sa važećom zakonskom regulativom i propisanom metologijom.

ZAKONSKA OSNOVA :

2. Zakon o vodama Sl.glasnik RS broj 30/10
3. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, Sl.glasnik SRS broj 58/89 i Sl.glasnik RS broj 44/91i125/04
4. Zakon o zaštiti životne sredine, Sl.glasnik RS broj135/04
5. Zakon o bezbednosti hrane, Sl.glasnik RS broj 41/09
6. Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće, Sl.list SRJ broj 42/98 i 44/99
7. Program zdravstvene zaštite stanovništva od zaraznih bolesti od 2002. do 2010. godine SL.glasnik RS broj 29/02

METODOLOGIJA

Zavod za javno zdravlje Kraljevo je u toku 2010.godine sprovodio sistematsku javnozdravstvenu kontrolu kvaliteta vode za piće sa centralnih gradskih vodovoda na teritoriji Raškog upravnog okruga na osnovu internih ugovora o kontroli sa javnokomunalnim preduzećima. Kontrola ispravnosti vode za piće sa seoskih vodovoda i lokalnih vodnih obekata za javno vodosnabdevanje se sprovodila takođe na osnovu internih ugovora i zahteva vlasnika objekata.

Kontrola higijenske ispravnosti uzoraka vode za piće podrazumeva analizu uzoraka na mikrobiološke i fizičko-hemijske preglede i izradu specijalističkih mišljenja o higijenskoj ispravnosti vode za piće.

VODOSNABDEVANJE NA TERITORIJI RAŠKOG UPRAVNOG OKRUGA

Gradska područja na teritoriji Raškog upravnog okruga snabdevaju se vodom za piće preko centralnih gradskih vodovoda. Na svim centralnim vodovodima uspostavljena je kontinuirana dezinfekcija vode i sistematska kontrola higijenske ispravnosti vode za piće.

GRAD KRALJEVO

Vodosnabdevanje na području grada Kraljeva sprovodi se isključivo putem podzemnih voda iz izdani u okviru aluvijona reke Ibar iz četiri izvorišta i dezinfikuju se hlornim preparatima bez predhodnog prečišćavanja :

- Izvorište Konarevo
- Izvorište Žičko polje
- Izvorište Đeriz
- Izvorište Čibukovac

OPŠTINA VRNJAČKA BANJA

Kao zahvat vode – izvorište koristi se :

- izvorska voda (izvorište Goč i Stanišinci)
- podzemna voda (izvorište Vitojevac i Saramandić)
- površinska voda (izvorište Novoselska , Kamenička i Vrnjačka reka).

Proces prečišćavanja sirove vode obavlja se na postrojenju za prečišćavanje Lipova (Novoselska reka), a filtracija vode na postrojenju Vrnjačka reka. Voda se dezinfikuje hlornim preparatima.

RAŠKA

Kao zahvat vode – izvorište koristi se :

- izvorska voda (izvorište Badanj)
- podzemna voda (izvorište Potkop)

- površinska voda (izvorište reka Brvenica).

Proces prečišćavanja sirove vode obavlja se na postrojenju za prečišćavanje površinske vode reke Brvenice na kojem se prečišćava i voda sa izvorišta Potkop – naseljeno mesto Beoci
Voda se dezinfikuje hlornim preparatima.

NOVI PAZAR

- Kao zahvat vode – izvorište koristi se :
- površinska voda (izvorište reka Raška)

Proces prečišćavanja sirove vode obavlja se na postrojenju za prečišćavanje u Novom Pazaru.

Voda se dezinfikuje hlornim preparatima.

TUTIN

- Kao zahvat vode – izvorište koristi se :
- izvorska voda (izvorište Lipice i Lipički izvor)

Na ovom vodovodu obavlja se dezinfikacija vode bez predhodnog prečišćavanja.

Manja gradska područja na teritoriji Raškog upravnog okruga (Ušće, Mataruška banja, Bogutovačka banja, Baljevac, Jošanička banja) snabdevaju se vodom za piće preko lokalnih vodovoda. Na seoskom području na Raškom upravnog okrugu snabdevanje vodom za piće vrši se preko seoskih vodovoda i lokalnih vodnih objekata. Na manjem broju seoskih vodovoda (17) vrši se sistematska kontrola higijenske ispravnosti vode za piće. Kontinuirana dezinfekcija vode uspostavljena je na 14 vodovoda.

U toku 2010.godine u Gradu Kraljevu 10 javnih česmi, a u opštini Tutin 4 javne česme su imale obezbeđenu sistematsku javnozdravstvenu kontrolu kvaliteta vode.

REZULTATI RADA

Mikrobiološka ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga – centralni gradski vodovodi

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	1892	1884	99,58	8	0,42
Raška	230	224	97,39	6	2,61
Vrnjačka Banja	445	443	99,55	2	0,45
Novi Pazar	569	555	97,54	14	2,46
Tutin	180	173	96,11	7	3,89
UKUPNO	3316	3279	98,88	37	1,12

Fizičko hemijska ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga - centralni gradski vodovodi

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	1890	1876	99,16	14	0,74
Raška	224	214	95,54	10	4,46
Vrnjačka Banja	444	433	97,52	11	2,48
Novi Pazar	572	569	99,48	3	0,52
Tutin	180	45	25,00	135	75,00
UKUPNO	3310	3237	97,79	173	5,23

Mikrobiološka ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga – lokalni seoski vodovodi

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	316	298	94,30	18	5,70
Raška	345	337	97,68	8	2,32
Vrnjačka Banja	239	199	83,26	40	16,74
Novi Pazar	72	72	100	0	0,00
Tutin	63	48	76,19	15	23,81
UKUPNO	1035	954	92,17	81	7,83

Fizičko - hemijska ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga – lokalni seoski vodovodi

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	316	311	98,42	5	1,58
Raška	345	163	47,25	182	52,75
Vrnjačka Banja	239	231	96,65	8	3,35
Novi Pazar	72	72	100	0	0,00
Tutin	63	60	95,24	3	4,76
UKUPNO	1035	837	80,87	198	13,13

Mikrobiološka ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga – lokalni vodni objekti za javno vodovosnabdevanje

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	276	255	92,39	21	7,61
Raška	6	6	100	0	0,00
Vrnjačka Banja	44	36	81,82	8	18,18
Novi Pazar	91	70	76,92	21	23,08
Tutin	39	37	34,87	2	5,13
UKUPNO	456	404	88,60	52	11,40

Fizičko - hemijska ispravnost prečišćene i hlorisane vode za piće sa teritorije Raškog upravnog okruga – lokalni vodni objekti za javno vodovosnabdevanje

Naselje	Ukupan broj uzoraka	Broj ispravnih uzorak	% ispravnih uzoraka	Broj neispravnih uzoraka	% neispravnih uzoraka
Grad Kraljevo	276	248	89,85	28	10,15
Raška	6	6	100	0	0,00
Vrnjačka Banja	44	38	86,36	6	13,64
Novi Pazar	91	83	91,21	8	8,79
Tutin	39	34	87,18	5	12,82
UKUPNO	456	409	89,70	47	10,30

PRAĆENJE KVALITETA VAZDUHA ŽIVOTNE SREDINE NA RAŠKOM UPRAVNOM OKRUGU

UVOD

Značajan *problem životne sredine* gradova je aerozagađenje - zagađenost vazduha koja je posledica industrijalizacije, razvoja saobraćaja i intenzivne urbanizacije uopšte.

Aerozagađenje podrazumeva ispuštanje u atmosferu sastojaka koji ne pripadaju normalnom sastavu vazduha, odnosno prisustvo u atmosferi supstanci ili energije u svakoj količini i u svakom trajnom obliku, koja prouzrokuje štete ljudima, biljnom ili životinjskom svetu.

Prema *definiciji* Svetske zdravstvene organizacije, vazduh je zagađen kada sadrži nepoželjne sastojke u koncentracijama koje su štetne :

- za čoveka i
- za njegovu okolinu (biljni i životinjski svet, materijalna i kulturna dobra)

Glavne izvore zagađivanja vazduha u razvijenim gradskim sredinama, čine produkti sagorevanja goriva u domaćinstvima, industriji, toplanama, individualnim kotlarnicama, zatim

saobraćaj, građevinska delatnost, neodgovarajuće skladištenje sirovina, deponije smeća, kao i stepen javne higijene u gradu.

Na *stepen zagađenosti vazduha* utiču vrste i kapacitet industrije količine i vrste upotrebljenog goriva, broj motornih vozila, a indirektno na zagađenje utiču meteorološke i klimatske osobine naselja, urbanistička rešenja, lokacija industrije, izgradnja saobraćajnica, konfiguracija terena.

Na teritoriji Raškog upravnog okruga, sistematsko praćenje kvaliteta vazduha životne sredine sprovodi ovlašćena ustanova Zavod za javno zdravlje Kraljevo.

Pod sistematskim praćenjem pokazatelja kvaliteta vazduha se podrazumeva prikupljanje podataka neophodnih za utvrđivanje stepena zagađenja vazduha, procenu uticaja zagađenog vazduha na zdravlje ljudi i predlaganje preventivnih mera radi zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

ZAKONSKA OSNOVA VAŽEĆA 2010.GODINE

Uzorkovanje vazduha, analiza uzorkovanog vazduha i tumačenje rezultata sprovodi se po propisanoj metodologiji i važećim zakonskim propisima:

8. Zakon o zaštiti životne sredine, Sl.glasnik RS broj 135/04
9. Zakon o zaštiti vazduha, Sl.glasnik RS broj 36/09
10. Pravilnik o graničnim vrednostima, metodama merenja imisije, kriterijumima za uspostavljanje mernih mesta i evidenciji podataka, Sl.glasnik RS broj 54/92, 30/99 i 19/06

METODOLOGIJA

Sistematsko praćenje kvaliteta vazduha podrazumeva stalno praćenje koncentracije različitih pokazatelja kvaliteta vazduha i ocenu kvaliteta u odnosu na propisane granične vrednosti, ispitivanje uticaja zagađenog vazduha na zdravlje ljudi i životnu sredinu, sagledavanje uticaja preduzetih mera na stepen zagađenosti vazduha, informisanja javnosti o rezultatima merenja i preduzetim merama za smanjenje zagađenosti.

24-ČASOVNI UZORCI VAZDUHA: ČAĐ, SUMPORDIOKSID I AZOTDIOKSID U VAZDUHU

Uzorkovanje vazduha za analizu na sadržaj sumpordioksida i azotdioksida obavlja se vakuum pumpama kojima se vazduh iz atmosfere dovodi do ispirilaca sa odgovarajućim apsorpcionim rastvorima, odnosno do filter papira za određivanje sadržaja čađi.

TALOŽNE MATERIJE

Metodom sedimentacije se prikupljaju čestice dijametra većeg od 10 mikrona, koje imaju osobinu da se usled sopstvene težine talože na određenu površinu.

U aerosedimentu se određuje pH vrednost u elektroprovodljivost padavina, ukupna količina sedimenta, količina rastvorljivih i nerastvorljivih materija, sagorljive materije, pepeo, kalcijum, sulfati, hloridi, amonijak, nitrati, nitriti i teški metali (olovo, kadmijum, cink,) u ukupnoj količini sedimenta.

REZULTATI RADA

24-ČASOVNI UZORCI VAZDUHA: SUMPORDIOKSID, ČAĐ I AZOTDIOKSID U VAZDUHU – KRAD KRALJEVO

Rezultati praćenja kvaliteta vazduha u Gradu Kraljevu na 4 merna mesta u toku 2010.godine na osnovu 24-časovnih uzoraka sumpordioksida i čađi pokazuju da je koncentracija čađi na jednom mernom mestu u 5 uzoraka bila povišena u odnosu na GVI (1,36%) u odnosu na ukupan broj analiziranih uzoraka i na drugom mernom mestu u 7 uzoraka bila povišena u odnosu na GVI (1,91%) u odnosu na ukupan broj analiziranih uzoraka za ta merna mesta. Koncentracije 24-časovnih uzoraka sumpordioksida na sva četiri merna mesta su u skladu sa GVI u 100% analiziranih uzoraka (1460) .

Rezultati praćenja kvaliteta vazduha na 2 merna mesta u toku 2010.godine u Gradu Kraljevu na osnovu 24-časovnih uzoraka azotdioksida pokazuju da je koncentracija azotdioksida na dva merna mesta u skladu sa GVI u 100% analiziranih uzoraka (701).

24-ČASOVNI UZORCI VAZDUHA: SUMPORDIOKSID, ČAĐ I AZOTDIOKSID U VAZDUHU – OPŠTINA VRNJAČKA BANJA

Rezultati praćenja kvaliteta vazduha u opštini Vrnjačka Banja na 2 merna mesta u toku 2010.godine na osnovu 24-časovnih uzoraka sumpordioksida i čađi pokazuju da je koncentracija čađi na jednom mernom mestu u 6 uzoraka bila povišena u odnosu na GVI (1,76%) u odnosu na ukupan broj analiziranih uzoraka) i na drugom mernom mestu u 4 uzoraka bila povišena u odnosu na GVI (1,14%) u odnosu na ukupan broj analiziranih uzoraka za ta merna mesta. Koncentracije 24-časovnih uzoraka sumpordioksida na oba merna mesta su u skladu sa GVI u 100% analiziranih uzoraka (691) .

TALOŽNE MATERIJE IZ VAZDUHA – AEROSSEDIMENT GRAD KRALJEVO

U toku 2010.godine u Gradu Kraljevu rezultati praćenja količine i sadržaja taložnih materija iz vazduha na 8 mernih mesta (ukupno 94 uzorka) pokazuju da su ukupne taložne materije povišene u odnosu na graničnu vrednost imisije (GVI) na mesečnom nivou u 1 uzorku (1,06%) od ukupnog broja analiziranih uzoraka.

Srednja godišnja vrednost ukupne količine taložnih materija u Gradu Kraljevu tokom 2010.godine nije bila povišena u odnosu na graničnu vrednost imisije (GVI) na godišnjem nivou (200 mg/m²) ni na jednom mernom mestu.

Srednja mesečna i srednja godišnja koncentracija olova, kadmijuma i cinka su u skladu sa GVI na mesečnom i godišnjem nivou u 100% kontrolisanih uzoraka

TALOŽNE MATERIJE IZ VAZDUHA – AEROSSEDIMENT OPŠTINA VRNJAČKA BANJA

U toku 2010.godine u opštini Vrnjačka Banja rezultati praćenja količine i sadržaja taložnih materija iz vazduha na 5 mernih mesta (ukupno 56 uzoraka) pokazuju da su ukupne taložne materije povišene u odnosu na graničnu vrednost imisije (GVI) na mesečnom nivou u 1 uzorku (1,78%) od ukupnog broja analiziranih uzoraka.

Srednja godišnja vrednost ukupne količine taložnih materija u opštini Vrnjačka Banja tokom 2010.godine nije bila povišena u odnosu na graničnu vrednost imisije (GVI) na godišnjem nivou (200 mg/m²) ni na jednom mernom mestu.

Srednja mesečna i srednja godišnja koncentracija olova, kadmijuma i cinka su u skladu sa GVI na mesečnom i godišnjem nivou u 100% kontrolisanih uzoraka

Pokazatelji kvaliteta vazduha : 24-časovni uzorci
 Vremenski period: januar 2010 – decembar 2010. godine
 Područje grada kraljeva
 Praćenje obavio: ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVLJE KRALJEVO

POKAZATELJ	broj mernih mesta	broj uzoraka (merenja)	granična vrednost imisije (gvi) mesečna/ godišnja	srednja vrednost	minimalna vrednost	maksimalna vrednost	broj merenja iznad mesečne vrednosti	% merenja iznad gvi	% prekoračenja srednje godišnje vrednosti u odnosu na godišnju gvi
SO ₂ (µg/m ³ /dan)	4	1460	150/50	1,04 2	<0,226	39,5	0	0,82	0
ČAĐ (µg/m ³ /dan)	4	1460	50/50	2,38 2	<0,535	194,0	13	0,89	0
NO ₂ (µg/m ³ /dan)	2	701	85/60	17,4	0,222	64,3	0	0	0

POKAZATELJI KVALITETA VAZDUHA : 24-časovni uzorci
 VREMENSKI PERIOD: januar 2010 – decembar 2010. godine
 PDRUČJE OPŠTINE: VRNJAČKA BANJA
 PRAĆENJE OBAVIO: ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVLJE KRALJEVO

POKAZATELJ	broj mernih mesta	broj uzoraka (merenja)	granična vrednost imisije (gvi) mesečna/ godišnja	srednja vrednost	minimalna vrednost	maksimalna vrednost	broj merenja iznad mesečne vrednosti	% merenja iznad gvi	% prekoračenja srednje godišnje vrednosti u odnosu na godišnju gvi
SO ₂ (µg/m ³ /dan)	2	694	150/50	1,92 3	<0,46 8	35,52	0	0	0
ČAĐ (µg/m ³ /dan)	2	694	50/50	7,36	<0,39 2	144,7 8	0	1,44	0

POKAZATELJI KVALITETA VAZDUHA : TALOŽNE MATERIJE
 VREMENSKI PERIOD: januar 2010 – decembar 2010. godine
 PDRUČJE GRADA KRALJEVA
 PRAĆENJE OBAVIO: ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVLJE KRALJEVO

Granična vrednost imisije (gvi) mesečna/godišnja	pokazatelj	broj mernih mesta	broj uzoraka (merenja)	srednja vrednost	minimalna vrednost	maksimalna vrednost	broj merenja iznad mesečne gvi (450 mg/m ³)	% merenja iznad mesečne gvi (450 mg/m ³)	% prekoračenja godišnje gvi (250 mg/m ³)
450/200	Taložne materije (mg/m ²)	8	94	132,10	39,48	457,50	1	1,06	1
250	Olovo u aerosedimentu (µg/m ²)	8	94	0,13	<0,064	0,74	-	-	0
5	Kadmijum u aerosedimentu (µg/m ²)	8	94	0,07	<0,032	0,24	-	-	0
400	Cink u aerosedimentu (µg/m ²)	8	94	6,83	<0,342	147,20	-	-	0

POKAZATELJI KVALITETA VAZDUHA : TALOŽNE MATERIJE
 VREMENSKI PERIOD: januar 2010 – decembar 2010. godine
 PDRUČJE OŠTINE. VRNJAČKA BANJA
 PRAĆENJE OBAVIO: ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVLJE KRALJEVO

POKAZATELJ	Broj mernih mesta	broj uzoraka(merenja)	granična vrednost imisije (gvi) mesečna/godišnja	srednja vrednost	minimalna vrednost	maksimalna vrednost	broj merenja iznad mesečne gvi (450 mg/m ²)	% merenja iznad mesečne gvi (450 mg/m ²)	% prekoračenja godišnje gvi (250 mg/m ²)
Taložne materije (mg/m ²)	5	56	450/200	126,47	92,91	519,63	1	1,78	0
Olovo u aerosedimentu (µg/m ²)	5	56	250	0,052	<0,068	0,14	-	-	0
Kadmijum u aerosedimentu (µg/m ²)	5	56	5	0,038	<0,032	0,15	-	-	0
Cink u aerosedimentu (µg/m ²)	5	56	400	2,55	<0,342	10,51	-	-	0

7. ZAKLJUČCI I PREDLOZI MERA

7.1. Zdravstveno stanje stanovništva je determinisano demografskim karakteristikama, pre svega, starosnom strukturom. Stanovništvo Raškog okruga pokazuje izrazitu heterogenost u opštinama Kraljevo, Vrnjačka Banja, Raška na jednoj strani i Novi Pazar, Tutin na drugoj strani. Stanovništvo prve grupe je demografski veoma staro, biološki regresivno, po zavisnosti disharmonično, ima negativan prirodni priraštaj i ima nisku opštu stopu fertiliteta. Druga grupa opština ima zrelo stanovništvo, biološki progresivno, harmonično, srednju opštu stopu fertiliteta, pozitivan prirodni priraštaj.

7.2. Socijalno –ekonomski pokazatelji su nepovoljni i nepovoljniji u odnosu na Srbiju.

7.3. Morbiditet

7.3.1. Opšti morbiditet pokazuje značajnu dominaciju masovnih hroničnih nezaraznih bolesti.

7.3.2. Morbiditet prema grupacijama stanovništva

7.3.2.1. Predškolska deca

Kod predškolske dece dominiraju bolesti sistema za disanje od kojih su najčešće akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (preko 2/3 68,97%), ali su na visokom petom mestu opstruktivne bolesti pluća.

7.3.2.2. Školska deca

Kod školske dece je razlika što se povrede javljaju odmah posle akutnih respiratornih bolesti. Na visokom petom mestu je astma bronchiale. Analiza sistematskih pregleda govori da 96% nalaza čine telesni problemi (uhranjenost, držanje, razvijenost, deformacija stopala) i govorne mane.

7.3.2.3. Odrasli

Rang grupa bolesti odraslog stanovništva su : bolesti sistema za disanje od kojih su najčešće akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, bolesti sistema krvotoka najčešće hipertensio arterialis essentialis, bolesti mišićno- koštanog sistema i vezivnog tkiva (druga oboljenja leđa).Visoko četvrto mesto su nedijagnosikovane posete.

Respiratorne bolesti su vodeći uzroci razboljevanja u grupaciji mlađih korisnika, a hipertenzija u grupaciji odraslih. U prvih pet najučestalijih bolesti kod dece i predškolskog i školskog uzrasta od hroničnih oboljenja pojavljuju se opstruktivne bolesti pluća što sugerise potrebu kontrole aerozagađenja i pasivnog pušenja.

7.3.2.4. Žene

Kod "izabranog ginekologa" najčešće su bolesti mokraćno- polnog sistema, tumori i trudnoća, rađanje i babinje. Pojedinačno, to su upalni procesi i hormonski poremećaji.

7.3.2.5. Oralno zdravlje

Oralno zdravlje ocenjujemo pomoću prihvaćenog seta indikatora koji pokazuju značajnu heterogenost od najlošijih vrednosti u Tutinu do najboljih u Kraljevu. Prosečna vrednost KEP indeksa je bila 3,72% što premašuje preporuku SZO da bude < 3% pa se oralno zdravlje ocenjuje kao loše.

7.3.2. Bolnički morbiditet

7.3.2.1. Osim boravka u bolnici zbog trudnoće, rađanja i babinja najčešći razlog hospitalizacije su bile bolesti sistema krvotoka, sistema za varenje i mokraćno-polnog sistema.

7.3.2.2. Bolnički morbiditet prema bolnicama je različit za prve 3 grupe bolesti. U Kraljevu su tumori na trećem mestu a u Novom Pazaru su bolesti sistema za disanje odmah iza sistema krvotoka.

7.3.2.3. Bolnički morbiditet prema dijagnozama u Kraljevu su najčešće hirurške : hernia inguinalis, cataracta senilis i cholelithiasis, a u Novom Pazaru internističke : hipertensio arterialis essentialis, morbus pulmonis obstructivus chronicus i morbus cordis ischaemicus chronicus.

7.3.2.4. Vodeći uzrok bolničkog lečenja u Kraljevu je infarctus cerebri a u Novom Pazaru hipertensio arterialis essentialis.

7.3.2.5. Stopa letaliteta je bila 25,67‰. Najčešći uzroci bolničke smrtnosti su grupe bolesti krvotoka i tumori i zajedno čine 64,7%, blizu 2/3 u ukupnom letalitetu. Još uvek su na visokom petom mestu nedijagnostikovani pacijenti 5,1%.

7.4. Apsentizam

Zbog čestih oscilacija u broju zaposlenih izmerene incidence i prevalence kao i njihovi trendovi nisu pouzdan indikator zdravstvenog stanje stanovništva Raškog okruga. Otuda je i izrazita heterogenost po opštinama pri relativno stabilnom morbiditetu i mortalitetu. Kod povreda dominiraju one koje se dešavaju van posla.

7.5. Mortalitet

7.5.1. Stopa opšteg mortaliteta nestandardizovana je višedecenijski u granicama srednjih vrednosti, a standardizovana je niska stopa.

7.5.2. Povoljne vrednosti smrtnosti odojčadi, dece ispod 5 godina , maternalnog mortaliteta , blagi pad opšte smrtnosti u uzrastu od 15- 64 godine, smrtnosti od moždanog udara u ovom uzrastu i smrtnosti od infarkta miokarda muškaraca u ovom uzrastu ukazuju na uspehe zdravstvenog sistema s obzirom na stalno pogoršavanje socijalnog okruženja (ekonomska kriza i nezaposlenost) i starenja stanovništva.

7.5.3. Vodeći uzrok smrti u ukupnoj smrtnosti je moždani udar i kod muškaraca i kod žena, u smrtnosti od (15-64 godine) kod muškaraca je akutni infarkt srca a kod žena moždani udar, u uzrastu od (15-44 godine) kod muškaraca su samoubistva a kod žena karcinom dojke.

7.5.4. Analizirani trendovi pokazuju:

7.5.4. 1. Blago raste smrtnost od karcinoma materice u uzrastu od 15-64 godine

7.5.4. 2. Stagnira prevalenca apsentizma, smrtnost odojčadi , smrtnost u uzrastu od 15-64 godine: od infarkta miokarda žena , moždanog udara muškaraca, karcinoma pluća i muškaraca i žena i karcinoma dojke

7.5.4. 3. Opada incidenca apsentizma, opšta smrtnost u uzrastu 15- 64 godine, smrtnost od moždanog udara u ovom uzrastu i smrtnost od infarkta miokarda muškaraca u ovom uzrastu.

7.5.4.4. Značajno statistički osciluje : opšta smrtnost, smrtnost u uzrastu od 15- 44 godine , smrtnost od bolesti sistema krvotoka i smrtnost od samoubistava.

Da zaključim: Bolesti sistema krvotoka, tumori, traumatizam i samoubistva, hronične opstruktivne plućne bolesti, dijabetes, bolesti zavisnosti, pripadaju kategoriji socijalnih i ekoloških bolesti (uslovljene su većim delom organizacijom socijalnog života, stresovima, stilom života uopšte i aktivnostima zdravstvenog sistema) i zdravstvenom sistemu nameću sasvim nove prioritete i način delovanja. Ono što je moguće je odgađanje smrti, smanjenje bola, gušenja, nemoći i ublažavanje svakog nedostatka. Prema formuli izračunavanja prioriteta u svetu i kod nas prioritet je smanjenje prevremene smrtnosti muškaraca u zreloom i srednjem dobu i smrtnosti žena od preventabilnih karcinoma dojke i materice i to je ujedno i najveći zdravstveni problem u našem okrugu, jer kod nas je smrtnost odojčadi 3,13‰, smrtnost dece do 5 godina 0,79‰, maternalni mortalitet 0 i to je svedeno na tako male mere kao i u najrazvijenijim zemljama.

8. Promocija zdravlja

8.1. Predstoji nam iznalaženje novih pristupa u cilju motivacije pojedinaca i zajednice za saradnju koji bi odogovarali izazovima promocije zdravlja u aktuelnom društveno-političkom okruženju kao što su mogućnosti korišćenja novih tehnologija, posebno informacionih i komunikacionih tehnologija, zatim socijalni marketing, izgradnja novih resursa u zajednici kao i uključivanje marginalizovanih populacionih grupa.

8.2. Formulisanje i implementacija kulturno senzitivnih i rodno senzitivnih programa, kao i programi promocije zdravlja koji izlaze u susret potrebama ranjivih populacionih grupa jesu imperativ sadašnjeg trenutka i prioritet za budući razvoj socijalne medicine i javnog zdravlja, kao i celokupnog zdravstvenog sistema.

1. 8.3. Osnovne oblasti promocije zdravlja u budućnosti su razvoj „zdravih“ javnih politika, obezbeđivanje usluga promocije zdravlja stanovništvu, adekvatno finansiranje ovih usluga, jačanje resursa u zajednici za pružanje usluga promocije zdravlja, participacija zajednice, partnerstvo sa nevladinim sektorom i veća ulaganja u istraživanja u oblasti promocije zdravlja.

9. Epidemiološka situacija na području Raškog okruga

U odnosu na prethodnu godinu, u 2010. godini se ne registruju botulizam, tuberkulozni meningitis, tuberkuloza kostiju i zglobova, zatim leptospiroze, hemoragična groznica sa bubrežnim sindromom, sifilis i zauške. Sa druge strane, dijagnostikovani su slučajevi šigeloze, rubele i sepse kojih nije bilo prethodne godine. Ove razlike nastaju, pored promene ekoloških uslova bitnih za nastanak i širenje pojedinih infekcija, delom i usled razlika u ažurnosti prijavljivanja.

Značajnije smanjenje incidencije registrovano je kod influence, bakterijskih meningitisa, tuberkuloze, šarlaha, bakterijskih crevnih infekcija i genitalnih infekcija izazvanih hlamidijom, dok su značajna povećanja incidencije zabeležena kod bakterijskih i virusnih pneumonija, akutnih tonzilofaringitisa, varicele, lajmske bolesti, infekcija izazvanih virusima hepatitisa B i C (akutne, hronične i nosilaštvo virusa), potom kod bakterijskih crevnih intoksikacija i infekcija izazvanih salmonelama.

Najveće promene registrovane su kod lajmske bolesti, ovčijih boginja i gripa.

Tokom 2010. godine registrovano je 10 novih epidemija zaraznih bolesti, dok su dve epidemije koje su prijavljene tokom 2009. godine bile aktuelne, odnosno trajale su i prvih nedelja/meseci ove godine (grip i botulizam).

Učestalost zaraznih bolesti tokom 2010. godine nije bitnije odstupala od očekivane, i pored promena uslova sredine koji mogu imati uticaja na nastanak i širenje zaraznih bolesti (poplave, zemljotres, socijalna degradacija).

Može se oceniti da je epidemiološka situacija ukupno posmatrano povoljna i pod kontrolom.

10. Rezultati sistematskog nadzora zdravstvene ispravnosti namirnica

U 2010. godini na teritoriji koju pokriva Zavod za javno zdravlje Kraljevo obavljena kontrola zdravstvene ispravnosti 3964 uzorka namirnica. Od ukupnog broja uzoraka namirnica kontrolisanih na zdravstvenu ispravnost 3459 je kontrolisano na parametre mikrobiološke ispravnosti, 3554 na parametre fizičko-hemijske ispravnosti.

Rezultati kontrole parametara mikrobiološke ispravnosti namirnica su pokazali da je 187 ili 5,4% uzoraka bilo neispravno.

Kontrola parametara fizičko-hemijske ispravnosti namirnica je pokazala da je neispravnost uzoraka 1,8% ili ukupno 65 uzoraka.

11. Rezultati sistematskog nadzora zdravstvene ispravnosti vode za piće

Podaci Zavoda za javno zdravlje Kraljevo koji se odnose na zdravstvenu ispravnost uzoraka vode za piće na teritoriji Raškog upravnog okruga (na osnovu mikrobiološke i fizičko-hemijske ispravnosti) tokom 2010.god. upućuju na sledeće zaključke:

- Od ukupno 3316 uzetih uzoraka sa centralnih gradskih vodovoda na mikrobiološku analizu 3279 ili 98,88 % bilo je mikrobiološki ispravno u odnosu na norme Pravilniku.
- Sa centralnih gradskih vodovoda 37 uzoraka ili 1,12% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je mikrobiološki neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
- Od ukupno 3310 uzetih uzoraka sa centralnih gradskih vodovoda na fizičko-hemijsku analizu 3237 ili 97,79% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku je fizički-hemijski ispravno u odnosu na norme Pravilnika;
- Sa centralnih gradskih vodovoda 173 uzoraka ili 5,23% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je fizičko-hemijski neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
- Od ukupno 1035 uzetih uzoraka sa lokalnih seoskih vodovoda na mikrobiološku analizu 954 ili 92,17% bilo je mikrobiološki ispravno u odnosu na norme Pravilniku.
- 81 uzoraka ili 7,83% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je mikrobiološki neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
- Od ukupno 1035 uzetih uzoraka sa lokalnih seoskih vodovoda na fizičko-hemijsku analizu 837 ili 80,87% bilo je fizičko-hemijski ispravno u odnosu na norme Pravilniku.

- 198 uzoraka ili 13,13% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je fizičko hemijski neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
 - Od ukupno 456 uzetih uzoraka sa lokalnih vodnih objekata za javno vodovosnabdevanje na mikrobiološku analizu 404 ili 88,60% bilo je mikrobiološki ispravno u odnosu na norme Pravilniku.
 - 52 uzoraka ili 11,40 % uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je mikrobiološki neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
 - Od ukupno 456 uzetih uzoraka sa lokalnih vodni objekti za javno vodovosnabdevanje na fizičko-hemijsku analizu 409 ili 89,70% bilo je fizičko hemijski ispravno u odnosu na norme Pravilniku.
 - 47 uzoraka ili 10,30% uzoraka prečišćene hlorisane vode za piće dostupne krajnjem korisniku bilo je fizičko hemijski neispravno u odnosu na norme Pravilniku ;
 - Ukupno u Raškom upravnom Okrugu tokom 2010.god. dostupno krajnjem potrošaču mikrobiološki je ispravno 84,05% uzoraka vode za piće, a fizičko-hemijski je ispravno 52,88% uzoraka vode za piće.
- Na osnovu prikazanih rezultata o stanju higijenske ispravnosti vode za piće iz centralnih vodovoda na teritoriji Raškog okruga u 2010.godini možemo zaključiti sledeće:

- Postoje rizici na vodovodima na teritoriji Raškog okruga i mogu uticati na kvalitet vode za piće, ali nemaju značajan uticaj koji bi doveo do takve promene kvaliteta vode za piće čime bi se ugrozilo zdravlje stanovništva.
- Parametri neispravnosti su godinama nepromenjeni, što pokazuje da se u dužem vremenskom periodu nisu sprovodile aktivnosti na unapređenju i poboljšanju tehničko-tehnoloških postupaka tretmana vode za piće što utiče na njen kvalitet.

Sa druge strane u toku 2010. godine nije bilo hidričnih epidemija koje su rezultat neispravnosti centralnog vodovoda.

Sa zajedničkog aspekta posmatranja možemo konstatovati da na kvalitet vode za piće u gotovo svim vodovodima može postojati uticaj meteoroloških i hidroloških prilika.

Globalna promena klimatskih prilika oseća se na našoj teritoriji tako da velike količine padavina i zadržavanje snežnog pokrivača do kasnih prolećnih meseci postaju pravilo. Nakon toga topli talasi dovode do naglog topljenja snega i velike količine vode koju ne mogu da prihvate vodotokovi ni podzemlje. Na taj način javljaju se poplave koje često ugrožavaju izvorišta u priobalju rečnih tokova.

Ili ako su u pitanju površinske vode koje se koriste za izvorišta dolazi do bujičnog priliva vode i opterećenja vode koja treba da se uključi u preradu zadatim tehnološkim postupkom.

Takođe nisu retka prodiranja većih količina vode i u podzemlje što dovodi do uzburkavanja podzemlja i promene kvaliteta neprečišćene vode. Opšte je prisutna potreba za obnavljanjem vodovodnih sistema, ali su mala ulaganja u njihovu reparaciju.

Sa druge strane tehnološki postupci prerade vode su nedorađeni, uglavnom je neophodno doraditi i proširiti kapacitete za trenutne potrebe.

Postupci prerade vode i dezinfekcije zasnovani su na starijim tehnologijama, za koje je su neophodne odgovarajuće hemikalije stalnog kvaliteta .

12. Praćenje kvaliteta vazduha životne sredine u gradu Kraljevu i opštini Vrnjačka Banja

Dati rezultati aerozagađenja sugerišu sledeći predlog mera za opštinu Kraljevo:

- Izraditi katastar zagađivača vazduha koji bi nam sa merenjem zagađenosti vazduha u komunalnoj sredini pružili podatke o mestu, vrsti, količini i sastavu emitovanih polutanata, izvorima štetnih materija i energetsko-tehnološkim uslovima pod kojima se oni emituju u atmosferi, kao i vremenskoj i prostornoj raspodeli zagađujućih polutanata u Kraljevu što bi omogućilo prostorno i vremensko predviđanje nivoa zagađenosti vazduha.
- Razmotriti mogućnost priključivanja što većeg broja korisnika za korišćenje prirodnog gasa kao izvora za toplotnu energiju.
- Kontrolisati rad , tehničku ispravnost i upotrebu što kvalitetnijeg goriva u postojećim kotlarnicama.
- Kod projektovanja i izgradnje stambenih objekata, posebnu pažnju posvetiti pitanju termoizolacije, kao mere za smanjenje utroška gorivnog materijala.

- Merama komunalne inspekcije naložiti komunalnim radnim organizacijama redovno čišćenje i pranje saobraćajnica , redovno odvoženje smeća do mesta konačne dispozicije, kako bi se uticalo na smanjenje zagađenosti vazduha.
- Pristupiti merenju zagađenosti na gradskim raskrscima od motornih vozila, i utvrditi stepen zagađenja olovom, ugljenmonoksidom, prizemnim ozonom, policikličnim aromatičnim ugljovodonicima, azotovim oksidima, suspendovanim materijama itd., a na osnovu dobijenih rezultata merenja uticati na promenu režima saobraćaja i eventualno uvesti ekološke semafore na kritičnim mestima.
- U skladu sa članom 69. i članom 70. Zakona o zaštiti životne sredine („Sl. Glasnik RS“, br 135/04, 36/09, 36/09 i 72/09) i članovima 10. i 15. Zakona o zaštiti vazduha („Sl. Glasnik RS“ , br. 36/09), lokalna samouprava u okviru svojih nadležnosti, obezbeđuje kontinuirano praćenje kvaliteta vazduha (Monitoring) i javno objavljivanje rezultata monitoringa kvaliteta vazduha na svojoj teritoriji. Takođe, u skladu sa članom 5. Uredbe o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha („Sl. Glasnik RS , br. 11/10 i 75/10), za potrebe monitoringa kvaliteta vazduha obezbeđena su mesta za fiksna merenja u lokalnoj mreži i kontinualno i povremeno uzimanje uzoraka zagađujućih materija na fiksnim lokacijama. Zbog toga je neophodno uspostaviti monitoring kvaliteta vazduha na području grada Kraljeva u skladu sa pomenutom Uredbom i ostalim zakonskim propisima.
- Monitoring se vrši merenjem imisije različitih parametara, odnosno kontinualnim sistematskim merenjem, ispitivanjem i ocenjivanjem koncentracija zagađujućih materija u životnoj sredini. Na osnovu dobijenih podataka po potrebi se izrađuju Planovi kvaliteta vazduha i Kratkoročni akcioni planovi u skladu sa Pravilnikom o sadržaju kvaliteta vazduha („Sl. Glasnik RS , “ br. 21/10) i Pravilnikom o sadržaju kratkoročnih akcionih planova („Sl. glasnik RS“, br.5/10), a u cilju smanjenja negativnih uticaja i podizanja kvaliteta životne sredine.
- Na osnovu dosadašnjih merenja i u skladu sa Uredbom, neophodno je u narednom periodu vršiti merenja zagađenosti vazduha sa aspekta koncentracije suspendovanih čestica. Sve više je podataka da dugotrajna izloženost niskim koncentracijama mikročestica u vazduhu je udružena sa povećanom stopom oboljevanja (morbiditeta) i učestalim hroničnim zdravstvenim tegobama kao što su povećana stopa bronhitisa i smanjenje vrednosti parametara funkcije pluća.

Predlog mera za opštinu Vrnjačka Banja

- Najčešći izvori zagađenja vazduha imisijom čađi u Vrnjačkoj Banji su individualna ložišta, lokalne toplane za centralno grejanje objekata (ugalj, mazut, drva) i saobraćaj. Korišćenjem gasa kao energenta u širokoj potrošnji moguće je znatno uticati na smanjenje vrdnosti čađi i sumpordioksida u vazduhu.
- Razmotriti mogućnost priključivanja što većeg broja korisnika za korišćenje prirodnog gasa kao izvora za toplotnu energiju.
- Kontrolisati rad , tehničku ispravnost i upotrebu što kvalitetnijeg goriva u postojećim kotlarnicama.
- Kod projektovanja i izgradnje stambenih objekata, posebnu pažnju posvetiti pitanju termoizolacije, kao mere za smanjenje utroška gorivnog materijala.
- Izraditi katastar zagađivača vazduha koji bi nam sa merenjem zagađenosti vazduha u komunalnoj sredini pružili podatke o mestu, vrsti, količini i sastavu emitovanih polutanata, izvorima štetnih materija i energetske-tehnološkim uslovima pod kojima se oni emituju u atmosferi, kao i vremenskoj i prostornoj raspodeli zagađujućih polutanata u Vrnjačkoj Banji što bi omogućilo prostorno i vremensko predviđanje nivoa zagađenosti vazduha.
- Prilikom davanja uslova za zaštitu vazduha od zagađivanja prilikom izrade i donošenja Urbanističkog plana angažovati , pored ostalih učesnika u procesu davanja saglasnosti na isti i stručnu službu Zavoda za javno zdravlje.
- Merama komunalne inspekcije naložiti komunalnim radnim organizacijama redovno čišćenje i pranje saobraćajnica , redovno odvoženje smeća do mesta konačne dispozicije, kako bi se uticalo na smanjenje zagađenosti vazduha.
- U zimskom periodu, kada se očekuju povećane koncentracije zagađujućih materija, zbog nepovoljnih meteoroloških uslova i mogućnosti prekoračenja graničnih vrednosti imisije, a prema proceni stručne službe Zavoda za javno zdravlja vršiti svakodnevna merenja uz obaveštavanje javnosti o preduzimanju konkretnih mera zaštite za posebno ugrožene kategorije stanovništva.
- Na osnovu dosadašnjih merenja smatramo da je potrebno u narednom periodu vršiti merenja zagađenosti vazduha sa aspekta koncentracije suspendovanih čestica. Sve više je podataka da

dugotrajna izloženost niskim koncentracijama mikročestica u vazduhu je udružena sa povećanom stopom oboljevanja (morbidity) i učestalim hroničnim zdravstvenim tegobama kao što su povećana stopa bronhitisa i smanjenje vrednosti parametara funkcije pluća.

- Pristupiti merenju na gradskim raskrsnicama zagađenosti koja potiče od motornih vozila, i utvrditi stepen zagađenja olovom, ugljenmonoksidom, prizemnim ozonom, policikličnim aromatičnim ugljovodonicima, azotovim oksidima, suspendovanim materijama itd. Na osnovu dobijenih rezultata merenja moguće je uticati na promenu režima saobraćaja i eventualno uvesti ekološke semafore ili zone zabrane kretanja motornih vozila na kritičnim mestima.

AUTORI ANALIZE

prim. dr Nada Vuković, specijalista socijalne medicine
dr. Dragana Tendjera Milićević, specijalista socijalne medicine
dr. Vladan Šaponjić, specijalista epidemiologije
dr. Dragana Negojević, specijalista higijene
dr. Nebojša Dimitrijević, specijalista higijene

DIREKTOR
mr sc. med. Aleksandar Macan

9.